

JRISS

Journal of Ratchathani Innovative Social Sciences

วารสาร

ราชธานีนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์

ISSN : 2586-8446

ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 เมษายน - มิถุนายน 2560

Vol. 1 No. 1 April - June 2017

เจ้าของ

มหาวิทยาลัยราชธานี

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพ พัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ ด้านการศึกษา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การบัญชี บริหารธุรกิจและการจัดการ การท่องเที่ยว การจัดการการโรงแรม และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านสังคมศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อกลางในการนำเสนอ แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นเชิงวิชาการ ของผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ นักศึกษา นักวิชาการ และผู้สนใจ ทั้งในและนอกสถาบัน
3. เพื่อกระตุ้นให้เกิดการวิจัย การพัฒนานวัตกรรมด้านการศึกษา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การบัญชี บริหารธุรกิจและการจัดการ การท่องเที่ยว การจัดการการโรงแรม และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านสังคมศาสตร์อย่างต่อเนื่อง ทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ที่จะสามารถนำไปอ้างอิง ประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

กำหนดการเผยแพร่ กำหนดการตีพิมพ์ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน – มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม – กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม – ธันวาคม

ที่ปรึกษา

นายกสภามหาวิทยาลัยราชธานี

ดร.วิลาวัณย์ ต้นวัฒนพงษ์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชธานี

บรรณาธิการ

รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน อัสวภูมิ

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญวิญญ์ สมพงษ์ธรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทองสุข วันแสน

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร.ธีระ รุญเจริญ	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมลักษณ์ กุลพิจิตร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.เอกวิทย์ มณีธร	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.สำราญ มีแจ้ง	มหาวิทยาลัยนเรศวร
รองศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ พุทธประเสริฐ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.สมบัติ นพรัก	มหาวิทยาลัยพะเยา
รองศาสตราจารย์ ดร.ณัฐวงศ์ พูนพล	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.สมชัย วงษ์นายะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยนันท์ ไซตวนิช	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณทรัพย์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
อาจารย์ ดร.สุรางคณา มัณยานนท์	มหาวิทยาลัยราชธานี
อาจารย์ ดร.วรรณกร ศรีรอด	มหาวิทยาลัยราชธานี

ผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ (Peer review)

รองศาสตราจารย์ ดร.จิณณวัตร ปะโคทั้ง	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน อัสวภูมิ	มหาวิทยาลัยราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวนคิด มะเสนะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณทรัพย์	มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต
ดร.ปัญญา ตรีเลิศพจน์กุล	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1
อาจารย์ ดร.อภิรักษ์ ศรีศิริ	มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
อาจารย์ ดร.สุรางคณา มัณยานนท์	มหาวิทยาลัยราชธานี

ผู้ประสานงานและเผยแพร่

อาจารย์เมธาวี ตันวัฒนะพงษ์	อาจารย์กนกกาญจน์ ศรีสุรินทร์
อาจารย์ธนาศักดิ์ ช่ายกระโทก	อาจารย์สิริมา บุรณ์กุล

ติดต่อกองบรรณาธิการ

มหาวิทยาลัยราชธานี เลขที่ 261 ถนนเลียงเมือง ตำบลแจระแม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000
โทร 045-319-900 ต่อ 135 โทรสาร 045-319-911 E-mail: jriss@rtu.ac.th

พิมพ์ที่

บริษัท ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป จำกัด เลขที่ 56 ถนนแก้วเสนา ตำบลวารินชำราบ อำเภวารินชำราบ
จังหวัดอุบลราชธานี 34190 โทรศัพท์ 0-4532-4777-9 โทรสาร 0-4532-4788

บทบรรณาธิการ

ผลงานวิชาการเป็นสมบัติสำคัญของชุมชนวิชาการ การสร้างและแพร่ผลงานเหล่านั้นเป็นวัฒนธรรมที่น่ายกย่อง และให้การสนับสนุนของมวลมนุษยชาติ มหาวิทยาลัยราชธานีในฐานะสถาบันอุดมศึกษาถือว่าเป็นหน้าที่และเป็นเกียรติที่จะได้ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการส่งเสริมการผลิตและเผยแพร่ผลงานวิชาการหลายช่องทาง และการจัดทำวารสารวิชาการเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่มหาวิทยาลัยมีนโยบายที่จะดำเนินการ

ด้วยหลักคิดข้างต้นและวิสัยทัศน์ทางวิชาการของอธิการบดี ดร.วิลาวัลย์ ตันวัฒนะพงษ์ ที่มีนโยบายและให้การสนับสนุนด้านงบประมาณเบื้องต้นในการดำเนินการ วารสารทางวิชาการ ชื่อ “วารสารราชธานีนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์” (Journal of Ratchathani Innovative Social Sciences) ฉบับปฐมฤกษ์ก็มีกำหนดออกเผยแพร่ในปลายเดือนมิถุนายน 2560 นี้ และมีแผนที่จะเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่งานวิชาการของคณาจารย์ นักศึกษา และผู้สนใจ ทั้งในและนอกสถาบันตลอดไป

สำหรับเนื้อหาสาระที่ตีพิมพ์ในวารสารเล่มนี้ประกอบด้วยสามส่วน คือ บทความวิชาการ บทความวิจัย และปริทัศน์หนังสือ โดยเริ่มต้นจากบทความเกี่ยวกับการศึกษาไทย 4.0 และงานวิจัยด้านการบริหารการศึกษา 4 เรื่อง และด้านกฎหมายอีก 1 เรื่อง ลงท้ายด้วยปริทัศน์หนังสือ “Brand Leadership”

ท้ายนี้บรรณาธิการและกองบรรณาธิการขอขอบคุณมหาวิทยาลัยที่ให้การสนับสนุนกิจกรรมทางวิชาการที่สำคัญนี้ ขอขอบคุณผู้ที่ส่งบทความมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิในการกลั่นกรอง และที่สำคัญคือขอขอบคุณล่วงหน้าสำหรับสังคมวิชาการที่จะเปิดรับวารสารน้องใหม่ที่เสนอตัวมารับใช้สังคมวิชาการเล่มนี้ และเล่มต่อไป

รองศาสตราจารย์ ดร. สมาน อัสวภูมิ

บรรณาธิการ

สารบัญ

หน้า

บทความวิชาการ

การศึกษาไทย 4.0 : แนวคิดและทิศทางใหม่ในการจัดการศึกษาไทย

สมาน อัครวุฒิ

1

บทความวิจัย

สภาพ และปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

คนาวรรณ พันธุ์โชติ, พงษ์ธร สิงห์พันธ์

12

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

ผ่องพรรณ พลราช, เกริกไกร แก้วล้วน

27

สภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

วีระพงษ์ ก้านกิง, ขวณคิด มะเสนะ

41

การทำงานเป็นทีมของบุคลากรโรงเรียนน้ำขุนวิทยฯ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

พัชรินทร์ อรุณเรือง, สมาน อัครวุฒิ

59

การศึกษาการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญากับผู้ส่งจ่ายเช็คที่ถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน
สุเมธ สุภัทรจำเริญ, อธิศักดิ์ กองสมบัติ, พัชรภาว ดินดำ, พิพัฒน์ ตั้งสืบกุล

69

ปริทัศน์หนังสือ

Brand Leadership by David A Aaker and Erich Joachimsthaler

สมาน อัครวุฒิ

89

การศึกษาไทย 4.0 : แนวคิดและทิศทางใหม่ในการจัดการศึกษาไทย

Thai Education 4.0 : New Concept and Trends of Thai Education Provision

สมาน อัครภูมิ¹

บทคัดย่อ

ในช่วงนี้ไม่มีอะไรจะฮิตติดตลาดวิชาการของไทยไปกว่า “การศึกษาไทย 4.0” ซึ่งเกิดขึ้นจากแนวคิด “โมเดลประเทศไทย 4.0” ที่เป็นผลมาจากแรงส่งของนโยบายของรัฐที่ว่า “ประเทศไทยมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ผู้เขียนตัดสินใจเขียนบทความนี้ด้วยความระทึกใจที่จะถูกมองว่าโหนกระแส แต่ถ้าไม่เขียนก็เกรงว่าความเห็นสำคัญบางประการเกี่ยวกับเรื่องนี้จะขาดหายไป ส่วนผู้อ่านและสังคมจะเอาอย่างไรขอให้กาลเวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ก็แล้วกัน สารที่จะนำเสนอในบทความนี้จะเป็นการทบทวนแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ บทสรุปที่ได้จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ และจบลงด้วยข้อเสนอแนะและความเห็นท้ายเรื่อง

คำสำคัญ : การศึกษาไทย 4.0 , แนวคิด , ทิศทางใหม่

Abstract

Recently, no topics have been so hot in a Thai academic community than “Thai education 4.0” which embeds from “Thailand 4.0 Model” that is one of the Product of “Thai Government Policy: Security, Prosperity & Sustainability” The writer decided to write this article with caution of being accused of trend holding, but not writing on the topic might lead to leaving out some crucial opinions. But whatever readers and society in general shall take any actions or not, let time proof that. The essence of the topic will cover concept reviewing, both in Thailand and international, analysis and synthesis of the issues, and end with some suggestions and final remarks.

Keywords: Thai Education 4.0 , concept , new trends

¹ รองศาสตราจารย์, ดร.

ความนำสู่เรื่อง

เมื่อท่านอดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ดร. สุวิทย์ เมษินทรีย์² กล่าวถึงโมเดลประเทศไทย 4.0 ท่านใช้ภาษาอังกฤษว่า “Valued-Based Economy” (Suvit Maesincee, 2016; สุวิทย์ เมษินทรีย์, 2558) และด้วยแนวคิดประเทศไทย 4.0 นี้เองที่เป็นจุดเริ่มต้นของความรื้อแรงแนวคิดใหม่ในการพัฒนาประเทศไทย ผู้เขียนจึงขอใช้คำสำคัญ หรือ keyword นี้ในการค้นคว้าเพื่อเขียนบทความนี้เป็นหลัก

มูลเหตุจูงใจในการศึกษาและเขียนบทความนี้เกิดขึ้นจากความไม่รู้และสงสัยของผู้เขียนเองว่า “4.0” คืออะไร เพราะที่คุ้นเคยคือระบบเกรดที่มีคะแนนเต็ม 4.00 ผลการเรียนของระบบคะแนนนี้ก็มีตั้งแต่ 0.00 ถึง 4.00 คนที่มีคะแนนเฉลี่ย 3.00 เชื่อว่าเรียนอ่อนกว่าคนที่ได้คะแนนเฉลี่ย 4.00 แต่โมเดลการพัฒนาที่กล่าวมาข้างต้นใช้ทศนิยมแค่ตัวเดียวคือ 1.0, 2.0, 3.0, และ 4.0 และไม่มี 3.5 หรือ 2.8 ถ้าเช่นนั้น ทำไมไม่ใช้ตัวเลขธรรมดาเรียกยุคแต่ละยุค เช่น ยุคแรก ยุคที่สอง ยุคที่สาม และยุคที่สี่ เป็นต้น

นอกจากข้อสงสัย (ส่วนตัว) ดังกล่าวมาข้างต้นแล้วยังมีข้อสงสัยทางวิชาการด้วยว่า “ถ้าแนวคิดประเทศไทย 4.0 เป็นยุทธศาสตร์ และความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” แล้วประเทศไทยจะก้าวข้ามกับดักประเทศรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศมีรายได้สูงได้หรือไม่ และการศึกษาจะต้องปฏิรูปตนเองอย่างไรจึงจะช่วยให้ประเทศไทยไปถึงฝัน

พัฒนาแนวคิดในต่างประเทศ

จากคำสำคัญ value-based economy ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนได้สืบค้นแนวคิดจากอินเทอร์เน็ต และข้อค้นพบพอสรุปได้ดังนี้

สิ่งแรกที่พบคือนักวิชาการใช้คำ “value-based” กับหลายแนวคิดนอกเหนือจาก economy เช่น “value-based management (Koller, 1994); Value-Based Health Care Delivery (Porter 2009); value-based pricing (Financial Times, 2016); หรือ Values Based Banking (UNEP, 2015) เป็นต้น แต่ละแนวคิดมีลักษณะเฉพาะเป็นของตัวเอง แต่หัวใจหลักอยู่ที่การให้ความสำคัญกับคุณค่าของสิ่งที่ทำและความแปลกใหม่ที่ทำให้เกิดความแตกต่างเพื่อเป็นจุดขายและจุดแข่งของกิจการที่ทำดังความเห็นในบทความของ BRANDist (2016) ที่ชี้ให้เห็นว่าแนวคิด 4.0 ถูกนำมาใช้เพื่ออธิบายโลกใบใหม่ เพื่ออธิบายสิ่งใหม่ที่ยังไม่

² ตำแหน่งปัจจุบันคือรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี แต่แนวคิดประเทศไทย 4.0 นั้นท่านนำเสนอตั้งแต่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

สามารถอธิบายให้เจาะจงชัดเจนได้ เราไม่สามารถแม้แต่จะใช้วิธีเดิมๆ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่เคยทำได้ หมายความว่า สิ่งที่เราเคยทำได้ด้วยวิธีที่เคยใช้ อาจจะใช้ไม่ได้ในการทำสิ่งเดียวกันนั้นอีกต่อไป ความอยู่รอดในโลกอนาคตจึงขึ้นอยู่กับความคิดใหม่ทำใหม่ หรือนวัตกรรมนั่นเอง

เฉพาะแนวคิดเกี่ยวกับ value-based economic นั้น นักวิชาการนานาชาตินำเสนอเรื่องนี้หลายลักษณะ แต่โดยสรุปมีสาระสำคัญพอสรุปดังนี้

บทความ Value-based economy (2017) ซึ่งนำเสนอไว้ใน www.axiosophy.net กล่าวถึงความเป็นมาของเรื่องนี้ว่าเกิดจากการพัฒนาที่ผิดพลาดในอดีต กล่าวคือยิ่งพัฒนายิ่งสร้างปัญหา และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมยิ่งมีมากขึ้น การนิยาม GDP โดยไม่รวมตัวแปรความอยู่ดีกินดี (wellness) ไว้นั้นทำให้เรามีปัญหาอย่างที่เป็นอยู่ ดังนั้นจึงต้องคิดหาตัวแบบหรือรูปแบบทางเศรษฐกิจใหม่ นั่นคือ Value-based economy³ และในบทความดังกล่าวได้อธิบายเศรษฐกิจแนวใหม่นี้ไว้ว่าจะต้องมีกฎใหม่และระบบจูงใจแบบใหม่ การลงทุนจะไม่มุ่งผลตอบแทนสูงสุด แต่จะมุ่งมูลค่าเพิ่มให้กับสังคม คำว่า value หรือคุณค่านี้จะหมายความว่ารวมถึงทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ตลอดจนสภาพการณ์ที่จะนำมาซึ่งประโยชน์สูงสุดกับประชาชนและทำให้ชีวิตมีค่าและมีความหมายมากขึ้น

Klamer (2016) ชี้ว่าเศรษฐกิจแนวใหม่นี้มุ่งเน้นความเป็นอยู่ที่ดี สังคมน่าอยู่ และองค์การที่สร้างประโยชน์ ไม่เหมือนระบบเศรษฐกิจเดิมที่มุ่งเน้นผลกำไร รายได้ และการเติบโตของ GDP แต่เศรษฐกิจแนวใหม่นี้ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิต การงาน ผลผลิต องค์การ และสังคม วิธีทางฐานคุณค่า (value-based approach) ซึ่งเปลี่ยนจุดมุ่งที่เน้นปริมาณมาเป็นคุณภาพมากขึ้น

Chang (2011) อธิบายเกี่ยวกับ Value-based economy ในลักษณะเดียวกันกับสองแนวคิดที่นำเสนอมาข้างต้น และให้รายละเอียดเพิ่มขึ้น กล่าวคือ Chang ชี้ว่าคำว่า Value based economy จะไม่ค่อยสื่อความอะไรมากนักหากเราได้ทราบความเป็นมาที่ต้องมีการคิดตัวแบบเศรษฐกิจใหม่ (new economic model) ซึ่งมาจากปัญหาการพัฒนาที่ผ่านมาที่เน้นวัตถุมากเกินไป ระบบเศรษฐกิจที่เป็นอยู่ได้สร้างความร่ำรวยให้กับคนที่รวยอยู่แล้ว รวยมากขึ้น แต่คนส่วนใหญ่ก็ยังยากจนอยู่ ขณะที่สิ่งแวดล้อมและธรรมชาติถูกทำลายลงเรื่อยๆ การฉ้อราษฎร์บังหลวงก็เป็นไปเพื่อสร้างความได้เปรียบให้กับกลุ่มชนผู้มีอำนาจและกลุ่มผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจ

³ ยังไม่มีการบัญญัติคำภาษาไทยอย่างเป็นทางการสำหรับแนวคิดนี้ แต่ที่กล่าวถึงไว้มี เศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (ไทยรัฐออนไลน์ 2016) หรือ เศรษฐกิจคุณค่า (Sirawit Valley 2016) หรือ เศรษฐกิจที่มุ่งเน้นคุณค่าของสินค้าแต่ใช้ภาษาอังกฤษว่า Value-driven Economy (กรุงเทพธุรกิจ 2017) ดังนั้นผู้เขียนจึงขอใช้คำภาษาอังกฤษไปก่อน และจะกล่าวถึงเรื่องนี้ภายหลัง

เพื่อสร้างกำไรมากขึ้น เราต้องเปลี่ยนดัชนีวัดความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจใหม่จาก GDP เป็น NPV หรือ Net Planetary Value ซึ่งจะเน้นความอยู่ดีกินดีและความยั่งยืนมากกว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างเดียว

จากแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า Value-based economy เป็นระบบเศรษฐกิจใหม่ของโลกอนาคต จึงไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะเรื่องอุตสาหกรรม หรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงทุกระบบที่เกี่ยวข้องดังได้กล่าวมาแล้ว ไม่ว่าจะเป็นระบบการเงิน การธนาคาร สุขภาพ และการบริหาร เป็นต้น โดยที่ทุกระบบให้ความสำคัญกับการสร้างคุณค่าของสิ่งที่ทำ มากกว่ามุ่งผลกำไร และมุ่งผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่มากกว่ากลุ่มคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อยกระดับชีวิตและความเป็นอยู่ของทุกคนให้อยู่ร่วมได้อย่างมีความสุขและมีความหมาย ด้วยความหมายดังกล่าวนี้ผู้เขียนเห็นด้วยกับการเรียกระบบเศรษฐกิจใหม่นี้ว่า “เศรษฐกิจเน้นคุณค่า” และ McCune, Stone, และ Esselman (2014) เสนอว่าหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่นำใช้หลัก Value-Based Economy ให้เกิดผลนั้นต้องเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบสำคัญขององค์การอย่างน้อยสามอย่าง คือ สมรรถนะ วัฒนธรรม และแนวปฏิบัติในการให้ค่าตอบแทนหรือรางวัล ซึ่งถ้าประเทศไทยจะตั้งเป้าและเลือกเส้นทางนี้ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจแล้ว ยังมีการบ้านที่ต้องทำอีกเยอะครับ

ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาสู่การพัฒนาเศรษฐกิจแนวใหม่นี้มีสองหลักคือ หลักการจัดการศึกษาที่ยึดคุณค่าเป็นฐาน (Value-Based Education) กับหลักการจัดการศึกษา 4.0 โดยแนวคิดแรกนั้นเน้นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณค่าที่จะเกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาที่ยังประโยชน์และมีความหมายกับผู้เรียนและสังคม (Value-based Education, 2017; Ledbury Primary School, 2017; Value-Based Education, 2017) ขณะที่แนวการจัดการศึกษา 4.0 นั้นมุ่งเน้นการศึกษาที่ส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์และสร้างนวัตกรรม (Harkins, Arthur M., 2017; Staffingamericalatina, 2016; Neuvo, 2012) ซึ่งแต่ละแนวคิดมีหลักคิดและแนวปฏิบัติที่แตกต่างกัน ผู้สนใจสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากรายการอ้างอิงที่กล่าวมาข้างต้น

จุดเริ่มต้นและพัฒนาการแนวคิดในประเทศไทย

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2559 ก) กล่าวถึงบุคคลที่น่าจะเป็นผู้จุดประกายแนวคิด “ประเทศไทย 4.0” คือท่านนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน คือ พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งท่านได้พูดเรื่องนี้ไว้หลายที่และหลายเวลาว่าต้องการให้ประเทศไทยเป็นประเทศไทย 4.0 คือเป็นประเทศที่สร้าง

นวัตกรรมให้ได้มากขึ้น ต่อมาท่านรองนายกรัฐมนตรีสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ได้นำเรื่องนี้มากำหนดเป็นนโยบาย และท่านรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ท่านสุวิทย์ เหมินทรีย์ ได้ขยายความเพิ่มเติมคืออยากให้ประเทศเป็น Value-Based Economy โดยการสร้างความมั่งคั่งผ่านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีวัฒนธรรมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อสร้างสินค้าที่เป็นนวัตกรรม ไม่ใช่โภคภัณฑ์ชนิดเดิมๆ

ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมาท่านสุวิทย์ เหมินทรีย์ ได้นำเสนอแนวคิดเรื่องนี้โดยการบรรยายเขียนบทความ และให้สัมภาษณ์เรื่องนี้ทั้งเป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ (สุวิทย์ เหมินทรีย์, 2558; ไทยรัฐออนไลน์, 2559; และ Suvit Maesincee, 2016) ดังมีสาระสำคัญที่จะนำมาเสนอในบทความนี้ดังนี้

ประการแรกคือประเทศไทย 4.0 เป็นโมเดลพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยตามวิสัยทัศน์การบริหารประเทศที่ว่า “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ของรัฐบาลปัจจุบัน ซึ่งบริหารประเทศมาตั้งแต่พุทธศักราช 2557 จนถึงปัจจุบัน เพื่อพัฒนาประเทศจากประเทศที่มีรายได้ต่ำไปสู่รายได้สูง ขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศจากเดิมด้วยทรัพยากรไปสู่ด้วยนวัตกรรม เปลี่ยนผ่านจากยุค 1.0 (เกษตรกรรม) ผ่านยุค 2.0 (อุตสาหกรรมเบา) ยุค 3.0 (อุตสาหกรรมหนัก) ไปสู่ยุค 4.0 (เศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม หรือ Value-Based Economy)

ประการที่สอง คือการนำพาประเทศออกจากกับดัก การทำมากรายได้น้อยไปเป็นการทำน้อยแต่รายได้มาก ด้วยการเปลี่ยนแปลงในสามมิติคือ

1. เปลี่ยนสินค้าโภคภัณฑ์เป็นสินค้าเชิงนวัตกรรม
2. เปลี่ยนการขับเคลื่อนด้วยภาคอุตสาหกรรมเป็นด้วยเทคโนโลยี และ
3. เปลี่ยนจากภาคการผลิตสินค้าเป็นภาคบริการให้มากขึ้น

ประการที่สาม คือ แนวทางในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศด้วยนวัตกรรมนั้น เป็นการเปลี่ยนความได้เปรียบของประเทศที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและวัฒนธรรม เป็นการได้เปรียบเชิงแข่งขัน โดยการเพิ่มด้านวิทยาการ ความคิดสร้างสรรค์ นวัตกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และวิจัยและพัฒนา แล้วต่อยอดด้วยการได้เปรียบใน 5 กลุ่มเป้าหมาย คือ

1. กลุ่มอาหาร เกษตร และเทคโนโลยีชีวภาพ (Food, Agriculture and Bio-Tech)
2. กลุ่มสาธารณสุข สุขภาพ และเทคโนโลยีทางการแพทย์ (Health, Wellness, and Bio-Med)
3. กลุ่มเครื่องมืออุปกรณ์อัจฉริยะ หุ่นยนต์ และเครื่องมือกลที่ใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์ควบคุม (Smart Devices, Robotics, and Mechatronics)

4. กลุ่มดิจิทัล เทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมต่อและบังคับเครื่องกลต่างๆ ปัญญาประดิษฐ์ และเทคโนโลยีสมองกลฝังตัว (Digital, Internet of Things (IoT), Artificial Intelligence and Embedded Technology)

5. กลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วัฒนธรรมและบริการที่มีมูลค่าสูง (Creative, Culture and High Value Services)

ประการสุดท้ายคือกระบวนการพัฒนา มีสามลักษณะคือ

1. เป็นจุดเริ่มต้นของยุทธศาสตร์ 20 ปี ในการขับเคลื่อนสู่ประเทศมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

2. เป็น Reform in Action ที่มีการผลักดันการปฏิรูปโครงสร้างเศรษฐกิจ การวิจัย และพัฒนา และการศึกษาไปพร้อมๆ กัน

3. เป็นการผนึกกำลังของทุกภาคส่วนภายใต้แนวคิด “ประชารัฐ” โดยเป็นประชารัฐที่ผนึกกำลังพันธมิตรทางธุรกิจ การวิจัยพัฒนา และบุคลากรระดับโลก ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของการ “รู้จักเต็ม รู้จักพอ และรู้จักปัน”

ส่วนแนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาไทย 4.0 นั้นมีแนวคิดและข้อเสนอในลักษณะที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สร้างนวัตกรรมใหม่ และเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค (คันสนีย์ ไชยโรจน์, 2016; วิรัช ปณัฑ์ศิริโรจน์, 2016; ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะ, 2559) แต่ส่วนใหญ่ยังเป็นเพียงแนวคิด และยังไม่ค่อยตกผลึกเท่าที่ควรว่ามีความเข้าใจแก่นคิดของเรื่องนี้ อย่างจริงจัง อย่างไรก็ตามนักวิชาการที่ได้ศึกษาค้นคว้าและมึงานเขียนเกี่ยวกับเรื่องนี้มากที่สุดในประเทศไทย ในขณะนี้คือไพฑูรย์ สีนลารัตน์ และคณะ (2559) ที่ได้บรรณาธิการหนังสือ เกี่ยวข้องกับการศึกษาไทย 4.0 ไว้ 27 บทความ และไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2559 ก และ 2559 ข) ได้เขียนบทความเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ในหนังสือดังกล่าวที่มีเนื้อหาตรงวัตถุประสงค์ในการเขียนบทความนี้พอสรุปได้ดังนี้

ประการแรก ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ กล่าวว่าท่านไม่แน่ใจว่าใครเป็นคนใช้การศึกษา 4.0 เป็นคนแรก ในประเทศไทย แต่ในการเตรียมเสวนาในงาน “ไพฑูรียะเสวนาครั้งที่ 2” ในปี พ.ศ. 2556 ท่านก็ได้ใช้คำว่าการศึกษาไทย 4.0 แล้ว โดยใช้ชื่อหัวข้อการสนทนาว่า “การศึกษาไทย 4.0: การศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลิตภาพ” (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ 2559 ก)

ประการที่สอง ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2559 ก) นิยามการศึกษาไทย 4.0 ไว้เป็นการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างผลงานหรือนวัตกรรมได้ ซึ่งแตกต่างจากการศึกษา 3.0 เป็นการศึกษายุคข้อมูลข่าวสารและเทคโนโลยีหรือยุคโลกาภิวัตน์ การศึกษา 2.0 เป็นการศึกษาใน

แนวคิดของอุตสาหกรรมที่สอนให้คนรู้ว่าไม่ต้องมีความคิดสร้างสรรค์อะไรมาก เพราะในโรงงานมีคนคิดให้แล้ว และการศึกษายุค 1.0 เป็นการศึกษาเพื่อสังคมการเกษตร เป็นการศึกษาแบบเบ็ดเสร็จ เรียนตามทีครุสอนไปเรื่อยๆ เน้นการบรรยายเป็นหลัก

ประการที่สอง กล่าวถึงกลุ่มความคิดการศึกษา 4.0 ในสามกลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่ม Leapfrog ที่เน้นการพัฒนาผู้เรียนให้สร้างนวัตกรรม กลุ่ม CCPR-Critical Mind, Creative Mind, Productive Mind, and Responsible Mind เน้นเพื่อสร้างผลผลิต และกลุ่ม Industrial 4.0 เน้นการได้มาซึ่งนวัตกรรมหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2559 ก)

ประการที่สาม คือ สี่เสาหลักการศึกษา 4.0 ซึ่งประกอบด้วย Invention, Innovation, Imagination, และ Production (ไพฑูรย์ สีนลารัตน์, 2559 ข)

กลุ่ม Invention ถือได้ว่าเป็นหัวใจของการศึกษา 4.0 เพราะเป็นจุดเริ่มต้นและตั้งต้นของนวัตกรรม ซึ่งส่วนใหญ่จะเริ่มต้นในมหาวิทยาลัยมากกว่า แม้ว่านอกมหาวิทยาลัยอาจจะมีกิจกรรมด้านนี้อยู่บ้างก็ตาม

กลุ่ม Innovation เป็นกลุ่มที่นำ Innovation ไปสู่สถานประกอบการ โดยอาศัยพื้นฐานทางการจัดการ และการธุรกิจอย่างมาก กลุ่มนี้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับสถานประกอบการและประชาชนที่ใช้นวัตกรรม สถานศึกษาที่ให้ความสำคัญกับเรื่องนี้จะเน้นการวิจัยและพัฒนา และการสร้างภาวะผู้นำการจัดการและความรับผิดชอบต่อสังคม

กลุ่ม Production เป็นกลุ่มมหาวิทยาลัยที่ไม่ได้อยู่ในสองกลุ่มแรก และเป็นกลุ่มที่ยังไม่ได้รับการศึกษา 4.0 มากนัก ยังเป็นผู้บริโภคนิยมมากกว่า กลุ่มนี้ควรได้รับการศึกษาแบบผลิตนิยม (Productive Education) เน้นการสอนที่สร้างนิสัยการเป็นผู้ผลิตให้ได้ ทั้งองค์ความรู้และผลิตภัณฑ์

กลุ่ม Imagination เป็นกลุ่มหลักการวางรากฐานของการศึกษา 4.0 โดยเฉพาะการศึกษาในระดับอนุบาลและประถมศึกษาที่เด็กยังมีความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการสูง บทบาทการศึกษาในระดับนี้ต้องได้รับการปฏิรูปเพื่อเตรียมความพร้อมให้การคงอยู่ที่ยั่งยืนของการศึกษา 4.0 การศึกษาระดับนี้ควรรักษา ส่งเสริม หล่อเลี้ยง และก่อให้เกิดความเจริญเติบโตของพลังจินตนาการของเด็กและเยาวชนไทยของเราต่อไป

โดยสรุปแล้วแนวคิดและข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาสู่การพัฒนาเศรษฐกิจไทยตามแนวคิดประเทศไทย 4.0 นั้นเป็นการเสนอทางเลือกว่าหากประเทศไทยต้องการพัฒนาเศรษฐกิจของตนตามแนวคิดประเทศไทย 4.0 แล้วต้องจัดการศึกษาที่จะส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์และทำให้ผู้เรียนสามารถคิดและสร้างนวัตกรรมให้ได้ ซึ่งก็น่าจะเป็นสิ่งที่ดี ถ้าทำได้ โดยเฉพาะแนวคิดที่

จะทำให้ประเทศไทยก้าวข้ามกับดักผู้มีรายได้อ่อนกลางไปสู่ผู้มีรายได้สูง แต่ขณะเดียวกันเรายังขาดมุมมองอีกด้านหนึ่งของ Value-based economy คือระบบเศรษฐกิจที่ยึดคุณค่าเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นฐานคิดที่ระบบอื่นที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นระบบการเงิน การธนาคาร การอุตสาหกรรม การบริการ การจัดการ การศึกษา และการเมืองก็ตาม ระบบเหล่านี้ต้องยึดคุณค่าในสิ่งที่ทำ มากกว่าผลกำไร หรือการเพิ่มมูลค่าของการผลิต หาไม่แล้วเราก็คงติดกับดักตัวใหม่คือ “การมุ่งประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรมใหม่” และวนเวียนอยู่กับพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเดียวจนละเลยความเป็นอยู่ของเพื่อนมนุษย์ ความสุขและความหมายของชีวิตและการอยู่ร่วมกันของมนุษยชาติ การอนุรักษ์และการจัดการทรัพยากรของโลก และนิเวศวิทยาเพื่อสรรพสิ่งที่อาศัยโลกใบนี้ร่วมกัน อันเป็นปัญหาใหญ่ที่สร้างขึ้นโดยระบบเศรษฐกิจที่ผ่านมา

สาระสรุปและความเห็นท้ายเรื่อง

พัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมอาจจะผ่านมาแล้ว 3 ยุค ดังที่ Alvin Toffler (1980) เสนอไว้ในหนังสือ The Third Wave และตอนนี้โลกกำลังก้าวไปสู่อีกยุคใหม่ ซึ่งจะเรียกว่ายุคนวัตกรรม หรือยุคที่ 4 หรือ 4.0 ก็ได้ แต่ชื่อที่กระตุ้นต่อมนวัตกรรมสมัยมากที่สุดคือ “4.0” และนี่คือที่มาของประเทศไทย 4.0 ส่วนเหตุผลที่เลือกใช้ 4.0 ไม่ใช่ 4 เฉยๆ คืออะไรนั้นผู้เขียนยังไม่พบคำอธิบายไว้ที่ไหน แต่ก็เห็นว่าเป็นการเลือกใช้คำที่ส่งเสริมความต่อเนื่องยั่งยืน คือ พัฒนาต่อไปเรื่อยๆ เหมือนเลขทศนิยม และให้โอกาสในการพัฒนาแบบค่อยเป็นค่อยไป แบบถ้าทำได้ในเบื้องต้นก็อาจจะเป็น 3.1 หรือ 3.2 และถ้าทำได้มากกว่า 4.0 ก็อาจจะเป็น 4.1 หรือ 4.99 ก็ได้

ข้อสรุปประการที่สองคือ โลก 4.0 จะเป็นแบบไหน เน้นอะไรก็ขึ้นอยู่กับหลักคิดและพัฒนาการของแต่ละกลุ่มนักวิชาการ สังคม หรือแต่ละประเทศ จึงไม่มีแนวคิดไหนถูก หรือผิด และดีหรือไม่ดีเท่ากัน บางแนวคิดอาจจะใช้ “4.0” เป็นจุดขาย แต่บางแนวคิดก็จะใช้หลักการที่เป็นฐานคิดของทางเลือก เช่น “Value-based หรือ ฐานคุณค่า” เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่า ไม่ว่าใครจะเลือกใช้แนวคิดไหน โลกในอนาคตควรเป็นโลกสำหรับพวกเราทุกคนและสรรพสิ่งทุกสิ่งควรได้รับการปฏิบัติต่อกันอย่างมีศักดิ์ศรีและเท่าเทียมกัน ในฐานะผู้อยู่อาศัยในโลกใบนี้ร่วมกัน จุดหมายของกิจกรรมที่ดำเนินการนั้นควรเน้นคุณค่าและประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นสำหรับทุกคน ไม่ใช่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

ข้อสรุปที่สามคือหลักและแนวทางในการจัดการศึกษาสำหรับโลกยุค 4.0 นั้นแม้ว่าโลกยุคนี้ให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม แต่ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมควรเป็นเครื่องมือในการดำรงชีวิต ความอยู่ดีกินดี และการอยู่ร่วมกันของมนุษยชาติและสรรพสิ่งมากกว่าการเป็นไปเพื่อความแปลกแยกและความเหลื่อมล้ำในด้านต่างๆ ของคนในสังคม และสรรพสิ่งในโลก และสิ่งที่ผู้เขียนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งคือ ถ้านวัตกรรมที่สร้างขึ้นจะถูกนำมาใช้แทนแรงงานของคน เพราะคนต้องมีอาชีพ มีรายได้ และมีแหล่งได้มาซึ่งทรัพยากรในการดำรงชีวิต

ข้อสรุปสุดท้าย คือ การเดินทางไปสู่จุดหมาย อาจจะเลือกได้หลายทาง และระยะเวลาในการเดินทางได้ และที่สำคัญที่สุดคือการเปลี่ยนจุดหมาย อาจจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเส้นทางในการเดินทางสู่เป้าหมายก็ได้ หมายความว่า แม้ว่าโลกยุค 4.0 เป็นสิ่งที่เกือบทุกประเทศทั่วโลกถือเป็นวาระแห่งชาติ แต่การที่จะพยายามทำในสิ่งที่ไม่ใช่ตัวตนของเราอาจจะนำไปสู่ปัญหาที่ยั่งยืนและเป็นปัญหามากกว่าเดิมก็ได้ ยิ่งไปกว่านั้น การเปลี่ยนวิธีคิดอาจจะทำให้เปลี่ยนสถานการณ์เป็นคนละเรื่องเดียวกันก็ได้ เช่น ถ้าเรากำลังวิ่งตามหลังคนอื่น เราจะอยู่ด้านหลัง แต่ถ้าเราหยุดและหันหลังกลับไปอีกทาง เราก็จะเป็นคนที่อยู่หน้าสุดของกระบวนการใหม่ก็ได้ เพียงแต่เราต้องรู้อย่างแท้จริงว่าเราต้องการอะไร

นี่คือบทสรุปและความเห็นเท่าที่ผู้เขียนเห็นและเข้าใจในปัจจุบัน ขอขอบคุณครับ

เอกสารประกอบการค้นคว้า

- กรุงเทพธุรกิจ. (25 ธันวาคม 2557). *เศรษฐกิจสร้างคุณค่า พัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน (1)*, สืบค้นจาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/625204>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2 พฤษภาคม 2559). *ไชรทัส “ประเทศไทย 4.0” สร้างเศรษฐกิจใหม่ก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลาง*, สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/content/613903>
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (ก). (2559). “การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา” ใน *การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา*. บรรณาธิการโดยไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (พิมพ์ครั้งที่ 2), หน้า 15-36.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (ข). (2559). “สี่เสาหลัก (4 Pillars) ของการศึกษา 4.0” ใน *การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา*. บรรณาธิการโดยไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (พิมพ์ครั้งที่ 2), หน้า 78-84.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และคณะ (บรรณาธิการ). (2559). *การศึกษา 4.0 เป็นยิ่งกว่าการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, (พิมพ์ครั้งที่ 2).

วิรัช ปันท์ศิริโรจน์. (3 สิงหาคม 2559). *Education 4.0*, สืบค้นจาก

<https://www.applicadthai.com/articles/education-4-0/>

คันสนีย์ ไชยโรจน์. (18 สิงหาคม 2559). *On the Road to Thailand 4.0: Education Revisited*, retrieved from www.knit.or.th.

สุวิทย์ เมษินทรีย์. (31 สิงหาคม 2558). 'โมเดลประเทศไทย 4.0' พลิกความคิด, สืบค้นจาก <http://www.thansettakij.com/content/9309>

BRANDist. (June 21, 2016). *What is 4.0?*, retrieved from

<https://www.facebook.com/brandistofficial/photos/a.746223448746517.1073741828.740911019277760/1038345652867627>

Change, Larry. (March 2011). *Notes for A Planetary Economy: A Values-Based System*, retrieved from

<http://www.larrychang.info/writings/Notes%20for%20a%20Value-based%20Economy.pdf>

Financial Time. (December, 2016). *Definition of value-based pricing*, retrieved from http://lexicon.ft.com/Term?term=value_based-pricing

Harkins, Arthur M. (January, 2017). *Leapfrog Principles and Practices: Core Components of Education 3.0 and 4.0*, retrieved from

<http://leapfrog.umn.edu/Documents/HarkinsCoreComponents.pdf>

Klamer, Arjo. (October 14, 2016). *A value based economy*, retrieved from <http://www.corruptie.org/a-value-based-economy-by-arjo-klamer/>

Koller. (August, 1994). *What is value-based management?*, retrieved from <http://www.mckinsey.com/business-functions/strategy-and-corporate-finance/our-insights/what-is-value-based-management>

Ledbury Primary School. (January, 2017). *Value-based Education*, retrieved from <http://www.ledbury.hereford.sch.uk/values-based-education/>

Neuvo, Yrjo. (August 2, 2012). *Education 4.0: Addressing Changes in Society and Business*, retrieved from http://www.icee2012.fi/documents/icee2012keynote_neuvo_2012_08_02_handout.pdf

- Porter, Michael E. (October, 2009). *Value-Based Health Care Delivery*, retrieved from <http://www.isc.hbs.edu/health-care/vbhcd/pages/default.aspx>
- Siwarit Valley. (August 12, 2016). *Thailand 4.0 การเข้าสู่เศรษฐกิจคุณค่า* (Value Economy) ตอนที่ 2, retrieved from <http://siwarit.blogspot.com/2016/08/thailand-40-value-economy-2.html>
- Staffingamericalatina. (August 14, 2016). *Education 4.0 to create Talent 4.0*, retrieved from <http://staffingamericalatina.com/en/educacion-4-0-para-crear-talento-4-0/>
- Suvit Maesincee. (September 24, 2016). *Thai Economy 4.0: Transforming towards the Value Based Economy*, retrieved from <https://www.facebook.com/drsuvitpage/posts/1411286459178080>
- UNEP. (April 30, 2015). *Values Based Banking: Bringing the voice of the citizen into finance*, from http://unepinquiry.org/wp-content/uploads/2015/04/Values_Based_Banking.pdf
- Value based economy*. (January, 2017). retrieved from http://www.axiosophy.net/html/body_value_based_economy.html
- Value-based education*. (January, 2017). retrieved from www.valuebasededucation.com.
- Value-Based Education*. (January, 2017). retrieved from www.uri.org.

สภาพ และปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

The States and Problems of a Pre-school Education Management of the Schools under the Jurisdiction of the Office of Ubon Ratchathani Primary Education Service Area 3

คนาวรรณ พันธุ์โชติ¹, พงษ์ธร สิงห์พันธ์²

Kanawan Panchod¹, Phongthorn Singpan²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขตการศึกษา 3 เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยดังกล่าว จำแนกตาม ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการจัดการศึกษาปฐมวัย กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ในครั้งนี้ประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 140 คน และครูผู้สอนปฐมวัย จำนวน 140 คน รวมทั้งสิ้น 280 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย และกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 5 โรงเรียนๆ ละ 2 คน รวม 10 คน โดยโรงเรียนได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการจัดการศึกษาปฐมวัย 6 ด้าน ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ .97 สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t และการทดสอบค่า F

¹หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (Master of Education Program in Educational Administration, Ubon Ratchathani University)

²อาจารย์, ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (Lecturer, Dr. Faculty of Education, Ubon Ratchathani University)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ในภาพรวม และรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัย ในภาพรวม และรายด้านมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

2. เมื่อเปรียบเทียบสภาพ และปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับ การศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน พบว่า เมื่อจำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน พบว่าทั้งโดยภาพรวม และรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนที่ทำงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะ และแนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัย คือ ทางโรงเรียนควรขอความ อนุเคราะห์ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์หลักสูตรมาช่วยในการวิเคราะห์ เพื่อจะ ได้ปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสม ผู้บริหารควรประชุมครูเพื่อให้เห็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการ จัดสภาพแวดล้อม และควรสนับสนุนให้มีการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนไป พร้อมๆ กัน ควรมีการจัดอบรมให้ครูผู้สอนเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรสนับสนุนบุคลากรและจัดอบรมการเรียนการสอน แบบบูรณาการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรให้ความอนุเคราะห์และสนับสนุนให้ศึกษานิเทศก์ที่ เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผลออกมาให้ความรู้ในการสร้างเครื่องมือประเมิน เพื่อให้ได้แบบ ประเมินตรงตามความต้องการของสถานศึกษาและครูผู้สอน และผู้บริหารควรให้ความรู้และประสาน ความร่วมมือกับชุมชนและผู้ปกครองของเด็กให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน และ กิจกรรมของโรงเรียนอย่างสร้างสรรค์

คำสำคัญ : สภาพ, ข้อเสนอแนะ, การจัดการศึกษาปฐมวัย

Abstract

The research aimed to study the problems and problems concerning a pre-school education management under the jurisdiction of the Office of Ubon Ratchathani Primary Education Service Area 3, to compare the states and problems as classified by positions, educational levels, working experiences and school size, and to explore the recommendations on the pre-school management. The

sample in the research consisted of 140 administrators and 140 teachers, totally 280 subjects, obtained by a simple random sampling. The subjects meant for the interview were 10 administrators and teachers, specifically selected. The research instruments were an interview and a questionnaire with a confidence value equivalent to .97. The statistics used in the research were percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test.

The research findings were as follows.

1. An educational management in the schools under study were found to be at a high level. There were few problems related to the management.

2. A comparison as classified by positions, educational levels, working experiences and school size showed that: administrators and the teachers who had different positions, educational levels and working experiences held different opinions concerning the states and problems on the primary educational management at a statistical significance of .01 while working at different sized schools had no difference.

3. Recommendations and guidelines for the primary educational management revealed that the schools should seek help from those with knowledge and expertise in a curricular analysis; teachers should be allowed to express their views concerning an environment and a surrounding; support should be given to organize an internal and external setting; teachers should be given training on how to integrate learning into activities; the personnel should be encouraged to attend training; educational supervisors whose duty was concerned with education were asked to provide knowledge to those concerned; the administrators should give knowledge and coordinate with communities and parents to engaged them to participate in the activities.

Keywords : States, Suggestions, pre-primary education

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 22 และมาตรา 44 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาโดยการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนต้องมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ นอกจากนี้การจัดการกระบวนการเรียนรู้ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ต้องดำเนินการดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ 2542 : 21 – 23)

การจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาเพื่อป้องกันและแก้ปัญหา การจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ได้ คิดเป็นรักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง การจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วน สมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมๆ กันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียน

การพัฒนาให้เด็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นที่สถาบันที่เกี่ยวข้อง เช่น ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สื่อมวลชน ตลอดจนองค์กรที่จัดบริการพื้นฐานให้กับเด็ก โดยเฉพาะหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาภาคบังคับ คือสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งเป็นหน่วยงานที่ต้องนำนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ และหลักสูตรก่อนประถมศึกษาไปปฏิบัติ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งมีปัจจัยที่สำคัญหลายประการประกอบด้วย หลักสูตร ครู กระบวนการบริหารและการจัดการจะต้องมีความยืดหยุ่นเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แต่ในปัจจุบันการจัดการศึกษาปฐมวัยของไทยยังเน้นการให้ความรู้ด้านเนื้อหามากเกินไป ครูส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์ในการทำงานกับเด็ก การสอนยังเน้นการบอกหนังสือ โดยละเลยการพัฒนาคุณภาพและการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีให้กับเด็ก สภาพดังกล่าวส่งผลให้คุณภาพของการศึกษาปฐมวัย อยู่ในระดับน่าเป็นห่วง และการเรียนรู้ในชั้นสูงขึ้นของเด็กไทยก็ประสบปัญหาเด็กมี

ความรู้ ความสามารถอ่อนลงเมื่อเปรียบเทียบกับต่างประเทศทั้งในด้านกระบวนการผลิต ความรู้ทางวิชาการและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2540 : 16) และจากการศึกษาวิจัยสภาพและปัญหาการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษาที่เปิดสอนระดับก่อนประถมศึกษา พบว่าปัญหาขาดครูสาขาปฐมวัย ขาดเอกสารประกอบหลักสูตรเพื่อการค้นคว้า งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดวัสดุในการผลิตสื่อ ขาดสถานที่เล่นของเด็ก ห้องน้ำ ห้องส้วมไม่เป็นสัดส่วน ชุมชนไม่มีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะร่วมกำหนดวัตถุประสงค์ ครูขาดความรู้เกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งจากปัญหาที่ผ่านมาสถานศึกษาจะต้องหาแนวทางในการแก้ไขเพื่อที่จะทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยมีคุณภาพ (มงคล กุลเกลี้ยง 2548 : 25)

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีค่า เป็นที่รักและความหวังอันสูงสุดของพ่อแม่ เป็นอนาคตของครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ การที่เด็กจะเจริญเติบโตได้อย่างสมบูรณ์เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐาน เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย การพักผ่อน การบริการทางการแพทย์ ความรักความอบอุ่นจากบิดามารดา ซึ่งในช่วง 6 ปีแรกของเด็กเป็นวัยที่สำคัญที่สุดเป็นช่วงที่มีการพัฒนาทุกด้าน อย่างรวดเร็ว เด็กจึงควรได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา สังคม อารมณ์และจิตใจอย่างเต็มที่และเหมาะสม การจัดการศึกษาปฐมวัยจึงมีความสำคัญยิ่งเพราะเป็นการให้การศึกษาเบื้องต้นที่มีความสำคัญต่อชีวิตในอนาคตของเด็ก เป็นการศึกษาถึงการอบรมเลี้ยงดูเพื่อให้ถูกตามหลักการพัฒนาตามวัย ทั้งยังช่วยปลูกฝังทัศนคติ ค่านิยม ลักษณะนิสัยและวัฒนธรรมอันเป็นพื้นฐานที่จะทำให้เด็กมีชีวิตที่สมบูรณ์ขึ้น เมื่อเด็กได้รับการดูแลที่ดีได้รับความรักความอบอุ่นจะทำให้เด็กเป็นคนสดชื่นแจ่มใส มองโลกในแง่ดี รู้จักรักคนอื่น ดังนั้นเด็กปฐมวัยจึงเป็นวัยทองของชีวิต (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2551:18) จากความสำคัญของเด็กดังกล่าว จึงจำเป็นต้องจัดการศึกษาให้ตั้งแต่ปฐมวัย ซึ่งการจัดการศึกษาปฐมวัยในสังคมโลกเป็นการจัดเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคคลให้สามารถเสริมสร้างพลังความสามารถของแต่ละบุคคลที่มีอยู่ในตนเอง ให้เจริญเติบโตอย่างเต็มขีดความสามารถ และนำศักยภาพมาพัฒนาตนและสังคมได้เหมาะสมกับความสามารถแห่งตน (กรมวิชาการ 2541 : 45)

การศึกษาปฐมวัยเป็นการเตรียมความพร้อมของเด็กให้มีการพัฒนาการทุกด้าน พร้อมจะรับการเรียนรู้ให้ทันกับความเจริญของเทคโนโลยีที่พัฒนาอย่างรวดเร็วของสังคมโลก แนวโน้มการจัดการศึกษาปฐมวัยของไทยในปัจจุบันได้ลดความเคร่งครัดในกรอบเนื้อหาวิชา ทุกฝ่ายในสังคมไทยเริ่มปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่ให้เน้นคุณภาพของคนในการใช้ชีวิตจริงที่ราบรื่นและอยู่ใน

สังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้การจัดการศึกษาปฐมวัยยังเปิดโอกาสให้ชุมชนหรือสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2545ก:2)

จากสภาพปัจจุบันของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ซึ่งมีสถานศึกษา จำนวน 211 โรงเรียน จัดการเรียนการสอน ตั้งแต่ระดับปฐมวัย – ประถมศึกษาปีที่ 6 และจัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย – มัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยประกอบด้วยโรงเรียนที่อยู่ใน 5 อำเภอ คือ อำเภอศรีเมืองใหม่ อำเภอโขงเจียม อำเภอสรินธร อำเภอพิบูลมังสาหาร และอำเภอตาลสุม มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพ ให้เกิดคุณภาพที่ดีที่สุดต่อผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีคุณภาพ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กที่มีจำนวนครูไม่ครบชั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพ ทดเทียมโรงเรียนใหญ่

จากเหตุผลและความสำคัญดังที่กล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 เพื่อนำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานของโรงเรียนที่สอนปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งการศึกษาออกเป็น 6 ด้าน คือ ด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กด้านการบูรณาการเรียนรู้ ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก และผลการวิจัยดังกล่าวจะเป็นข้อมูลพื้นฐานให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 และผู้บริหารสถานศึกษาขนาดเล็กร่วมกันวางแผนและพัฒนากิจการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนขนาดเล็กต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 เมื่อจำแนกตาม ตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน

3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนปฐมวัย ของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ปีการศึกษา 2558 จำแนกเป็นผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 211 คน และครูผู้สอนปฐมวัย จำนวน 211 คน รวมทั้งสิ้น 422 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 140 คน และครูผู้สอนปฐมวัย จำนวน 140 คน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 รวมทั้งสิ้น 280 คน

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายของการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 5 โรงเรียนๆ ละ 2 คน รวม 10 คน โดยโรงเรียนได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียนประถมศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การประเมินภายนอก ซึ่งเป็นที่ยอมรับ และดีเด่นในระดับเขตพื้นที่การศึกษา

เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุญาตจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ถึงผู้อำนวยการโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 เพื่อขออนุญาต และขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียนตามข้อ 1 ด้วยตนเอง ฝากส่งทางกล่องรับจดหมายของโรงเรียนที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 และฝากเพื่อนครูให้ส่งแบบสอบถามตามโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง

3. ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามจากที่ตนเองเก็บข้อมูลเอง จากกล่องรับจดหมายของโรงเรียนที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 และจากที่ฝากเพื่อนครูเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง แล้วตรวจสอบความสมบูรณ์เพื่อนำไปวิเคราะห์

4. ดำเนินการเลือกกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนปฐมวัย จำนวน 5 โรงเรียนๆ ละ 2 คน รวม 10 คน โดยโรงเรียนได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงจาก โรงเรียนประถมศึกษาที่ผ่านเกณฑ์การประเมินภายนอก ซึ่งเป็นที่ยอมรับ และดีเด่นในระดับเขตพื้นที่การศึกษาได้แก่ โรงเรียนบ้านโคกยาว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โรงเรียนอนุบาลพิบูลมังสาหารวิภาควิทยาการ โรงเรียนบ้านหนองเม็ก อำเภอสรินธร์ โรงเรียนบ้านด่าน อำเภอลือชัย และโรงเรียนบ้านโคกเที่ยง อำเภอสรินธร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 แล้วดำเนินการสัมภาษณ์ตามแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้น

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ และวุฒิการศึกษา โดยใช้การทดสอบค่า t และการทดสอบค่า F
4. วิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t และการทดสอบค่า F

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการศึกษาสภาพ และปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 พบว่า

1. สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ในภาพรวม และรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมีการปฏิบัติในด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสมมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการบูรณาการเรียนรู้ และต่ำที่สุดคือ ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก

2. ปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ในภาพรวม และรายด้านมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย โดยมีการปฏิบัติในด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก รองลงมา คือ ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก และต่ำที่สุดคือ ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก

3. เมื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน พบว่า

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนปฐมวัย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยภาพรวม และรายด้าน มีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนปฐมวัยที่จบการศึกษาปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรีโดยภาพรวมและรายด้าน มีความคิดเห็นต่อสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยภาพรวม และรายด้าน มีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.3 สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานโดยรวม และรายด้าน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยผู้มีประสบการณ์ในการทำงาน 10 – 20 ปี กับ มากกว่า 20 ปีขึ้นไป และที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี และ 10 - 20 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.4 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนปฐมวัยที่ทำงานในสถานศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

4. ปัญหาและแนวทางพัฒนาของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนปฐมวัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ประเด็นปัญหา คือ โรงเรียนไม่มีบุคลากรที่มีความรู้ความชำนาญในการวิเคราะห์หลักสูตร ครูผู้สอนเน้นการจัดสภาพแวดล้อมเฉพาะในห้องเรียน โดยไม่สนใจสภาพแวดล้อม

ภายนอกห้องเรียน ครูจัดกิจกรรม โดยไม่ได้นำสาระการเรียนรู้มาจัดในลักษณะหน่วยการเรียนรู้ แบบบูรณาการ ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมบูรณาการการเรียนรู้ที่เป็นหน่วยการเรียนรู้ โรงเรียนขาด เครื่องมือการประเมินที่มีคุณภาพ ที่จะใช้ประเมินพัฒนาการเด็ก และโรงเรียนไม่มีการให้ความรู้ เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กและการอบรมเลี้ยงดู และผู้ปกครองไม่ให้ความร่วมมือกับทาง โรงเรียนเท่าที่ควร

แนวทางการพัฒนา คือ ทางโรงเรียนควรขอความอนุเคราะห์ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์หลักสูตรมาช่วยในการวิเคราะห์ เพื่อจะได้ปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสม ผู้บริหารควรประชุมครูเพื่อให้เห็นความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อม และควรสนับสนุนให้มีการจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนไปพร้อมๆ กัน ควรมีการจัดอบรมให้ครูผู้สอน เรียนรู้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ โรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรสนับสนุนบุคลากรและจัดอบรมการเรียนการสอนแบบบูรณาการ สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาควรให้ความอนุเคราะห์และสนับสนุนให้ศึกษานิเทศก์ที่เกี่ยวข้องกับการวัดและประเมินผล ออกมาให้ความรู้ในการสร้างเครื่องมือประเมิน เพื่อให้ได้แบบประเมินตรงตามความต้องการของ สถานศึกษาและครูผู้สอน และผู้บริหารควรให้ความรู้และประสานความร่วมมือกับชุมชนและ ผู้ปกครองของเด็กให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน และกิจกรรมของโรงเรียนอย่าง สร้างสรรค์

อภิปรายผล

1. สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ในภาพรวม และรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก โดยมีการปฏิบัติในด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสมมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านการบูรณาการเรียนรู้ และต่ำที่สุดคือ ด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ทั้งนี้เป็นเพราะทุกสถานศึกษาต้องมีการจัดทำหลักสูตรที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย มีการสร้างสภาพแวดล้อม ภายในโรงเรียนที่เหมาะสมกับนักเรียน มีการจัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็ก และมีการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูและผู้ปกครองของเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มงคล กุลเกลี้ยง (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า 1. โรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก มีการจัดการศึกษาปฐมวัย อยู่ในระดับมาก โดยงานที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ งานด้านกิจกรรมนักเรียน 2. โรงเรียน

ประถมศึกษาขนาดเล็กมีปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัย อยู่ในระดับน้อย โดยงานที่มีปัญหาในการปฏิบัติมากที่สุด คือ งานด้านอาคารสถานที่ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลทิพย์ เพียรภักขนา (2557 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี ภาพรวมและรายด้านทั้ง 6 ด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับ จากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนและครอบครัวเด็ก ด้านการบูรณาการเรียนรู้อยู่ และด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก

2. ปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ในภาพรวม และรายด้านมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย โดยมีการปฏิบัติในด้านการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก รองลงมา คือ ด้านการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก และต่ำที่สุดคือ ด้านการประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก และด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก ทั้งนี้เป็นเพราะทุกสถานศึกษาที่จัดการศึกษาปฐมวัยมีการปฏิบัติที่ดีในการจัดกิจกรรมของเด็กปฐมวัย จึงส่งผลให้ผลของแบบสอบถามมีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิจิตรา ตั้งตระการพงษ์ (2555 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอห้วยราชและอำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการจัดการศึกษาปฐมวัยตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนระดับปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษابุรีรัมย์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับน้อย

3. เมื่อเปรียบเทียบสภาพ และปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานและขนาดโรงเรียน พบว่า

3.1 ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนปฐมวัย มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยภาพรวม และรายด้าน มีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาทำหน้าที่ในการบริหารสถานศึกษา ซึ่งไม่เข้าใจบริบทของครูผู้สอนปฐมวัยที่ทำหน้าที่หลักคือการสอน จึงส่งผลให้ผลของแบบสอบถามที่

ได้มามีความแตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ มงคล กุลเกลี้ยง (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอน ที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน

3.2 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนปฐมวัยที่จบการศึกษาปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรีโดยภาพรวมและรายด้าน มีความคิดเห็นต่อสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าผู้บริหารและครูผู้สอนปฐมวัยที่จบการศึกษาในระดับที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัย ไม่เหมือนกัน จึงส่งผลให้แบบสอบถามแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิเชียร เวชสาร (2546 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่าข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานีและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุบลราชธานี ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุบลราชธานีแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 เมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นรายคู่ พบว่าข้าราชการครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานีและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุบลราชธานีที่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุบลราชธานีโดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

3.3 สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานโดยรวม และรายด้าน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน โดยผู้มีประสบการณ์ในการทำงาน 10 – 20 ปี กับ มากกว่า 20 ปีขึ้นไป และที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 10 ปี และ 10 - 20 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนปฐมวัยที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ

มงคล กุลเกลี้ยง (2548 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า เมื่อจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 โดยผู้มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 5 ปี กับผู้มีประสบการณ์ในการทำงาน 5-10 ปี และผู้มีประสบการณ์ในการทำงานต่ำกว่า 5 ปี กับ ผู้มีประสบการณ์มากกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.4 ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนปฐมวัย ที่ทำงานในสถานศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 โดยรวม และรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้เป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนปฐมวัยที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัย แตกต่างกันไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภคมน โกลาบุษราคม (2555 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ผลการเปรียบเทียบการจัดการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง จำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการวิจัย สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. จากผลการศึกษาพบว่า สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 มีสภาพการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และปัญหาน้อย ทั้งภาพรวม และรายด้าน ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องส่งเสริมและแก้ไขข้อบกพร่องในการจัดการศึกษาปฐมวัยเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม หน่วยงานที่รับผิดชอบในการพัฒนาบุคลากรควรกำหนดกฎเกณฑ์การคัดเลือกบุคลากรเพื่อรับผิดชอบการปฏิบัติตามหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานต่อไป

2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาควรสนับสนุนวิทยากรและผู้เชี่ยวชาญเพื่อเข้าไปช่วยเหลือโรงเรียนในด้านการจัดทำหลักสูตร การจัดทำสื่อ และการบูรณาการการเรียนรู้เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ครูเพื่อให้เพื่อนครูได้ทำการสอนที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาหาความสัมพันธ์ของสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนของสถานศึกษาทุกสถานศึกษา ทุกหน่วยงาน เพื่อเปรียบเทียบเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดการศึกษาต่อไป

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับความต้องการของชุมชน รูปแบบการพัฒนาหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานศึกษาเพื่อกำหนดวางแผนทางการพัฒนาการศึกษาปฐมวัย

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบหลักสูตรท้องถิ่นของหลายพื้นที่ เพื่อให้ทราบถึงความแตกต่างเพื่อประโยชน์ในการศึกษาของผู้บริหารและครู และบุคลากรอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

กมลทิพย์ เพียรกิจนา. (2557). *สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545). *การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียน : รูปแบบที่คัดสรร*. กรุงเทพฯ:สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.

_____. (2540). *แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540 – 2544)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.

ภคมน โกลลาบุษราคัม. (2555). *ปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครระยอง จังหวัดระยอง*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2551). *ประมวลสาระชุดวิชาการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี:สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

มงคล กุลเกลี้ยง. (2548). *สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- วิจิตรา ตั้งตระการพงษ์. (2555). ปัญหาและแนวทางการจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตอำเภอห้วยราชและอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- วิชาการ, กรม. (2541). คู่มือพัฒนาโรงเรียนด้านการเรียนรู้. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ.
- วิเชียร เวชสาร. (2546). ความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี6.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

The Leadership of the Twenty-first Century School Administrators under the Jurisdiction of the Office of the Secondary Education Service Area 29

ผ่องพรรณ พลราช¹, เกริกไกร แก้วล้วน²

Phongpan Ponrat¹, Grekgrai Kaewluan²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 123 คน ครูผู้สอน จำนวน 335 คน รวมทั้งสิ้น 458 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ .97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t และ F

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จำแนกตาม

¹ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (Master of Education Program in Educational Administration, Ubon Rathathani Rajabhat University).

² อาจารย์, ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (Lecturer, Ed.D. Faculty of Education, Ratchathani Rajabhat University)

ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษา พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนเมื่อจำแนกตามตำแหน่ง พบว่าไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวิสัยทัศน์กว้างไกลทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน มีนโยบายที่ชัดเจน มีระเบียบแบบแผนในการปกครองโดยยึดหลักธรรมาภิบาล นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์โดยสร้างฉันทามติร่วมกับชุมชน กำหนดบทบาทหน้าที่ได้อย่างชัดเจนเป็นระบบตรงกับความสามารถของบุคลากร ไม่ยืดหยุ่นเกินไป หรือเข้มงวดเกินไป มีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน และวิจัยมาใช้ในการแก้ปัญหาในชั้นเรียน ตลอดจนมีความเมตตา เสียสละ มีคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารองค์กรให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21, ภาวะผู้นำ, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

Abstract

The research aimed to study and compare the leadership of the twenty-first school administrators under the jurisdiction of the Office of the Secondary Education Service Area 29 classified by positions, working experiences and school size; and to examine the recommendations of the administrators and teachers on the leadership. The sample used in the research consisted of 123 school administrators and 335 teachers. A sample size was determined by Krejcie and Morgan's table. The research instrument was a five-rating scale questionnaire with a total confidence value of .97. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test.

The research findings were as follows.

1. The leadership of the twenty-first century school administrators in the study was found to be at a high level.

2. The opinions of the administrators and teachers towards administrators' leadership, classified by working experiences, and school size

found to be statistically different at .05 level of significance, while classifying by positions revealed no difference.

3. The recommendations and guidelines to develop the leadership of the school administrators in the study were as follows. The administrators should be far-sighted and well-informed with the changing events; they should be knowledgeable and competent; they should administer with a good governance; they had to treat others in a fair and equal way; they should be able to engage the communities in determining the strategies in driving the schools; assignments should be given according to the individuals' ability and aptitude; they should not be too disciplined and too flexible; technology should be introduced in the instructional process; they should be ethical, virtuous and willing to listen to others.

Keywords: 21 Century School Leadership, Leadership, Office of Secondary School Area

บทนำ

กระแสโลกาภิวัตน์และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้โลกมีลักษณะเป็นโลกที่ไร้พรมแดน มีการกระจายของข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลต่อองค์กรต่างๆ ได้มุ่งเปลี่ยนแปลงไปสู่ประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) ที่เพิ่มขึ้น (จันทกานต์ ต้นเจริญพานิช และนิทยา เงินประเสริฐศรี, 2550 : 82) ความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทำให้วงการศึกษานในประเทศไทยจำเป็นต้องตอบสนองต่อความท้าทายที่ต้องเผชิญ เราต้องการรูปแบบการทำงานที่สามารถพัฒนารอบความคิดเพื่อการเรียนรู้แห่งศตวรรษที่ 21 เพื่อที่จะสามารถจัดการศึกษาตอบสนองต่อความต้องการที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงของสังคมที่เยาวชนไทยกำลังเผชิญอยู่ (วิจารณ์รัตน์ วรรดี และ ฌมณ จีรังสุวรรณ, 2558 : 18)

สังคมในยุศตวรรษที่ 21 เป็นสังคมความรู้ สังคมสารสนเทศ และสังคมเครือข่าย จึงทำให้ผู้นำในยุคนี้และยุคหน้า จำเป็นต้องมีคุณลักษณะพิเศษบางประการ คือ ทักษะคิดใหม่ ทักษะใหม่ และความรู้ใหม่ในข้อจำกัดและโอกาสของ ICT และ การใช้งานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะใน 3Cs คือ การใช้คอมพิวเตอร์ การสื่อสาร และเนื้อหา รวมทั้งมีมิติเดียว อันเป็น

คุณลักษณะที่ควรต้องมี เพิ่มเติมจากคุณสมบัติที่ดีที่มีอยู่แบบดั้งเดิม เช่น ความเห็นอกเห็นใจ ความศรัทธา ความผูกพัน และอื่นๆ นอกจากนั้นแล้ว ลักษณะส่วนบุคคลสำหรับผู้ผู้นำในยุคดิจิทัล ยังประกอบด้วย ความยืดหยุ่น ความสามารถในการปรับตัว ความอยากรู้อยากเห็นทางปัญญา และความกระหายใคร่รู้ต่อความรู้ใหม่ ซึ่งต้องเข้าใจว่า ภาวะผู้นำในยุคดิจิทัลนั้น ไม่ใช่สิ่งที่คงที่ แต่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (วิโรจน์ สารรัตน์, 2557)

อย่างไรก็ดีการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาองค์การประสบความสำเร็จ ไม่ว่าจะเป็นองค์การภาครัฐ หรือภาคเอกชนย่อมขึ้นอยู่กับผู้นำ (Leader) ผู้นำมีความสำคัญในการสร้างความสำเร็จให้กับองค์การ โดยมีภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นกุญแจสำคัญในการกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวให้กับองค์การ ซึ่งความสำเร็จขององค์การมิได้ขึ้นอยู่กับกระบวนการ วัฒนธรรม เทคโนโลยี เทคนิค และการจัดการแบบวิทยาศาสตร์ แต่เป็นบทบาทของบรรดาผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ และมีพลังที่จะกำหนดอนาคตของตนเองได้ Tichy and Cohen (1997, อ้างถึงใน จันทกานต์ ต้นเจริญพานิช และ นิตยา เงินประเสริฐศรี 2550 : 82-83) และครอเฟิร์ด (Crawford) ได้กล่าวถึง ทักษะเพื่อความสำเร็จของผู้นำสถานศึกษาศตวรรษที่ 21 ว่า ในปี 2010 ได้มีความเห็นที่สอดคล้องกันของผู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายทางการศึกษาว่าคุณภาพภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของสถานศึกษา และดังที่ Linda Darling-Hammond นักการศึกษาแห่ง Stanford University ได้กล่าวว่า “ผู้บริหารที่มีความสามารถไม่ได้มีมาแต่เกิดแต่สามารถพัฒนาขึ้นได้” (high-performing principals are not just born, but can be made) ซึ่งต้องอาศัยการฝึกอบรมหรือการพัฒนาในทักษะที่สำคัญ (วิโรจน์ สารรัตน์, 2556 : 75-76) ซึ่งสอดคล้องกับประสิทธิ์ เชี่ยวศรี (2543 อ้างถึงใน พิมพ์ธิดา วัฒนวงศ์ปัญญา และคณะ, 2556 : 209) ที่กล่าวว่าจากการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาการศึกษา การพัฒนาการบริหารการศึกษา และการพัฒนาองค์กรการศึกษา ทำให้ทราบว่าหน่วยงานทางการศึกษามีบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมาก และสามารถส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการพัฒนาประเทศในทุกๆ ด้าน องค์กรหรือหน่วยงานทั้งปวงย่อมจะต้องมีผู้บริหารสูงสุดทำหน้าที่รับผิดชอบหน่วยงานนั้น

จากความสำคัญของการก้าวเข้าสู่โลกในศตวรรษที่ 21 ทำให้ผู้วิจัยซึ่งเป็นข้าราชการครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 เห็นความสำคัญ และตระหนักถึงทักษะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนา และการบริหารการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาใน

ศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 เพื่อทราบข้อมูลการมีทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตลอดจนเป็นแนวทางในการพัฒนาครูให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยใช้ทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำไปสู่การบริหารงาน และการทำงานที่มีคุณภาพก้าวสู่ความเป็นมาตรฐานสากลได้อย่างมีความสุข และยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการตามลำดับดังนี้ 1) ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3) การสร้างเครื่องมือ 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล 5) การวิเคราะห์ข้อมูล และ 6) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในปีการศึกษา 2559 โดยผู้วิจัยศึกษาเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ จำนวน 74 โรงเรียน ข้าราชการครูจำนวน 2,819 คน แบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 184 คน และครูผู้สอนจำนวน 2,635 คน (ข้อมูล ณ วันที่ 6 มิถุนายน 2559, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 29)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 123 คน และครูผู้สอน จำนวน 335 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ปีการศึกษา 2559 โดยศึกษาโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก รวมจำนวน 63 โรงเรียน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ

ตามขั้นตอนดังนี้ กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie and Morgan (อ้างถึงใน นคร เสรีรักษ์ และภรณ์ ดีราษฎร์วิเศษ, 2555 : 52-53) จำนวน 458 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ เพื่อให้ได้ตามจำนวนที่ต้องการในกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 แบ่งออกเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เช่น ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดของสถานศึกษา มีลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ในขอบข่ายภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 จำนวน 10 ด้าน คือ ด้านความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ด้านในการกำหนดนโยบายและการปกครอง ด้านการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ด้านการบริหารจัดการองค์กร ด้านการวางแผนและการพัฒนาหลักสูตร ด้านการเรียนรู้ ด้านการประเมินผลงานและการบริหารบุคลากร ด้านการบริหารจัดการบุคคล ด้านการวิจัยทางการศึกษาการประเมินผลและการวางแผน และด้านค่านิยมและจริยธรรมของการเป็นผู้นำ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ ตามวิธีการของ บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 103) และตอนที่ 3 เป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ในขอบข่าย 10 ด้าน คือ ด้านความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ด้านในการกำหนดนโยบายและการปกครอง ด้านการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน ด้านการบริหารจัดการองค์กร ด้านการวางแผนและการพัฒนาหลักสูตร ด้านการเรียนรู้ ด้านการประเมินผลงานและการบริหารบุคลากร ด้านการบริหารจัดการบุคคล ด้านการวิจัยทางการศึกษาการประเมินผลและการวางแผน และด้านค่านิยมและจริยธรรมของการเป็นผู้นำ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1) สถิติที่ใช้ในการบรรยายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สูตร (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 101) ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) สถิติเพื่อการเปรียบเทียบใช้การทดสอบค่า (t-test) ใช้สูตรเมื่อกลุ่มตัวอย่างที่เปรียบเทียบไม่เกิน 2 กลุ่ม ซึ่งผู้วิจัยใช้เปรียบเทียบของตัวแปรตำแหน่ง และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน การทดสอบค่า F- test ใช้สูตรเมื่อมีกลุ่มตัวอย่างที่เปรียบเทียบมากกว่า 2 กลุ่มซึ่งผู้วิจัยใช้เปรียบเทียบของตัวแปร ขนาดของโรงเรียน 3) สถิติที่ใช้ในการบรรยายพรรณนา 4) สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของ Cronbach (Coefficient

Alpha's Cronbach) และการหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาใช้การพิจารณาด้วยผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาค่า IOC

สรุปผลการวิจัย

ผลการจากศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 พบว่า

1. ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก ดังนี้

1.1 ด้านความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณารายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 น้อยที่สุดคือ ผู้บริหารมีการวางแผนเพื่อพัฒนาเชิงกลยุทธ์ตามการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบัน และผู้บริหารสามารถบริหารทรัพยากรอื่นๆ ในโรงเรียนได้อย่างมีคุณภาพ

1.2 ด้านในการกำหนดนโยบายและการปกครอง พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณารายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 น้อยที่สุดคือ ผู้บริหารมีการประเมินผลการปฏิบัติงานของคณะครูและบุคลากรทางการศึกษาผ่านระบบเครือข่ายออนไลน์

1.3 ด้านการสื่อสารและความสัมพันธ์ระหว่างชุมชน พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณารายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 น้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษานำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนสถานศึกษาโดยสร้างฉันทามติร่วมกับชุมชน

1.4 ด้านการบริหารจัดการองค์กร พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณารายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 น้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถมอบหมายภาระงาน ความรับผิดชอบให้กับบุคลากรได้เหมาะสม และตรง

ตามความสามารถของแต่ละบุคคล และข้อที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษามีความเที่ยงธรรม และให้ความเป็นธรรมกับบุคลากรในองค์กรโดยไม่เลือกปฏิบัติ

1.5 ด้านการวางแผนและการพัฒนาหลักสูตร พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณารายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 น้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษานำวิจัยเข้ามาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

1.6 ด้านการเรียนรู้ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณารายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 น้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาสนับสนุนให้มีการนำนักเรียนเข้าร่วมแข่งขันกับหน่วยงานอื่นๆ ที่จัดขึ้นเพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน

1.7 ด้านการประเมินผลงาน และการบริหารบุคลากร พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณารายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 น้อยที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษามีเกณฑ์การประเมินคุณภาพของบุคลากรทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพได้มาตรฐานเชื่อถือได้

1.8 ด้านการบริหารจัดการบุคคล พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณารายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 น้อยที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ในการบริหารงานบุคคลของโรงเรียน

1.9 ด้านการวิจัยทางการศึกษา การประเมินผลและการวางแผน พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณารายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 น้อยที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้บุคลากรนำการวิจัยไปใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาในชั้นเรียน

1.10 ด้านค่านิยมและจริยธรรมของการเป็นผู้นำ พบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เมื่อพิจารณารายด้าน และรายข้ออยู่ในระดับมาก ข้อที่ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 น้อยที่สุด ผู้บริหารสถานศึกษาเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนประโยชน์ส่วนตนเสมอ

2. ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษา

2.1 ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวิจัยทางการศึกษา การประเมินผลและการวางแผน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านในการกำหนดนโยบายและการปกครอง และด้านการวิจัยทางการศึกษา การประเมินผลและการวางแผนไม่แตกต่างกัน

2.3 ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน ยกเว้นด้านความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ด้านในการกำหนดนโยบาย และการปกครอง ด้านการบริหารจัดการองค์กร ด้านการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 สรุปได้ดังนี้

ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีวิสัยทัศน์กว้างไกลทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน มีความรู้ ความสามารถ มีนโยบายที่ชัดเจน มีระเบียบแบบแผนการปกครองโดยยึดหลักธรรมาภิบาล คำนึงถึงความเสมอภาคในการปฏิบัติต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาอย่างเท่าเทียม นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกลยุทธ์ในการขับเคลื่อนสถานศึกษาโดยสร้างฉันทามติร่วมกับชุมชน จัดแบ่งหมวดการทำงานให้ตรงกับความถนัด หรือความสามารถ และกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรได้อย่างชัดเจนเป็นระบบ ไม่ควรยืดหยุ่นเกินไป หรือเข้มงวดเกินไป มีการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ นำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน และนำวิจัยมาใช้ในการแก้ปัญหาในชั้นเรียน ตลอดจนมีความเมตตา เสียสละ ยอมรับฟังความคิดเห็นจากคนอื่น มีคุณธรรม จริยธรรมในการบริหารองค์กรให้เกิดการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1. ความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การปฏิบัติงาน และขนาดสถานศึกษา พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับ บุญพรหมพรหมวาทย์ (2558 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษา กับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1 ทั้ง 6 ด้าน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก อีกทั้งเพ็ญประภา ธรรมบุตร (2556 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา มีระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 พบว่าผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 แตกต่างกัน ดังนี้

2.1 เมื่อพิจารณาตามตำแหน่ง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนซึ่งมีตำแหน่งต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีทักษะที่ดีในการบริหารสถานศึกษา ย่อมจะทำให้สถานศึกษานั้นประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้อย่างมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ มัทนา ศรีโยธา (2550 : 140) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีตามการรับรู้ของผู้บริหาร และครูผู้สอนของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนคร พบว่า ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนโดยรวมไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ อุเทน โรมพันธ์ (2552:ง-จ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาด้านภาวะผู้นำ และความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 พบว่า ข้าราชการครู ในสถานศึกษาที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาด้านภาวะผู้นำและความสามารถของผู้บริหาร

โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1 โดยภาพรวมไม่แตกต่าง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านผู้บริหารมีคุณธรรม จริยธรรม มีความมุ่งมั่นและอุทิศตนในการทำงาน มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 เมื่อพิจารณาตามประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับจักรพันธ์ ไชยยิ่งกฤษศิริ (2553) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 พบว่า ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงาน 21 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นแตกต่างกับข้าราชการครูที่มีประสบการณ์การปฏิบัติงานน้อยกว่า 10 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 ส่วนอื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง และสอดคล้องกับ มยุรา ศรีสมุทร (2555) ได้ศึกษาแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามทฤษฎีของนักบริหารและครู สังกัดองค์กรส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้บริหาร และครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีทฤษฎีต่อการปฏิบัติตามแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 เมื่อพิจารณาตามขนาดของสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับสุมาลี ละม่อม (2553) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 พบว่า ครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 4 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน คือด้านการมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ ด้านการกระตุ้นทางสติปัญญา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และด้านการคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคลไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ จินดา วงศ์อำมาตย์ (2550) ได้ศึกษาภาวะผู้นำร่วมสมัยในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 พบว่า ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ใน

โรงเรียนขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำร่วมสมัยในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 5 โดยภาพรวมแตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ควรส่งเสริมภาวะผู้นำของผู้สถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ด้านความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ซึ่งจากผลการวิจัย พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในด้านนี้สูง ควรส่งเสริมโดยผู้บริหารจะต้องมีวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงของโลก

2. ควรพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ด้านการกำหนดนโยบาย และการปกครอง โดยผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน มีระเบียบแบบแผนการปกครองโดยยึดหลักธรรมาภิบาล มีการสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากร

3. ควรพัฒนาให้ผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ด้านการวิจัยทางการศึกษา การประเมินผลและการวางแผน ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องนำวิจัยมาใช้ในการบริหาร วางแผน และพัฒนาองค์กรให้บรรลุตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

2. ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารในด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21

3. ควรศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เปรียบเทียบกับตัวแปรอื่นๆ เช่น วุฒิการศึกษา เพศ อายุ เป็นต้น

4. ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการศึกษา กับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

เอกสารอ้างอิง

จักรพันธ์ ไชยยิ่งกฤษศิริ. (2553). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.

- จันทกานต์ ตันเจริญพานิช และ นิตยา เงินประเสริฐศรี. (2550). *ทิศทางการพัฒนาภาวะผู้นำภาครัฐของไทยในคริสต์ศตวรรษที่ 21*. วารสารสังคมศาสตร์ และมนุษยศาสตร์. 33 (มกราคม) : 82-90.
- จินดา วงศ์อำมาตย์. (2550). *ภาวะผู้นำร่วมสมัยในการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานีเขต 5*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- นคร เสรีรักษ์ และ ภรณี ตีราชภัฏวิเศษ. (2555). *วิจัยไม่ใช่เรื่องยาก*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- บุษยพรรณ พรหมวาทย. (2558). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษากับการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยา เขต 1*. การศึกษาค้นคว้าการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยพะเยา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พิมพ์ธิดา วัฒนวงศ์ปัญญา และคณะ. (2558). *กลยุทธ์การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำแบบไทย ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย. 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม): 208-221
- เพ็ญประภา ธรรมบุตร. (2556). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสายธาร เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- แพรวดาว สอนงพันธ์. (2557). *ทักษะของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 3*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มยุรา ศรีสมุทร. (2555). *การศึกษาแบบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามธรรมชาติของ ผู้บริหารและครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- มัทนา ศรีโยธา. (2550). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานบุคคลของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในจังหวัดสกลนคร*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- ว้จนำร้ตน์ ควรรดี และณมน จีร้งสุวรรณ. (2558). *การปฏิรูปการศึกษาไทยเพื่อการพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21*. วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา. 93 (มกราคม – มีนาคม) : 12-20.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). *กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา กรณีที่คณะต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21*. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : ทิพยวิสุตธี.
- _____. (2542). *การบริหาร หลักการ ทฤษฎี และประเด็นทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร : ทิพยวิสุตธี.
- ศรุติพงษ์ ภูวัชรวรานนท์. (2555). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการผ่านการเรียนรู้แบบผสมผสานสำหรับผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- สุมาลี ละม่อม. (2553). *ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศรีสะเกษ เขต 4*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สุรศักดิ์ อินศรีไกร. (2556). *ทักษะที่สำคัญของผู้บริหารโรงเรียนในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 2*. รายงานการพัฒนาหลักสูตรนักรับบริหารระดับสูงกระทรวงศึกษาธิการ สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา.
- อุเทน โรมพันธ์. (2552). *การปฏิบัติงานตามมาตรฐานคุณภาพการศึกษาด้านภาวะผู้นำ และความสามารถของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษายโสธร เขต 1*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- Hoy, W. K. and C. G. Miskel. (1991). *Educational Administration*. Singapore: McGraw-Hill International Editions.

สภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

The States and Problems of the Budget Administration of the Basic Education Schools under the Jurisdiction of the Office of the Secondary Education Service Area 29

วีระพงษ์ ก้านกิ่ง¹ , ชวนคิด มะเสนะ²

Weerapong Kangking¹, Chaunkid Masena²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา เปรียบเทียบ และเพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาสภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดสถานศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารและหัวหน้ากลุ่มบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 162 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.89 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t และการทดสอบค่า F

ผลการวิจัย พบว่า

1. สภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ทั้ง 7 ด้าน โดยรวมอยู่ในระดับ มาก
2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการครูที่มีตำแหน่งและประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วน

¹ หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี (Master of Education Program in Educational Administration, Ubon Ratchathani Rajabhat University)

² ผศ.ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ประธานกรรมการที่ปรึกษา (Asst. Prof, Ed.D. Faculty of Education, Ubon Ratchathani Rajabhat University)

ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แต่รายด้านพบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 อยู่ 4 ด้าน ส่วนที่เหลืออีก 3 ด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหาที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนงบประมาณ แผนงาน/โครงการ และการจัดทำแผนการใช้งบประมาณ ปฏิทินปฏิบัติงาน และการประเมิน แผนกลยุทธ์ ส่วนแนวทางการพัฒนาการบริหารงบประมาณที่สำคัญคือ สถานศึกษาควรจัด ประชุมบุคลากรและผู้เกี่ยวข้องเพื่อสร้างความเข้าใจ และจัดอบรมเกี่ยวกับดำเนินการจัดทำ รายละเอียดแผนงบประมาณ

คำสำคัญ: สภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน , สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

Abstract

The research aimed to study , compare, and investigate the problems and suggestions to improve the budget administration of the basic schools under the jurisdiction of the primary schools under the jurisdiction of the Office of the Secondary Education Service Area 29 as classified by positions, working experiences and school size. The population used in the study was 162 administrators and heads of the budget administration unit of the primary schools in question in the academic year 2016. The research instrument was a five-rating scale questionnaire with a confidence value equivalent to 0.89. Statistics used in data analysis were percentage, mean, standard deviation, t-test and F-test.

The research findings were as follows.

1. The budget administration in the basic education schools in the study was found to be at a high level.

2. The comparison showed that the teachers holding different in positions and working experiences found to be no significance, both as a whole and in individual aspects. The opinions, as a whole, of the teachers working in different sized schools were statistically different at .01 level of significance, while

in individual aspects revealed that they were statistically different at .01 level of significance in 4 aspects and not different in 3 aspects.

3. The important problems concerning the budget administration were no communal participation in planning the programs and projects, scheduling to use the budget, and evaluating. The important suggestions on how to improve the budget administration were organizing the meetings on understanding of the budget administration, and holding a training on budget planning in details.

Keywords: States of Budget Administration in Basic Education Schools, Office of Secondary School Area 29

บทนำ

การปฏิรูปการศึกษาของไทยเกิดขึ้นตามเจตนารมณ์ในบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2540 มาตราที่ 29 และ 50 โดยให้ตราพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในหมวดที่ 5 การบริหารและการจัดการศึกษา มีสาระสำคัญ เกี่ยวกับการปฏิรูประบบบริหารและการจัดการศึกษา การพัฒนาสถานศึกษาให้สอดคล้องกับการ ปฏิรูปการศึกษา จะประกอบด้วย การปฏิรูปกระบวนการ 4 กระบวนการ ได้แก่ การปฏิรูปการ บริหารและการจัดการ การปฏิรูปครูและบุคลากรทางการศึกษา การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ และการประกันคุณภาพทางการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) พระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พ.ศ.2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มีการจัดระบบโครงสร้างและ กระบวนการจัดการศึกษาของไทยมีเอกภาพเชิงนโยบาย และมีความหลากหลายในทาง ปฏิบัติมีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ดังปรากฏในบทบัญญัติ มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 ข : 6) ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีนโยบายมุ่งเน้นให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการ จัดการศึกษาไปสู่คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หรือ สถานศึกษา และจัดระบบการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550 : 21) ซึ่งทางรัฐบาลได้สนับสนุนอย่างเพียงพอทั้ง

ทางด้านงบประมาณและบุคลากรที่ให้ความรู้แก่สถานศึกษา แต่งงานบริหารงบประมาณและการเงินนั้นมีความสำคัญเพราะเป็นงานที่ส่งเสริมกิจการงานต่างๆ ให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานได้ลุล่วงไปด้วยดีอีกทั้งมีกฎหมายแพ่งเข้ามาเกี่ยวข้อง หากมีการกระทำผิดระเบียบ จึงต้องมีรูปแบบการบริหารจัดการที่เป็นระบบถูกต้อง โดยปริมาณของงบประมาณที่สถานศึกษาได้รับนั้นจะแปรผันตามสัดส่วน ขนาดและปริมาณงานในโรงเรียน

จากการกระจายอำนาจตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ดังกล่าว ซึ่งทำให้สถานศึกษาสามารถบริหารตนเองได้อย่างอิสระ แต่ก็เป็นภาระหนักของผู้บริหาร เพราะการกระจายอำนาจเป็นการกระจายทั้งภารกิจและความรับผิดชอบ ทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคลากรและ การบริหารทั่วไปในการกระจายอำนาจในการบริหารงบประมาณให้สถานศึกษา ถือเป็นภารกิจที่สำคัญภารกิจหนึ่งของผู้บริหาร จากที่ผ่านมาผู้บริหารโรงเรียนไม่ได้บริหารงบประมาณเอง เพราะกรม ต้นสังกัดจะเป็นฝ่ายตัดสินใจ และบริหารจัดการงบประมาณเกือบทั้งหมด จะมอบหมายให้โรงเรียนดำเนินการในส่วนงบประมาณค่าวัสดุเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ปัจจุบันโรงเรียนมีบทบาทในการบริหารงบประมาณด้วยตนเอง ตามขอบเขตภารกิจงาน ได้แก่ 1) การจัดทำและเสนอของงบประมาณ 2) การจัดสรรงบประมาณ 3) การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลและรายงานผลการใช้เงินและ ผลการดำเนินงาน 4) การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา 5) การบริหารงานการเงิน 6) การบริหารบัญชี 7) การบริหารพัสดุและสินทรัพย์ ซึ่งลักษณะการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาในปัจจุบัน กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงบประมาณและหน่วยบริหารการเงินโดยสถานศึกษาสามารถกำหนดความต้องการและเสนอของงบประมาณผ่านสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา งบประมาณที่ได้รับจัดสรรอยู่ในรูปของเงินก้อน ที่สถานศึกษามีอำนาจในการบริหารตามกรอบงบประมาณที่ได้รับ การบริหารระบบใหม่ จะเน้นการบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานหรือมุ่งเน้นผลงาน ส่วนระบบงบประมาณก็จะเป็นแบบมุ่งเน้นผลงานที่ลดการควบคุมรายละเอียดจากส่วนกลาง เพื่อให้หน่วยงานมีความอิสระและความคล่องตัวในการบริหารให้บรรลุตามแผนที่กำหนดไว้ และเพื่อให้การบริหารงบประมาณมีความสอดคล้องกับระบบและวิธีการ กับระบบและวิธีการงบประมาณที่มุ่งเน้นผลงานตามยุทธศาสตร์มีผลสำเร็จตามภารกิจที่กำหนดและรับผิดชอบต่อการใช้จ่ายงบประมาณ โดยมีแผนกลยุทธ์ แผนการปฏิบัติงาน และแผนการใช้จ่ายงบประมาณ และการติดตาม รายงานผล เป็นเครื่องมือกำกับดูแลการดำเนินงาน และการใช้จ่ายงบประมาณภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ ความโปร่งใสและสามารถเปิดเผยต่อสาธารณชนได้ (กระทรวงการคลัง, 2546 : 1)

เนื่องจากงานบริหารงบประมาณและการเงินของแต่ละสถานศึกษามีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับขนาดของสถานศึกษา และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา ถ้าสถานศึกษาขนาดเล็ก งานบริหารงบประมาณย่อมมีน้อยกว่าสถานศึกษาขนาดใหญ่หรือสถานศึกษาที่มีบุคลากรจำนวนมาก ทั้งทรัพยากรสิ่งงบประมาณ และองค์ประกอบอื่นๆ ก็มีมากขึ้น ซ้ำยังมีวิธีการที่เป็นระบบและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น แต่ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ก็ตาม ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบงานงบประมาณและการเงินของสถานศึกษาด้วยกันทั้งนั้น ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจะดำเนินการต่างๆ ได้ต้องอยู่ในกรอบของอำนาจ และหน้าที่ตามกฎหมาย และวัตถุประสงค์การจัดตั้งสถานศึกษาเท่านั้น ซึ่งเป็นอำนาจหน้าที่ที่กำหนดไว้ให้เป็นหน้าที่ของส่วนราชการนั้นๆ โดยได้กำหนดให้มีผู้อำนวยการสถานศึกษาเป็นผู้บังคับบัญชาของข้าราชการ และมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ รวมทั้งนโยบายและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาดังปรากฏในบทบัญญัติมาตรา 39 ที่ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง และในการบริหารงานงบประมาณอีกคนหนึ่งที่เขาเข้ามามีบทบาทอย่างมากเข้ามาช่วยในการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษา คือ หัวหน้างานการเงินของสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นผู้จัดทำบัญชีงบประมาณ ตรวจสอบการใช้จ่ายของสถานศึกษา ความสามารถของหัวหน้างานการเงินก็มีผลอย่างยิ่งต่อการบริหารงานงบประมาณของสถานศึกษานั้นๆ

จากความสำคัญของการบริหารงบประมาณ ข้อบกพร่อง และปัญหาที่เกิดขึ้นในการบริหารงบประมาณที่กล่าวแล้ว และเนื่องจากผู้วิจัยมีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารงบประมาณ ในโรงเรียนที่ปฏิบัติงานอยู่ในปัจจุบัน จึงเป็นมูลเหตุจูงใจให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาค้นคว้า เรื่องปัญหาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหาร งานงบประมาณในโรงเรียนที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง เพื่อเป็นข้อมูลให้กับโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 เป็นประโยชน์ในการพัฒนาการบริหารงบประมาณให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จำแนกตามตำแหน่ง ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา
3. เพื่อศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้ากลุ่มบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 81 โรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 81 คน หัวหน้ากลุ่มบริหารงบประมาณหัวหน้ากลุ่มบริหารงบประมาณ จำนวน 81 คน รวมทั้งสิ้น 162 คน

เครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ สภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จำนวน 7 ด้าน คือ ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ ด้านการจัดสรรงบประมาณ ด้านการตรวจสอบติดตาม ประเมินผล และรายงานผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ด้านการบริหารการเงิน ด้านการบริหารบัญชี ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ โดยมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.89

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-Ended Questionnaire) เกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถามโดยใช้ค่าความถี่และค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์การปฏิบัติการตามสภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยใช้ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ
3. วิเคราะห์เปรียบเทียบการปฏิบัติการตามสภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 จำแนกตาม ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน โดยการทดสอบค่า t ขนาดของสถานศึกษาโดยการทดสอบค่า F และเมื่อพบความแตกต่างทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ตามวิธีการของ Scheffe'

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t การทดสอบค่า F และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ทั้ง 7 ด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ รองลงมา คือ ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการบริหารบัญชี
2. ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ทั้ง 7 ด้าน พบว่า ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งและประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยในด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา, ด้านการบริหารการเงิน, ด้านการบริหารบัญชีและ

ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ สถานศึกษาขนาดเล็ก แตกต่างจากสถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการจัดทำและเสนอขอ งบประมาณ ด้านการจัดสรรงบประมาณและด้านการตรวจสอบติดตามประเมินผล ไม่แตกต่างกัน

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสภาพการพัฒนาคูเพื่อเข้าสู่ประชาคมอาเซียนของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 4 พบว่า มีปัญหา ในด้านของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและความต้องการของ สถานศึกษา และรายละเอียดในการจัดทำแผนงบประมาณ แผนงาน งาน โครงการ ที่เชื่อมโยง กับผลผลิตและผลลัพธ์ ตามตัวชี้วัดความสำเร็จของสถานศึกษายังไม่ชัดเจน ไม่มีการจัดทำ แผนการใช้งบประมาณ ปฏิทินปฏิบัติงาน ให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณและ การเบิกจ่ายเงินงบประมาณเป็นไปตามแผนการปฏิบัติงานประจำปี ขาดการประเมินแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาและการรายงานการดำเนินโครงการ/งาน/กิจกรรม ตามแผนปฏิบัติการ บุคลากรที่รับผิดชอบปฏิบัติงานไม่ตรงสายงาน รวมทั้งต้องรับผิดชอบทั้งงาน ด้านการสอนและงานพิเศษ ไม่มีระบบฐานข้อมูลสำหรับการบริหารทางการเงินและควบคุม งบประมาณ การเบิกจ่ายงบประมาณที่ไม่ตรงตามแผนงาน/โครงการ ระบบบัญชีไม่เป็นปัจจุบัน รวมทั้งการบันทึกและสรุปบัญชีเงินคงเหลือประจำวัน ทะเบียนคุมวัสดุ ครุภัณฑ์ ไม่เป็นปัจจุบัน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ด้วยระบบ อิเล็กทรอนิกส์ (e-GP) และการรายงานการตรวจสอบพัสดุประจำปีของสถานศึกษา ดังนั้น สถานศึกษาควรจัดประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการบริหารโรงเรียน คณะครู เพื่อศึกษา วิเคราะห์นโยบายทางการศึกษาร่วมกัน จัดอบรมการทำแผนกลยุทธ์ แผนงาน/ โครงการแก่บุคลากร ให้มีความรู้ความเข้าใจและดำเนินการจัดทำรายละเอียดแผนงบประมาณ แผนงาน/โครงการ ให้มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงาน เขตพื้นที่และสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดทำแผนระยะยุทธศาสตร์ทั้งระยะสั้น และ ระยะยาว คณะกรรมการคัดเลือกนักเรียนเพื่อพิจารณาให้กู้ยืมเงินกองทุนเพื่อการศึกษา ดำเนินการด้วยความยุติธรรม ละเอียดย รอบคอบ และมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน จัดเตรียมประมาณ การการใช้จ่ายงบประมาณล่วงหน้า สำหรับแผนงาน/โครงการระยะ 2-3 ปี จัดทำแผนปฏิบัติการ ประจำปีให้มีรูปแบบเดียวกัน เช่น จัดทำแผนตามปีการศึกษา หรือจัดทำแผนตามปีงบประมาณ จัดระบบควบคุมการใช้จ่ายเงินให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปี ปฏิบัติงานตามแผนงาน/ โครงการ ที่วางไว้ให้ครบถ้วน แต่งตั้งผู้รับผิดชอบการควบคุมและตรวจสอบการใช้จ่ายเงินทุก

ประเภท คณะกรรมการตรวจสอบภายในระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ประเมิน แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการประจำปี ทุกสิ้นปีการศึกษาและรายงานผลการดำเนินงานต่อ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและเขตพื้นที่ แต่งตั้งบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจด้าน การบริหารการเงิน การบัญชีและพัสดุ มาปฏิบัติงานและส่งเสริมให้ครูผู้รับผิดชอบเข้าร่วมอบรม สัมมนา เพื่อเพิ่มเติมประสบการณ์ มีการบริหารงบประมาณภายในวงเงินของแผนงานที่กำหนดไว้ในแผนงาน/โครงการ ดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบ จัดทำเอกสาร หลักฐานทางการเงินบัญชี ให้ครบถ้วน สมบูรณ์ และเป็นปัจจุบัน บันทึกบัญชีให้ถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน แต่งตั้ง เจ้าหน้าที่ตรวจสอบการรับจ่ายเงินประจำวัน รายงานฐานะทางการเงินต่อคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และเขตพื้นที่การศึกษา เป็นลายลักษณ์อักษร จัดทำทะเบียนคุมทรัพย์สิน ทุกประเภทให้ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน มีการรายงานการตรวจสอบพัสดุประจำปีต่อหน่วยงาน ต้นสังกัดตามกำหนด

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ผู้วิจัยได้อภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามความคิดเห็นของ ข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ทั้ง 7 ด้าน คือ ด้านการ จัดทำงบประมาณและเสนอของบประมาณ ด้านการจัดสรรงบประมาณ ด้านการตรวจสอบ ติดตามประเมินผล ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ด้านการบริหารการเงิน ด้านการบริหารบัญชี และด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับ มาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารนำรูปแบบการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานมา บริหารในสถานศึกษา ทำให้การบริหารงบประมาณเป็นไปตามวัตถุประสงค์ก่อให้เกิดการทำงาน ที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดำรง โตโย (2549 : บทคัดย่อ) ก็ได้ ศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการดำเนินการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินการ บริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตาก เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายด้าน พบว่าทุกด้านมีสภาพการปฏิบัติงานอยู่ใน ระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอารีย์ นิลเอก (2554) สภาพการบริหารงบประมาณแบบ มุ่งเน้นผลงานในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต

2 พบว่า สภาพการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันจิรา อมรสถิตย์ (2548 : 88-91) ศึกษาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการศึกษา พบว่า สภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาพรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ได้แก่ ด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ โรงเรียนมีการจัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อของบประมาณด้านการจัดสรรงบประมาณ โรงเรียนมีการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีสอดคล้องกับงบประมาณด้านการตรวจสอบ ติดตามและประเมินผล และการรายงานผลการใช้เงิน และผลการดำเนินการโรงเรียนมีการตรวจสอบการใช้งบประมาณให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการ ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา โรงเรียนมีข้อมูลของนักเรียนที่ต้องรับทุนการศึกษา ด้านการบริหารการเงิน โรงเรียนมีการเก็บรักษาเงินได้ถูกต้อง ด้านการบริหาร การบัญชี โรงเรียนมีการตรวจสอบความถูกต้องของตัวเงินตามรายงานเงินคงเหลือประจำวัน ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์โรงเรียนมีการจัดซื้อจัดจ้างโดยตรวจสอบงบประมาณ รายละเอียด เกณฑ์ และคุณลักษณะเฉพาะของพัสดุ

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29

2.1 ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งและประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกันซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารและหัวหน้ากลุ่มบริหารงบประมาณ มีการประสานงานกันในเรื่องการบริหารงบประมาณ โดยที่ผู้บริหารเป็นผู้มีหน้าที่ติดตามและสั่งการให้ผู้ปฏิบัติดำเนินการตามระเบียบปฏิบัติ ตลอดจนผู้บริหารและหัวหน้ากลุ่มบริหารงบประมาณ มีการปรึกษาหารือวางแผนร่วมกัน ถ้าเกิดปัญหาขึ้นก็จะร่วมมือกันแก้ไข รวมทั้ง ในการบริหารงบประมาณของสถานศึกษานั้นเป็นการบริหารงบประมาณตามจำนวนนักเรียนมีนโยบาย ระเบียบแนวปฏิบัติตั้งไว้ว่ามีการจัดสรรงบประมาณอย่างไรบ้าง โดยที่ไม่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์การทำงานเลย จึงเป็นสาเหตุที่ทำให้ตำแหน่งและประสบการณ์ในการทำงานไม่มีผลต่อสภาพการบริหารงบประมาณ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประทีป เดชพันธ์ (2546 : 65) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับสภาพการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา

อำเภอเมืองอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและเจ้าหน้าที่การเงินที่มีต่อสภาพการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองอุบลราชธานี จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อารีย์ นิลเอก (2554) สภาพการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า การเปรียบเทียบสภาพการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 จำแนกตามตำแหน่ง ขนาดสถานศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และวุฒิการศึกษา พบว่า ขนาดของสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน และวุฒิการศึกษา ไม่แตกต่างกัน

2.2 ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อสภาพการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ โดยด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา ด้านการบริหารการเงิน ด้านการบริหารบัญชี และด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ สถานศึกษาขนาดเล็กแตกต่างจากสถานศึกษาขนาดกลางและสถานศึกษาขนาดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการจัดทำและเสนอของบประมาณ ด้านการจัดสรรงบประมาณและด้านการตรวจสอบติดตามประเมินผล ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในสภาพปัจจุบันที่มีการโอนงบประมาณให้สถานศึกษาเป็นผู้จัดการงบประมาณเอง ซึ่งสถานศึกษาขนาดเล็กจะได้รับงบประมาณน้อยทำให้การบริหารงบประมาณง่ายไม่ยุ่งยาก แต่สถานศึกษาขนาดใหญ่มีการจัดสรรงบประมาณมากทำให้การบริหารงบประมาณจะต้องทำในรูปของคณะกรรมการ มีระเบียบ มีการวางแผนอย่างชัดเจน รวมทั้งในสถานศึกษาขนาดเล็ก มีบุคลากรไม่เพียงพอสำหรับขอบข่ายงานบริหารงบประมาณ จึงเป็นสาเหตุทำให้ความคิดเห็นของสถานศึกษาขนาดต่างๆ กัน มีความคิดเห็นแตกต่างกันสอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณพงษ์ สายวรรณ (2548 : 74) ได้ศึกษาการบริหารงานการเงินในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและเจ้าหน้าที่การเงินที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานการเงินในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณเฑียร น้อยบุตดี (2549 : 80-81) สภาพและปัญหาการบริหาร

งบประมาณ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงบประมาณในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมพบว่า ในโรงเรียนทั้งสามขนาดมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยโรงเรียนขนาดกลางมีสภาพการปฏิบัติมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่ ปัญหาการบริหารงบประมาณในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมพบว่า ในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนในโรงเรียนขนาดกลางมีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ผลการเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงบประมาณในโรงเรียนทั้งสามขนาดพบว่า โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับ ธงชัย เปรมชนม์ (2550 : 70-71) ได้ศึกษาการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณ ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลการศึกษาพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือ การจัดสรรงบประมาณและการบริหารบัญชี และมากที่สุด คือ การบริหารการเงินและการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คือ การจัดทำและเสนอของบประมาณ และการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา และผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงบประมาณ พบว่า ขนาดของโรงเรียนมีสภาพการบริหารงบประมาณแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้ง 7 ด้าน

3. ผลการวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 พบว่า

3.1 ด้านการจัดทำและเสนอของงบประมาณ มีปัญหา คือ การมีส่วนร่วมของชุมชนในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและความต้องการของสถานศึกษา และรายละเอียดในการจัดทำแผนงบประมาณ แผนงาน งาน โครงการ ที่เชื่อมโยงกับผลผลิตและผลลัพธ์ ตามตัวชี้วัดความสำเร็จของสถานศึกษายังไม่ชัดเจน ดังนั้น สถานศึกษาควรประชุมคณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการบริหารโรงเรียน คณะครู เพื่อศึกษา วิเคราะห์นโยบายทางการศึกษาร่วมกัน จัดอบรมการทำแผนกลยุทธ์ แผนงาน/โครงการแก่บุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจและดำเนินการจัดทำรายละเอียดแผนงบประมาณ แผนงาน/โครงการ ให้มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับยุทธศาสตร์กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่และสถานศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2545: 9 - 10) ที่กล่าวถึง การวางแผนกลยุทธ์ ว่าเป็นการวางแผนที่คำนึงถึงศักยภาพและผลกระทบของสภาพแวดล้อมภายในที่มีต่อหน่วยงานและ

สถานศึกษา โดยการวิเคราะห์ว่า จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) คืออะไร และภายใต้สภาพแวดล้อมมีสิ่งใดที่เป็นโอกาส (Opportunities) สิ่งใดที่เป็นภาวะคุกคามหรืออุปสรรค (Threats) เรียกว่า SWOT Analysis โดยนำผลการวิเคราะห์มาเป็นกรอบความคิดในการกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) พันธกิจ (Mission) เป้าประสงค์กลยุทธ์ รวมทั้งผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) ของหน่วยงานและสถานศึกษา และมีการกำหนดตัวชี้วัดผลสำเร็จของงาน (Key Performance Indicator)

3.2 ด้านการจัดสรรงบประมาณ มีปัญหา คือ การจัดทำแผนการใช้งบประมาณ ปฏิทินปฏิบัติงาน ให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณและการเบิกจ่ายเงินงบประมาณเป็นไปตามแผนการปฏิบัติงานประจำปี ดังนั้นสถานศึกษาจึงควรจัดเตรียมประมาณการการใช้จ่ายงบประมาณล่วงหน้า สำหรับแผนงาน/โครงการระยะ 2-3 ปี จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีให้มีรูปแบบเดียวกัน เช่น จัดทำแผนตามปีการศึกษา หรือจัดทำแผนตามปีงบประมาณ จัดระบบควบคุมการใช้จ่ายเงินให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติการประจำปี ปฏิทินปฏิบัติงานตามแผนงาน/โครงการ ที่วางไว้ให้ครบถ้วน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กรมสามัญศึกษา (2544 : 41 - 44) ที่กล่าวถึง ระบบการคิดต้นทุนกิจกรรม หรือ ABC ว่าเป็นระบบการบริหารต้นทุนที่จะช่วยให้ผู้บริหารสามารถเข้าใจถึงพฤติกรรมของต้นทุนที่เกิดขึ้นภายในองค์กร ซึ่งระบบดังกล่าวจะเน้นการบริหารต้นทุนโดยแบ่งการดำเนินงานขององค์กรออกเป็นกิจกรรม ต่างๆ การระบุกิจกรรมจะช่วยให้ทราบว่าการดำเนินงานขององค์กรประกอบด้วยกิจกรรมอะไรบ้าง ตลอดจนเวลาที่ใช้ไปในแต่ละกิจกรรม รวมทั้งผลได้จากการประกอบกิจกรรมเหล่านั้น ขั้นตอนง่ายๆ ของระบบ ABC จึงประกอบด้วย การกำหนดกิจกรรม การคิดต้นทุนกิจกรรม และการวัดผลการปฏิบัติงานทั้งในรูปของเวลาและคุณภาพ

3.3 ด้านการตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล มีปัญหา คือ การขาดการประเมินแผนกลยุทธ์ และแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษาและการรายงานการดำเนินโครงการ/งาน/กิจกรรม ตามแผนปฏิบัติการ โดยสถานศึกษาควรแต่งตั้งผู้รับผิดชอบการควบคุมและตรวจสอบการใช้จ่ายเงินทุกประเภท คณะกรรมการตรวจสอบภายในระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา ประเมินแผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการประจำปี ทุกสิ้นปีการศึกษาและรายงานผลการดำเนินงานต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและเขตพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กรมสามัญศึกษา (2544 : 28 - 31) และสำนักงบประมาณ (2542 : 32 - 33) ที่กล่าวว่า การตรวจสอบภายใน เป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานการจัดการทางการเงินที่ส่วนราชการจะต้องกำหนดวิธีการดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐาน ก่อนที่จะได้รับการกระจายอำนาจทางการเงิน โดยการ

ปรับเปลี่ยนระบบงบประมาณจะไปลดบทบาท และอำนาจของหน่วยงานกลางในการควบคุมการดำเนินงานของส่วนราชการ อย่างไรก็ตามการจัดงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานจะทำให้เกิดอิสระในการบริหารงบประมาณมากขึ้น ในขณะเดียวกันก็ทำให้เกิดช่องโหว่ในการใช้งบประมาณอย่างไม่มีประสิทธิภาพได้

3.4 ด้านการระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา มีปัญหา คือ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการวิเคราะห์แหล่งทรัพยากรและการจัดทำแผนระดมทรัพยากรของสถานศึกษา และการมีส่วนร่วมในการพิจารณาทุนสำหรับนักเรียน สถานศึกษาควรแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อจัดทำแผนระดมทรัพยากรทั้งระยะสั้นและระยะยาว คณะกรรมการคัดเลือกนักเรียนเพื่อพิจารณาให้กู้ยืมเงินกองทุนเพื่อการศึกษาดำเนินการด้วยความยุติธรรม ละเอียดรอบคอบ และมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ชัยสิทธิ์ เถลิ้มมีประเสริฐ (2544 : 1 - 3) ที่สรุปว่า ระบบการวางแผนกระบวนการบริหารเชิงกลยุทธ์ จะต้องมีการกำหนดพันธกิจ ภารกิจหลักของหน่วยงานและผลลัพธ์ที่คาดหวังว่าจะให้เกิดขึ้นจากผลผลิตที่ได้วางแผนไว้ทั้งในแง่ปริมาณงาน เวลา คุณภาพและต้นทุน พร้อมทั้งกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการในการบรรลุถึงวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนในขั้นตอนการวางแผนกลยุทธ์เพื่อจะเป็นกรอบในการกำหนดพันธสัญญาระหว่างหน่วยปฏิบัติ (ผู้ใช้จ่ายเงินเพื่อให้ได้มาซึ่งผลงาน) และหน่วยงานผู้ดูแลทรัพยากรของชาติ (แทนประชาชน) นอกจากนั้นในระบบการวางแผนที่ดีจะต้องมีกระบวนการจัดลำดับความสำคัญในแต่ละระดับ ตั้งแต่กลยุทธ์แผนงาน งาน/โครงการ กิจกรรม ผลผลิตและผลลัพธ์ เพราะข้อมูลเหล่านี้จะช่วยในการตัดสินใจในการบริหารงานและการจัดสรรทรัพยากร

3.5 ด้านการบริหารการเงิน มีปัญหา คือ บุคลากรที่รับผิดชอบปฏิบัติงานไม่ตรงวิชาเอก (การเงิน) รวมทั้งต้องรับผิดชอบทั้งงานด้านการสอนและงานพิเศษ ไม่มีระบบฐานข้อมูลสำหรับการบริหารทางการเงินและควบคุมงบประมาณ การเบิกจ่ายงบประมาณที่ไม่ตรงตามแผนงาน/โครงการ สถานศึกษาควรแต่งตั้งบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจด้านการบริหารการเงินมาปฏิบัติงานและส่งเสริมให้ครูผู้รับผิดชอบเข้าร่วมอบรม สัมมนา เพื่อเพิ่มเติ่มประสบการณ์ มีการบริหารงบประมาณภายในวงเงินของแผนงานที่กำหนดไว้ในแผนงาน/โครงการ ดำเนินการให้เป็นไปตามระเบียบ แนวปฏิบัติด้านการบริหารการเงินให้ถูกต้อง เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารการเงิน กรมสามัญศึกษา (2544 : 20) ที่กล่าวว่า การบริหารทางการเงินและควบคุมงบประมาณ เป็นเครื่องมือที่จำเป็นสำหรับการประกันว่าความคล่องตัวทางการงบประมาณที่จะมอบให้หน่วยงานต่างๆ มากขึ้น จะไม่นำไปสู่การใช้จ่ายงบประมาณที่ไม่ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการดำเนินงาน หรือถ้าจะอธิบายให้ชัดเจนยิ่งขึ้นก็คือ

เป็นการจัดระบบการบริหารทางการเงินขององค์กรให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด จึงจำเป็นต้องมีมาตรฐานในการบริหารทางการเงินและควบคุมงบประมาณ

3.6 ด้านการบริหารบัญชี มีปัญหา คือ บุคลากรที่รับผิดชอบปฏิบัติงานไม่ตรงวิชาเอก (การเงิน) รวมทั้งต้องรับผิดชอบทั้งงานด้านการสอนและงานพิเศษ และระบบบัญชีไม่เป็นปัจจุบัน รวมทั้งการบันทึกและสรุปบัญชีเงินคงเหลือประจำวัน สถานศึกษาควรแต่งตั้งบุคลากรที่ปฏิบัติงานที่มีความรู้ ความเข้าใจ ด้านการบัญชีมาปฏิบัติหน้าที่และส่งเสริมให้ครูผู้รับผิดชอบเข้าร่วมอบรม สัมมนา เพื่อเพิ่มเติมประสบการณ์ จัดทำเอกสาร หลักฐานทางการเงินบัญชีให้ครบถ้วน สมบูรณ์ และเป็นปัจจุบัน บันทึกบัญชีให้ถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน แต่งตั้งเจ้าหน้าที่ตรวจสอบการรับจ่ายเงินประจำวัน รายงานฐานะทางการเงินต่อคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและเขตพื้นที่การศึกษา เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกรมบัญชีกลาง (2545 : 130 - 132) ที่กล่าวว่า การรายงานทางการเงินและการรายงานผลการดำเนินงานทั้งสองประเภทเป็นสิ่งจำเป็นที่ส่วนราชการต่างๆ จะต้องดำเนินการจัดทำเพื่อเป็นที่ยืนยันถึงผลสำเร็จของงานตามที่ทำข้อตกลงกันไว้ เป็นการแสดงให้เห็นว่า จากวงเงินงบประมาณที่ได้รับ ส่วนราชการนำไปใช้จ่ายอย่างไรต้นทุนในการผลิตและการให้บริการเป็นอย่างไร รวมถึงการแสดงผลการดำเนินงานของงานหรือโครงการในแต่ละช่วงเวลาเป็นไปตามข้อตกลงที่ได้สัญญากัน ซึ่งความสำคัญของการจัดทำรายงานทางการเงิน เป็นการนำเสนอข้อมูลทางการเงินเพื่อแสดงฐานะการเงินและผลการดำเนินงานขององค์กรให้แก่บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้องกับองค์กรทราบถึงผลการดำเนินงานขององค์กรว่าบรรลุวัตถุประสงค์ หรือมีความสามารถในการบริหารการเงินขององค์กรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างไร ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีความหมายต่อการตัดสินใจของผู้ใช้รายงานทางการเงิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดสรรงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน รายงานทางการเงินจะเป็นตัวชี้วัดถึงความสามารถในการบริหารการเงินของผู้บริหารองค์กรนั้นๆ ว่ามีความสามารถนำพาองค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้หรือไม่

3.7 ด้านการบริหารพัสดุและสินทรัพย์ มีปัญหา คือ บุคลากรไม่เพียงพอในการปฏิบัติงานเนื่องจากต้องรับผิดชอบทั้งงานด้านการสอนและงานพิเศษ ทะเบียนคุมวัสดุ ครุภัณฑ์ไม่เป็นปัจจุบัน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (e-GP) และการรายงานการตรวจสอบพัสดุประจำปีของสถานศึกษา สถานศึกษาควรแต่งตั้งบุคลากรที่มีความรู้ ความเข้าใจ ด้านการพัสดุมาปฏิบัติหน้าที่ และส่งเสริมให้ครูผู้รับผิดชอบเข้าร่วมอบรม สัมมนา เพื่อเพิ่มเติมประสบการณ์ จัดทำทะเบียนคุมทรัพย์สินทุกประเภทให้ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน มีการรายงานการตรวจสอบพัสดุประจำปีต่อหน่วยงาน

ต้นสังกัดตามกำหนด สอดคล้องกับแนวคิดของสมาคมผู้บริหารพัสดุแห่งประเทศไทย (2543 : 5 - 7) ที่กล่าวถึง การปฏิรูประบบงบประมาณแบบใหม่ ซึ่งเน้นผลผลิต/ผลลัพธ์ (Output/Outcome) การทำบัญชีคุมวัสดุ และบัญชีคุมครุภัณฑ์ แล้วเก็บสถิติจากตัวเลขการใช้จ่าย เพื่อนำมาวิเคราะห์ความคุ้มค่า และเปรียบเทียบการใช้จ่ายระหว่างหน่วยงานที่มีภารกิจเหมือนกันหรือคล้ายกัน ทั้งนี้จะทำให้การคำนวณความต้องการในการตั้งงบประมาณถูกต้องตรงกับความเป็นจริงช่วยให้ประหยัดงบประมาณ กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างเป็นสิ่งสำคัญยิ่งต่อองค์กร การมีการจัดซื้อหรือจ้างที่ดี และการบริหารจัดการใช้พัสดุ ที่ดินและสิ่งก่อสร้างอย่างมืออาชีพ จึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการบริหารของทุกองค์กร

ข้อเสนอแนะ

1. สถานศึกษาควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรทางด้านการบริหารบัญชี เนื่องจากผลการวิจัยพบว่ามีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เช่น ส่งเสริมในด้านการอบรม สัมมนา รวมทั้งการสรรหาบุคลากรเพื่อบรรจุแต่งตั้งควรคำนึงถึงบุคลากรที่จบการศึกษาทางด้านการบัญชีโดยตรงในการปฏิบัติงาน
2. สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ข้าราชการครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนงบประมาณ วิเคราะห์สภาพแวดล้อม ความต้องการของสถานศึกษา ตลอดจนการนำเสนอรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณของโรงเรียนต่อผู้เกี่ยวข้อง และสาธารณชนได้รับรู้ด้วย
3. สถานศึกษาควรมีการจัดทำข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณและเปรียบเทียบข้อมูลของแต่ละปีต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2545). *ระบบงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน มาตรฐานการจัดการทางการเงิน*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กรมบัญชีกลาง. (2545). *คู่มือแนวทางการปรับเปลี่ยนระบบบัญชีส่วนราชการจากเกณฑ์เงินสด เข้าสู่เกณฑ์คงค้าง*. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานด้านการเงินภาครัฐ.
- กรมสามัญศึกษา. (2544). *การบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน*. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- กระทรวงการคลัง. (2545). *ระเบียบว่าด้วยการบริหารงบประมาณ พ.ศ. 2546*. กรุงเทพฯ: กองกฎหมายและระเบียบสำนักงบประมาณ กระทรวงการคลัง.

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กฤษณพงษ์ สายวรณ. (2548). การบริหารงานการเงินในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- จันจิรา อมรสติย์. (2548). ศึกษาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกระบี่.
- ชัยสิทธิ์ เฉลิมมีประเสริฐ. (2544). มาตรฐานการจัดการทางการเงิน 7 Hurdles กับการจัดทำงบประมาณระบบใหม่. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: อีระฟิล์ม และโซเท็กซ์.
- ดำรงค์ ไชโย. (2549). แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาดาก เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ธงชัย เปรมชนม์. (2550). รายงานการวิจัย เรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1. จันทบุรี : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรี เขต 1, 2550.
- ประทีป เดชพันธ์. สภาพการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงานของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมืองอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี.
- มณฑียร น้อยบุตติ. (2549). สภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- สมาคมผู้บริหารพัสดทุแห่งประเทศไทย. (2543). แนวทางการปฏิบัติตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุที่สอดคล้องกับการปฏิรูประบบบริหารภาครัฐ. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สำนักงบประมาณ. (2546). การจัดการงบประมาณปี 2548 ตามกระบวนทัศน์ใหม่. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). *แนวทางการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาให้คณะกรรมการ* สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและศาสนาตามกฎหมายกระทรวง กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- อารีย์ นิลเอก. (2554). *สภาพการบริหารงบประมาณแบบมุ่งเน้นผลงาน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ภาคนิพนธ์ครุศาสตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี*.

การทำงานเป็นทีมของบุคลากรโรงเรียนน้ำขุนวิทยา อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี

Teamwork of Personnel at Numkhunwittaya School Numkhun District, Ubon Ratchathani Province

พัชรินทร์ อรุณเรือง¹, สมาน อัสวภูมิ²

Patcharin Arunrueng¹, Saman Asawapoom²

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการทำงานเป็นทีม และข้อเสนอแนะในการทำงานเป็นทีมของบุคลากรโรงเรียนน้ำขุนวิทยา อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี เป็นการศึกษาจากประชากรของโรงเรียนทั้งหมด ประกอบด้วยผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนงานด้านต่างๆ ปีการศึกษา 2559 จำนวนทั้งหมด 58 คน เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 60 ข้อ มีความเชื่อมั่น 0.93 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่าการทำงานเป็นทีมของบุคลากรโรงเรียนน้ำขุนวิทยา อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี ทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านภาวะผู้นำร่วม และที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความชัดเจนของวัตถุประสงค์ สำหรับข้อเสนอแนะในการทำงานเป็นทีมที่สำคัญคือ ทีมควรมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ควรเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วม ควรสร้างความเข้าใจในงานที่ทำ และควรหาแนวทางในการดำเนินงานที่หลากหลาย เป็นต้น

คำสำคัญ : การทำงานเป็นทีม , บุคลากร

¹ มหบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชธานี (Graduate Student of Educational Administration Program, Ratchathani University)

² คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี (Dean of Graduate School, Ratchathani University)

Abstract

The study of this master project aimed to investigate teamwork of personnel and gather suggestions on the teamwork at Namkhunwittaya school, Namkhun District, Ubon Ratchathani Province. The research population included an administrator, teachers, and supportive personnel working at Namkhunwittaya School in fiscal year of 2016, totally 58 persons. The research tool was a 5 scale questionnaire of 60 items, with the reliability of 0.93. The statistics used to analyze the data included frequency, percentage, mean, and standard deviation.

The study results were as follow: Teamwork of personnel at Numkhunwittaya School, Numkhun District, Ubon Ratchathani Province, both as a whole and individual aspects were perceived as high level, with the aspect of participative leadership as the highest mean score, and unclear objective as the lowest. For the important suggestions on teamwork were that team should have clear objectives, open to the participation of team members, clarify work assignment, and seek variety of working strategies.

Keywords: Teamwork, Personnel

บทนำ

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว และการแข่งขันกันสูงนั้นการทำงานเป็นทีมเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นการร่วมกันคิดและรับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย ทีมมีความสำคัญต่อความมีประสิทธิภาพของการทำงาน ความสำเร็จ และความสมบูรณ์ของงาน ดังข้อสรุปของ สุเมธ งามกนก (2551: 1) ว่าทีมงานที่มีความพร้อมเพรียง และร่วมมือกันทำงานอย่างต่ออย่างมีเป้าหมายนั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำมาสู่ความสำเร็จ

สมชาติ กิจบรรยง (2546: 28) ชี้ให้เห็นความสำคัญและความจำเป็นในการทำงานเป็นทีมว่าองค์กรการไม่สามารถทำงานได้สำเร็จโดยคนๆ เดียว ดังนั้นการทำงานเป็นทีมจึงเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์จากสมาชิกทีมทุกคน เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ หรือไม่ก็แก้ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของณัฐพันธ์ เขจรนันท์ และคณะ (2546: 18) ที่กล่าวว่าความสำเร็จในการดำเนินงานนั้นมิได้เกิดขึ้น

จากสมาชิกรวมองค์กรคนใดคนหนึ่ง แต่เกิดจากผลของความร่วมมือของคนในองค์กรนั้น ซึ่งสังคมไทยและหน่วยงานต่างๆ ควรให้ความสำคัญและสนใจเรื่องนี้มากขึ้น เพราะการทำงานเป็นทีมจะเป็นการรวมทักษะและประสบการณ์ที่หลากหลายมาร่วมกันทำงาน ซึ่งผู้วิจัยก็เล็งเห็นความสำคัญเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง แต่มักจะได้ยินคนไทยกล่าวอยู่เสมอว่าคนไทยทำงานเป็นทีมไม่เป็น

จากรายงานการประเมินตนเองของโรงเรียนน้ำขุนวิทยา อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี ประจำปี 2558 (โรงเรียนน้ำขุนวิทยา, 2558: 21-25) พบว่าโรงเรียนน้ำขุนวิทยามีบุคลากรทั้งสิ้น 58 คน ประกอบด้วยผู้บริหาร 1 คน และข้าราชการครู ครูอัตราจ้าง และลูกจ้างประจำอีก 57 คน โรงเรียนได้แบ่งการบริหารงานออกเป็น 4 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารงานวิชาการ ฝ่ายบริหารงานบุคคลและงบประมาณ ฝ่ายบริหารงานกิจการนักเรียน และฝ่ายบริหารงานทั่วไป และแต่ละฝ่ายยังมีการแบ่งกลุ่มงานและงานย่อยอีกหลายส่วน ดังนั้นการทำงานเป็นทีมจึงเป็นสิ่งสำคัญมากในการที่จะทำให้งานของโรงเรียนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

ที่ผ่านมายังไม่พบว่ามีกรายงานการปฏิบัติงาน หรืองานวิจัยใดที่กล่าวถึงการทำงานเป็นทีมของโรงเรียนน้ำขุนวิทยา จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่าบุคลากรของโรงเรียนแห่งนี้มีการทำงานเป็นทีมมากน้อยเพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคอะไรบ้าง และบุคลากรของโรงเรียนมีความเห็นหรือข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาเพื่อให้การทำงานเป็นทีมมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นอย่างไร จึงเสนอโครงการการศึกษาค้นคว้าเรื่องนี้ขึ้นตามวัตถุประสงค์ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรโรงเรียนน้ำขุนวิทยา อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการทำงานเป็นทีมของบุคลากรโรงเรียนน้ำขุนวิทยา อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี

เอกสารเกี่ยวข้องที่สำคัญ

สาระของแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สำคัญพอสรุปได้ว่าการทำงานเป็นทีมหมายถึงกลุ่มบุคคลที่มาทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์ โดยทั่วไปแล้วสมาชิกจะประกอบด้วยบุคคลที่มีความหลากหลายทางความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ และทีม

ก็ใช้ความแตกต่างหลากหลายเหล่านี้ให้เป็นประโยชน์ต่อการทำงานเพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล (กรุพินท์ นิตยานันทะ, 2551:25; เรณู เชื้อสะอาด, 2552: 10; และบุญริสาร์ก สุจันทร, 2555: 13) ส่วนกรอบแนวคิดในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้แนวคิดในการทำงานเป็นทีมของปาร์คเกอร์ (Parker, 1990 อ้างถึงในสุนันทา เลาหนันนท์, 2549: 114-122) ซึ่งมีทั้งหมด 12 ด้านคือ ด้านความชัดเจนของวัตถุประสงค์ ด้านบรรยากาศการทำงานที่ปราศจากพิธีรีตอง ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการรับฟังซึ่งกันและกัน ด้านความไม่เห็นด้วยในทางบวก ด้านความเห็นพ้อง ด้านสื่อสารที่เปิดเผย ด้านบทบาทและการมอบหมายงานที่ชัดเจน ด้านภาวะผู้นำร่วม ด้านความสัมพันธ์กับภายนอก ด้านรูปแบบการทำงานที่หลากหลาย และด้านการประเมินผลงานของตนเอง

ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ เป็นการกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกันของสมาชิกทีมงาน เป็นการวาดภาพอนาคตขององค์กร วัตถุประสงค์ที่ดีต้องชัดเจนและเข้าใจตรงกันของสมาชิก และผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุน

บรรยากาศการทำงานที่ปราศจากพิธีรีตอง เป็นบรรยากาศในการทำงานที่เรียบง่าย ไม่เป็นทางการ เป็นบรรยากาศที่อบอุ่น เป็นกันเอง ซึ่งจะเป็นการทำงานที่ไม่น่าเบื่อ และเป็นบรรยากาศเปิดในการทำงานร่วมกัน

การมีส่วนร่วม เป็นการเปิดให้สมาชิกทีม หรือแม้แต่เพื่อนร่วมงานในสถานศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจและร่วมกิจกรรมต่างๆ เป็นการสร้างความผูกพันและการยอมรับกันและกัน ตลอดจนสร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นเจ้าของงานร่วมกันตั้งแต่ต้น

การรับฟังซึ่งกันและกัน เป็นการเปิดใจรับฟังความคิดเห็นและข้อมูลของเพื่อนร่วมงาน ใส่ใจและสนใจผู้นำเสนอ หรือคู่สนทนาอย่างจริงจัง ไม่วิพากษ์ หรือโต้แย้งทันที

ความไม่เห็นด้วยในทางบวก เป็นการดีเพื่อมากกว่าการสร้างความคิดขัดแย้งทางความคิดของสมาชิกกลุ่ม เพราะความเห็นไม่ตรงกัน หรือความขัดแย้งทางความคิด และแนวปฏิบัติอาจจะเกิดขึ้นได้ในการทำงานร่วมกัน ทีมงานต้องสามารถใช้ความเห็นต่างในทางสร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานของทีม

ความเห็นพ้อง โอกาสที่สมาชิกองค์การจะมีข้อสรุป หรือความเห็นในบางเรื่อง หรือบางสิ่งตรงกันก็อาจจะมีความเป็นไปได้ แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าสมาชิกต้องมีความเห็นตรงกันทั้งหมดก่อนจึงจะนำแนวคิดไปสู่การปฏิบัติได้ แต่ความเห็นพ้องอาจจะหมายถึงความเห็นส่วนใหญ่ขององค์การมากกว่าการเห็นด้วยกันอย่างเป็นเอกฉันท์

สื่อสารที่เปิดเผย การสื่อสารเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นในการทำงานร่วมกัน การสื่อสารที่ดีต้องเป็นไปอย่างเปิดเผย ตรงไปตรงมา จริงใจและไว้วางใจซึ่งกันและกัน และควรใช้วิธีการที่หลากหลาย เหมาะสมตามสถานการณ์ และวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร

บทบาทและการมอบหมายงานที่ชัดเจน การกำหนดบทบาทและหน้าที่ของสมาชิกแต่ละคน และของทีมงานโดยรวมเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานเป็นทีม และควรเป็นไปตามหลักการมอบหมายงานตรงกับความรู้ความสามารถ

ภาวะผู้นำร่วม ภาวะผู้นำทีมไม่ได้หมายความว่าผู้ที่เป็นผู้นำทีมเท่านั้นแต่หมายถึงภาวะผู้นำร่วมของสมาชิกทีมทั้งหมด มีการเปลี่ยนบทบาทหน้าที่เป็นทั้งผู้นำและผู้ตามทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์

ความสัมพันธ์กับภายนอก แม้ว่าความร่วมมือร่วมใจในการทำงานของทีมเป็นหัวใจของการทำงานเป็นทีม แต่ความสัมพันธ์และความร่วมมือของทีม หรือสมาชิกทีมกับบุคคลภายนอกก็เป็นสิ่งสำคัญจำเป็นเช่นกัน เพราะทีมต้องการความร่วมมือและข้อมูลจากบุคคลภายนอกในการทำงานของตนด้วย

รูปแบบการทำงานที่หลากหลาย เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าทีมที่ดีต้องประกอบด้วยสมาชิกที่มีความหลากหลายทั้งความรู้ ประสบการณ์ และทักษะในการทำงาน และการทำงานที่ใช้เทคนิคและวิธีการที่หลากหลายจะเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลทีมมากขึ้น

การประเมินผลงานของตนเอง การประเมินผลเป็นกิจกรรมสำคัญในการบริหารงานโดยรวม และการทำงานเป็นทีม สำหรับการประเมินผลในการทำงานเป็นทีมนี้ สมาชิกแต่ละคนต้องประเมินผลงานของตนเอง และขณะเดียวกันทีมก็ต้องประเมินผลการดำเนินงานของทีมด้วย

นอกจากนี้ผู้ศึกษายังได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีทางการบริหารที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น ทฤษฎีการจูงใจของ Maslow, ทฤษฎีความต้องการผลสัมฤทธิ์ผลของ McClelland (อ้างถึงในสมาน อัสวภูมิ, 2553: 228-231, 237-238) ทฤษฎีสองปัจจัยของ Herzberg, ทฤษฎี X และทฤษฎี Y ของ McGregor (อ้างถึงในชญาพิมพ์ อุสาโห, 2558: 19, 16-17) เป็นต้น

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาจากประชากร ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหาร 1 คน ครู และเจ้าหน้าที่ฝ่าย สนับสนุนงานด้านต่างๆ โรงเรียนน้ำขุนวิทยา อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 57 คน รวมทั้งสิ้น 58 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้เป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีม 12 ด้าน จำนวน 60 ข้อ โดยอาศัยแนวคิดของ Parker (อ้างถึงในสุนันทา เลาหนันท์, 2549) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความเห็นและข้อเสนอแนะในการทำงานเป็นทีม และผู้ศึกษาได้พัฒนาแบบสอบถามในการศึกษาค้างนี้จากเครื่องมือการวิจัยของเดอนใจ โพธิ์ทอง (2551) ศึกษาความสอดคล้องเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ทดลองใช้แบบสอบถามดังกล่าวที่โรงเรียนเบญจลักษณ์พิทยา อำเภอบางบาล จังหวัดศรีสะเกษ มีค่าความเชื่อมั่น 0.93

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้ศึกษาขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานีเพื่อประสานงานและขอเก็บรวบรวมข้อมูลที่โรงเรียนน้ำขุนวิทยา และผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง
2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาค้างนี้ประกอบด้วยค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

สรุปผลการศึกษา

1. สภาพการทำงานเป็นทีม

1.1 การทำงานเป็นทีมของบุคลากรในโรงเรียนน้ำขุนวิทยา อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าทั้งโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดสามอันดับแรกคือ ด้านความเห็นพ้องกัน การประเมินผลตนเอง และด้านรูปแบบการทำงานที่หลากหลาย ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านความชัดเจนของวัตถุประสงค์

1.2 ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดและต่ำสุดในแต่ละด้านเป็นดังนี้ คือ

ด้านความชัดเจนของวัตถุประสงค์ คือ การทำงานตามแผนที่วางไว้ กับการวางแผนและกำหนดปฏิทินที่ชัดเจน

ด้านบรรยากาศการทำงานที่ปราศจากพิธีรีตอง คือ การสร้างหรือส่งเสริมอารมณ์กับ ความรู้สึกที่ดีในการทำงาน และการสร้างอารมณ์ขันเพื่อลดความเครียดในการทำงาน

ด้านการมีส่วนร่วม คือการมีส่วนร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนอย่างเต็มที่ กับการมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์และแนวการดำเนินงาน

ด้านการรับฟังซึ่งกันและกัน คือ การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างของบุคคลอื่น กับเชิญบุคคลอื่นมาเพื่อสร้างความเข้าใจกันและกัน

ด้านความไม่เห็นด้วยในทางบวก คือยอมรับด้วยท่าทีที่สงบถ้าสิ่งที่เรานำเสนอไม่เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น กับวิเคราะห์ความเห็นที่แตกต่างอย่างเป็นระบบ

ด้านความเห็นพ้อง คือ การรับฟังเหตุผล กับหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจ

ด้านสื่อสารที่เปิดเผย คือ พร้อมจะรับฟังความเห็นที่แตกต่าง กับแจ้งข่าวสารทั้งภายในและภายนอกให้โรงเรียนทราบเสมอ

ด้านบทบาทและการมอบหมายงานที่ชัดเจน คือเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นได้ทำงานและเสนอผลงานเสมอ กับได้รับมอบหมายงานอย่างเสมอภาค

ด้านภาวะผู้นำร่วม คือ ให้โอกาสคนอื่นทำงานตามความรู้ความสามารถของแต่ละคน กับใช้ศิลปะในการจูงใจเพื่อนร่วมงาน

ด้านความสัมพันธ์กับภายนอก คือส่งเสริมให้บุคลากรในองค์การทำงานเป็นทีม กับจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือบุคลากร

ด้านรูปแบบการทำงานที่หลากหลาย คือมีหลักเกณฑ์ในการทำงานบนฐานข้อมูล กับตรวจสอบผลอย่างมีหลักเกณฑ์

ด้านการประเมินผลงานของตนเอง คือประเมินผลงานสม่ำเสมอทั้งระหว่างและหลังการดำเนินงาน กับ การประเมินตนเองเพื่อนำมาปรับปรุงงาน

2. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการทำงานเป็นทีมที่สำคัญคือ การทำงานเป็นทีมควรกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน และควรเปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมให้มากที่สุด

อภิปรายผลการศึกษา

จากการศึกษาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรโรงเรียนน้ำขุนวิทยฯ อำเภอ น้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี ดังสรุปผลการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น มีประเด็นที่ควรแก่การอภิปราย ดังนี้

1. การทำงานเป็นทีมของบุคลากรโรงเรียนน้ำขุนวิทยฯ อำเภอ น้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี โดยรวมอยู่ระดับมาก ดังที่กล่าวมาแล้วว่าการทำงานเป็นทีมเป็นการดำเนินงานในองค์กรให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ทีมงานมีส่วนสำคัญอย่างมาก หากทุกคนในองค์กรรู้สึกว่าเป็นทีมเดียวกันและร่วมแรงร่วมใจปฏิบัติงานให้สำเร็จร่วมกันงานก็จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ผู้บริหารจึงต้องสร้างทีมงานในองค์กรและกระตุ้นให้ทุกคนรู้สึกว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมในฐานะ ส่วนหนึ่งของทีมงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มัลลิกา

วิชชุกรังสรรค์ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยการทำงานเป็นทีมของพนักงานครูเทศบาลสังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านภาวะผู้นำร่วม ทั้งนี้เพราะบุคลากรโรงเรียนน้ำขุนวิทยายำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี มีความสามารถในการใช้ศิลปะในการจูงใจผู้ร่วมงาน ให้ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จด้วยความเต็มใจ บุคลากรทุกคนยอมรับในความรู้ความสามารถและการตัดสินใจของกันและกัน ตลอดจนมีโอกาสผลักดันกันเป็นผู้นำ และผู้ตาม ตามความต้องการในสถานการณ์ที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เตือนใจ โพธิ์ทอง (2551 : 88) ที่พบว่าการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ด้านภาวะผู้นำร่วมอยู่ในระดับมาก

2. ด้านความชัดเจนของวัตถุประสงค์ ซึ่งแม้ว่าจะมีค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก แต่เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะขาดการทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์ และขณะเดียวกันการที่บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เป้าหมายและแนวทางปฏิบัติ ซึ่งเป็นหลักทั่วไปในการทำงานเป็นทีม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัมมนา สีมุขย์ (2553 : 46) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอนนทบุรี จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่าบุคลากรให้ความสำคัญกับการกำหนดภารกิจและเป้าหมายของทีมงาน และเมื่อทีมงานให้ความสำคัญ แต่ผลออกมาไม่ค่อยดี คือไม่มีความชัดเจน จึงทำให้เห็นว่าวัตถุประสงค์ไม่ชัดเจน

3. ภาวะผู้นำร่วม เป็นประเด็นที่บุคลากรของโรงเรียนน้ำขุนวิทยาเห็นว่ามีการดำเนินงานการอยู่ในระดับมาก ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นพภัสสร โกสินทรจิตต์ (2548: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องศึกษาประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1 ผลการศึกษาพบว่าด้านภาวะผู้นำการตัดสินใจหรือการวินิจฉัยสั่งการ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่าความสำเร็จ หรือล้มเหลวของการทำงานเป็นทีมขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของทั้งหัวหน้าทีมและสมาชิกทีม

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

จากการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร ครู และเจ้าหน้าที่ฝ่ายสนับสนุนงานด้านต่างๆ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับนำไปใช้

1.1 ควรมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติงานให้ชัดเจน โดยควรมีการเปิดโอกาส ให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แนวทางปฏิบัติและเป้าหมายหลักของโรงเรียน และมีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดปฏิทินปฏิบัติงานอย่างชัดเจนร่วมกันในโรงเรียน

1.2 การทำงานเป็นทีมด้านภาวะผู้นำร่วมเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่น แต่ควรมีการใช้ศิลปะในการจูงใจให้ผู้ได้รับมอบหมายงานปฏิบัติหน้าที่ให้สำเร็จด้วยความเต็มใจ

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมของบุคลากรด้านภาวะผู้นำร่วมในสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาสภาพปัญหาการทำงานเป็นทีมด้านความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของบุคลากรโรงเรียนน้ำขุนวิทยา อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี

กิตติกรรมประกาศ

ผู้ศึกษาขอกราบขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาที่ใส่ใจและดูแลผู้ศึกษาอย่างยิ่ง ขอขอบคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวนคิด มะเสนา ที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าอย่างยิ่ง ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยที่ให้โอกาสในการเรียนรู้ครั้งนี้ ขอขอบคุณผู้บริหาร ครู และบุคลากรโรงเรียนน้ำขุนวิทยาทุกคนที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- กรุพินท์ นิตยานันตะ. (2551). เอกสารรายงานผลฉบับสมบูรณ์โครงการการฝึกอบรมสัมมนา และศึกษาดูงาน. พังงา.
- ชญาพิมพ์ อุดาโห. (2558). เอกสารประกอบการเรียนวิชาการวิจัยทางการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ.
- ณัฐพันธ์ เขจรนันท์ และคณะ. (2546). การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพฯ: เอ็กสเปอร์เน็ทจำกัด.

- เตือนใจ โพธิ์ทอง. (2551). การสร้างทีมงานที่มีประสิทธิผลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- นพภัสสร โกสินทรจิตต์. (2548). ประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี เขต 1. ปริญญาโท การศึกษา มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- บุณริสารก์ สุจันทรา. (2555). การรับรู้ด้านความรู้ความเข้าใจต่อประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีม ในอุตสาหกรรมการผลิตชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต วิชาเอกการจัดการทั่วไป. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- มัลลิกา วิชุกรองครัต. (2553). การทำงานเป็นทีมของพนักงานครูเทศบาลสังกัดเทศบาลเมืองชลบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต.ชลบุรี: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยบูรพา.
- โรงเรียนน้ำขุนวิทย. (2558). รายงานการประเมินตนเอง (Self-assessment report: SAR). อุบลราชธานี
- เรณู เชื้อสะอาด. (2552). การทำงานเป็นทีมด้านวิชาการของพนักงานครูในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต.เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. หน้า 60-64.
- สุนันทา เลาหันทน์. (2549). การสร้างทีมงาน (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: แอนด์เมตสติกเกอร์-แอนด์ดีไซน์.
- สัมมนา สีมุ่ย. (2553). การศึกษาประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีมของบุคลากร องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- สิทธิโชค วรานุสันติกุล. (2548). การพัฒนาทีมงาน. กรุงเทพฯ : อักษราพิพัฒน์ จำกัด.
- สำนักงานปฎิรูปการศึกษา. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ : บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด.
- สมชาติ กิจยรรยง. (2546). การพัฒนาทีมงานบริการ. กรุงเทพฯ : ชีระป้อมวรรณกรรม.
- สมาน อัสวภูมิ. การบริหารการศึกษสมัยใหม่: แนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติ. อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซต, 2553.
- สุเมธ งามนก. (2551). การสร้างทีมงาน วารสารศึกษาศาสตร์. ปีที่ 19 ฉบับที่ 1 เดือนตุลาคม 2550 – มกราคม 2551.

**การศึกษาการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญากับผู้สั่งจ่ายเช็ค
ที่ถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน**
**The study of Civil litigation and Criminal litigation of
Bank refusal Cheque payer**

สุเมธ สุภัทรจำเนียร¹, ชีรศักดิ์ กองสมบัติ², พัชราภา ดินดำ³ และ พิพัฒน์ ตั้งสืบกุล⁴
Summate Supatjamnien¹, Teerasak Kongsombat², Patcharapa Dindam³
and Pipat Tangsubkul

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเปรียบเทียบตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีผู้สั่งจ่ายเช็คที่ถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินทั้งในคดีแพ่งและอาญา ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และ พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 ซึ่งในข้อเท็จจริงเดียวกัน อาจจะต้องมีการแยกดำเนินคดีต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดี และศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งและคดีอาญาอาจจะเป็นคนละศาลกัน ตลอดจนศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นโดยวิธีวิจัยเอกสารกฎหมายจากตัวบทกฎหมาย ตำรากฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา และสัมภาษณ์บุคคลที่มีอาชีพกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อทราบหลักกฎหมาย หลักเกณฑ์การดำเนินคดี วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายในส่วนการดำเนินคดีอาญาและแพ่งให้สามารถดำเนินคดีเอากับผู้สั่งจ่ายเช็คที่ถูกปฏิเสธการจ่ายเงินไปในคดีเดียวกันทั้งแพ่งและอาญา

¹ คณะนิติศาสตร์ หลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชธานี (Factory of Law Ratchathani University) : sumate.supat@gmail.com, 081-8113735

² คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (Factory of Law Mahasarakham University) : teerasakmsu@hotmail.com , 089-6046763

³ คณะนิติศาสตร์ หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชธานี (Factory of Law Ratchathani University) : patcha_191t@hotmail.com , 089-8856227

⁴ รองศาสตราจารย์ ดร. หลักสูตรนิติศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี.

ผลการศึกษาพบว่า ผลของการกระทำความผิดอาญา กับทางแพ่งเหมือนกัน คือ ผู้ทรงเช็ค ไม่ได้รับเงินตามเช็คอันเป็นผลจากการที่เช็คธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ซึ่งถ้าจำนวนเงินในเช็คที่ฟ้องไม่เกิน 300,000 บาท สามารถฟ้องคดีแพ่งและคดีอาญารวมกันมาเป็นคดีเดียวกันได้ทั้งศาลแขวง แต่หากจำนวนเงินในเช็คที่ฟ้องเกินกว่า 300,000 บาท ก็ต้องดำเนินคดีส่วนแพ่งและอาญาแยกออกจากกัน โดยคดีอาญาจะฟ้องต่อศาลแขวงและคดีแพ่งฟ้องต่อศาลจังหวัด ทำให้โจทก์จะต้องดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งแยกออกจากกัน ก่อให้เกิดภาระของคู่ความ พยาน ศาล และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินคดีสองครั้ง ซึ่งผลของคำพิพากษาในคดีอาญาและคดีแพ่งอาจไม่สอดคล้องกัน

คำสำคัญ : เปรียบเทียบการดำเนินคดี, ผู้สั่งจ่าย , เช็ค

Abstract

The object of this study is firstly, to conduct comparative study legislation relating to Offence of civil and criminal litigation to cheque payer in case that Bank refuses payment upon such cheque in accordance to Civil and Commercial Code of Thailand and the Cheque Act B.Ed. 2534. Both of litigation are under same fact however litigation may separate due to jurisdiction on each case. Secondly, it aims to study on problem arising from separate litigation by researching legal document, textbook, legislation, supreme court order and interviewing professional on court procedure in order to acquire knowledge on principle of the Cheque Act B.Ed. 2534, Civil and Commercial code on indemnification from payer as well as criteria on litigation on both civil and criminal offense in order to propose approach of relating law reformation which purposes on litigation to payer who pay such cheque.

The study found that result of criminal and civil litigation is same which is payee is not able to receive money as a result from refusal of bank. In point of Civil litigation, payee bring case to Civil Court in order to receive money from such cheque on contrary for Criminal litigation, it has criminal offense. In order to process one litigation both criminal and civil simultaneously, it is required by law that amount of claim under cheque (one or more) is not over 300,000 baht which

is under District Court jurisdiction. If an amount of claim is over than 300,000 baht, it is required to process litigation separately due to law of jurisdiction even it bases on same fact and evident. This will bring burden to parties, witnesses, related legal authority and Courts to involve in both civil and criminal litigations, consequently it would affect on consistent of the judgment.

Keywords : Comparative litigation, Cheque payer, Cheque

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เช็ค ถือเป็นหนังสือตราสารชนิดหนึ่งที่สามารถเปลี่ยนมือและใช้แทนเงินสดได้ สามารถนำไปใช้ในการชำระหนี้ต่างๆได้ โดยในส่วนของกฎหมายแพ่ง เช็คถือเป็นตัวเงินประเภทหนึ่ง ซึ่งผู้สั่งจ่าย สั่งธนาคารให้ใช้เงินจำนวนหนึ่งให้กับผู้รับเงิน และเช็คจะต้องมีรายการตามที่กฎหมายกำหนดจึงจะเป็นเช็คที่สามารถเรียกเก็บเงินจากธนาคารได้ ดังนั้น เช็คจึงต้องมีความน่าเชื่อถือที่ว่าผู้ที่ได้รับเช็คมาโดยชอบด้วยกฎหมายหรือผู้ทรงเช็คคนนั้น จะได้รับชำระเงินตามจำนวนที่ปรากฏอยู่ในเช็คนั้น และเมื่อเช็คคนนั้นไม่สามารถเรียกเก็บเงินจากธนาคารได้ กฎหมายก็ย่อมที่จะต้องคุ้มครองผู้ทรงเช็ค เพื่อมิให้เช็คคนนั้นเป็นเพียงกระดาษที่ไม่มีค่าไม่มีความหมายใดๆ ซึ่งในส่วนกฎหมายแพ่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติให้ผู้ทรงเช็คที่ไม่สามารถเรียกเก็บเงินจากธนาคารมีสิทธิที่จะฟ้องให้ผู้สั่งจ่าย รวมถึงผู้ลงลายมือชื่อในเช็คในฐานะต่างๆรับผิดชอบเนื่องจากความในเช็คได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ทรงเช็คได้รับเงินตามเช็ค ส่วนกฎหมายอาญา ได้บัญญัติความผิดของผู้สั่งจ่ายที่ออกเช็คมาแล้วเช็คไม่สามารถเรียกเก็บเงินได้อยู่ใน พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 ซึ่งเป็นการลงโทษและป้องปรามไม่ให้บุคคลออกตราสารที่ไม่มีความน่าเชื่อถือออกมา

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าเมื่อเกิดเหตุเช็คธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินแล้ว ผู้ทรงเช็คย่อมมีสิทธิที่จะดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงินตามเช็ค และมีสิทธิที่จะฟ้องผู้สั่งจ่ายเป็นคดีอาญาได้ด้วย ซึ่งในส่วนคดีแพ่งหากศาลพิพากษาให้ผู้สั่งจ่ายในฐานะจำเลยเป็นฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบแล้วและผู้สั่งจ่ายไม่ยอมชำระเงินให้กับผู้ทรงเช็คในฐานะโจทก์ ก็จะมีกระบวนการเพื่อบังคับชำระหนี้ต่อไป คือ การยึดทรัพย์บังคับคดีในทางแพ่งเอาากับทรัพย์สินต่างๆของผู้สั่งจ่ายได้ ส่วนคดีอาญาหากศาลพิพากษาให้ผู้สั่งจ่ายในฐานะจำเลยเป็นฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบแล้ว ผู้สั่งจ่ายย่อมต้องได้รับโทษทางอาญา คือ โทษจำคุกและปรับ ดังนั้น ในปัจจุบันจึงนิยม

ดำเนินคดีกับผู้ส่งจ่ายเช็คที่ถูกปฏิเสธการจ่ายเงินเป็นคดีอาญา เพื่อบีบบังคับให้ผู้ส่งจ่ายชำระเงิน ในระหว่างถูกฟ้อง เนื่องจากผู้ส่งจ่ายมีความเสี่ยงที่จะได้รับโทษจำคุก หรือแม้แต่ว่าตนบริษัท หักศาลมีคำสั่งประทับฟ้องแล้ว ผู้ส่งจ่ายในฐานะจำเลยย่อมต้องหาหลักทรัพย์มาประกันตัว ระหว่างสู้คดีอาญาด้วย ซึ่งเมื่อผู้ส่งจ่ายชำระเงินครบถ้วนแล้วผู้ทรงเช็คหรือโจทก์ก็จะดำเนินการ ถอนฟ้องคดีอาญาออกไป แต่ในกรณีที่มูลหนี้ในเช็คมีจำนวนมาก หากผู้ทรงเช็คเลือกฟ้อง คดีอาญาเพียงอย่างเดียวแล้วผู้ส่งจ่ายหลบหนีคดีอาญาไม่มาสู้คดี คดีอาญาก็ไม่สามารถ ดำเนินคดีต่อไปได้เนื่องจากคดีอาญามีหลักการที่สำคัญว่า ต้องพิจารณาคดีต่อหน้าจำเลย ต่างกับ คดีแพ่งที่สามารถพิจารณาคดีลับหลังจำเลยได้ โดยใช้กระบวนการพิจารณาคดีโดยการขาดนัด ดังนั้น การดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญากับผู้ส่งจ่ายเช็คที่ถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน จึงมีความสำคัญเท่าเทียมกัน

แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินคดีอาญากับผู้ส่งจ่ายเช็คตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอัน เกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 กับการดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกให้ผู้ส่งจ่ายชำระเงินตามเช็ค ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น ในข้อเท็จจริงเดียวกัน ผู้ทรงเช็คจะดำเนินคดีอาญาและ คดีแพ่งไปพร้อมกันเป็นคดีเดียวกันได้เฉพาะกรณีที่จำนวนเงินในเช็คที่ฟ้องร้องมาในคดีนั้นไม่เกิน 300,000 บาท ทั้งนี้ ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวประกอบพระธรรมนูญศาล ยุติธรรม โดยสามารถดำเนินคดีได้ที่ศาลแขวง แต่หากจำนวนเงินในเช็คแต่ละฉบับหรือหลาย ฉบับที่ฟ้องร้องรวมกันมาเรียกเงินจำนวนเกินกว่า 300,000 บาทแล้ว จะต้องดำเนินคดีส่วน อาญาและแพ่งแยกออกจากกัน ไม่ว่าจะดำเนินคดีอาญาโดยผู้เสียหายเป็นผู้ฟ้องเองหรือพนักงาน อัยการเป็นโจทก์ให้ โดยคดีอาญาจะฟ้องต่อศาลแขวงและคดีแพ่งฟ้องต่อศาลจังหวัด ทั้งที่คู่ความ และพยานหลักฐานเป็นชุดเดียวกัน ก่อให้เกิดภาระของคู่ความ พยาน ศาล และเจ้าหน้าที่ กระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องจะต้องดำเนินคดีซ้ำกันสองครั้ง ซึ่งผลของคำพิพากษาใน คดีอาญาและในคดีแพ่งอาจไม่สอดคล้องกัน

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงองค์ประกอบความผิดอาญาตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจาก การใช้เช็ค พ.ศ.2534 ซึ่งบัญญัติให้กรณีผู้ส่งจ่ายออกเช็คแล้วธนาคารปฏิเสธไม่จ่ายเงินตามเช็ค เป็นความผิดทางอาญา และหลักเกณฑ์การดำเนินคดีอาญาดังกล่าว

2. เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์ทางกฎหมายส่วนแพ่งของการฟ้องร้องเรียกให้ผู้ส่งจ่าย ชำระหนี้กรณีเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และหลักเกณฑ์ การดำเนินคดีแพ่งดังกล่าว

3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 กับกฎหมายส่วนแพ่งของการฟ้องร้องให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้กรณีเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

4. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการดำเนินคดีอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 การดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตลอดจนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีข้างต้น

5. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายให้การดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งที่ฟ้องผู้ส่งจ่ายให้รับผิดกรณีเช็คถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน สามารถดำเนินคดีไปในคดีเดียวได้ โดยไม่ติดปัญหาเรื่องอำนาจพิจารณาคดีของศาล

3. สมมติฐานของการศึกษา

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับ การเรียกให้ผู้ส่งจ่ายเช็คที่ถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ชำระเงินนั้น และกฎหมายอาญาที่ลงโทษและป้องปรามไม่ให้ผู้ส่งจ่ายเช็คออกเช็คที่ถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินนั้นมีอยู่ก่อนแล้ว คือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ลักษณะ 21 และพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 มาตรา 4 และในมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวยังได้บัญญัติให้โจทก์สามารถดำเนินคดีแพ่งไปในคดีอาญาได้ด้วย แต่จะต้องเป็นกรณีที่จำนวนเงินในเช็คที่ฟ้องมานั้นไม่เกินจำนวนเงินที่ผู้พิพากษานายเดียวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาได้ กล่าวคือ จำนวนเงินไม่เกิน 300,000 บาทด้วย แต่หากจำนวนเงินที่เรียกร้องมาในส่วนแพ่งเกินกว่าอำนาจพิจารณาพิพากษาของผู้พิพากษานายเดียว หรือเกินกว่า 300,000 บาทแล้ว ปัจจุบันยังคงต้องแยกดำเนินคดีออกเป็นสองคดีแพ่ง และส่วนคดีอาญาก็คือ ส่วนหนึ่ง ไม่สามารถดำเนินคดีไปพร้อมกันในคดีเดียวกันได้ อันเป็นภาระกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับคดีที่ต้องดำเนินคดีในเรื่องเดียวกันซ้ำซ้อนกัน อาทิเช่น ผู้ทรงเช็คในฐานะโจทก์ ผู้ส่งจ่ายเช็คในฐานะจำเลย พยานที่จะต้องมาเบิกความในคดี ตลอดจนศาลและเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมต่างๆ ที่จะต้องมาดำเนินคดีในเรื่องเดียวกันซ้ำกันสองคราว โดยเป็นคดีอาญารั้งหนึ่ง และเป็นคดีแพ่งอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้น จึงสมควรที่จะปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับวิธีการดำเนินคดีในทางแพ่งเรียกให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้เงินตามเช็คสามารถดำเนินคดีไปในคดีเดียวกับคดีอาญาได้ โดยไม่ติดปัญหาเรื่องอำนาจพิจารณาคดีของศาล

4. ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาถึงองค์ประกอบความผิดอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 หลักเกณฑ์ทางกฎหมายส่วนแพ่งของการฟ้องร้องเรียกให้ผู้สั่งจ่ายชำระหนี้กรณีเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และหลักเกณฑ์การดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งดังกล่าว เปรียบเทียบตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาและความรับผิดทางแพ่ง สำหรับกรณีข้างต้น เปรียบเทียบการดำเนินคดีอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 การดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตลอดจนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีข้างต้น เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายให้การดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งที่ฟ้องผู้สั่งจ่ายให้รับผิดชอบหนี้ที่เช็คถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน สามารถดำเนินคดีไปในคดีเดียวได้ โดยไม่ติดปัญหาเรื่องอำนาจพิจารณาคดีของศาล

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงองค์ประกอบความผิดอาญาตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 ซึ่งบัญญัติให้กรณีผู้สั่งจ่ายออกเช็คแล้วธนาคารปฏิเสธไม่จ่ายเงินตามเช็ค เป็นความผิดทางอาญา และทราบถึงหลักเกณฑ์การดำเนินคดีอาญาดังกล่าว
2. ทราบถึงหลักเกณฑ์ทางกฎหมายส่วนแพ่งของการฟ้องร้องเรียกให้ผู้สั่งจ่ายชำระหนี้กรณีเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และทราบถึงหลักเกณฑ์การดำเนินคดีแพ่งดังกล่าว
3. ทราบถึงข้อเหมือนและข้อแตกต่างของตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 กับกฎหมายส่วนแพ่งของการฟ้องร้องให้ ผู้สั่งจ่ายชำระหนี้กรณีเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
4. ทราบถึงข้อเหมือนและข้อแตกต่างของการดำเนินคดีอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 การดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตลอดจนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีข้างต้น

5. นำเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายให้การดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งที่ฟ้องผู้สั่งจ่ายให้รับผิดชอบกรณีที่เช็คถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน สามารถดำเนินคดีไปในคดีเดียวได้ โดยไม่ติดปัญหาเรื่องอำนาจพิจารณาของศาล

6. การทบทวนวรรณกรรม

จากการศึกษาข้อกฎหมาย หลักเกณฑ์ทางกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา และตำรากฎหมายต่างๆ แล้ว พบว่ามีกฎหมายส่วนอาญาที่เกี่ยวข้องกับการลงโทษผู้สั่งจ่ายเช็คที่ถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน และกฎหมายส่วนแพ่งที่บัญญัติถึงสิทธิของผู้ทรงเช็คที่เรียกให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงินตามเช็คตลอดจนหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการดำเนินคดีกฎหมายทั้งในทางอาญาและทางแพ่ง ดังนี้

6.1 พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534

ก. บุคคลผู้ออกเช็คเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริงและบังคับได้ตามกฎหมายโดยมีลักษณะหรือมีการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) เจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คนั้น
- (2) ในขณะที่ออกเช็คนั้นไม่มีเงินอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้
- (3) ให้ใช้เงินมีจำนวนสูงกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้ในขณะที่ออกเช็คนั้น

(4) ถอนเงินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนออกจากบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินตามเช็คจนจำนวนเงินเหลือไม่เพียงพอที่จะใช้เงินตามเช็คนั้นได้

- (5) ห้ามธนาคารมิให้ใช้เงินตามเช็คนั้นโดยเจตนาทุจริต

เมื่อได้มีการยื่นเช็คเพื่อให้ใช้เงินโดยชอบด้วยกฎหมาย ถ้าธนาคารปฏิเสธไม่ใช้เงินตามเช็คนั้น ผู้ออกเช็คมีความผิด ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ ตามมาตรา 4 แห่งพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 (ห้องสมุดกฎหมาย, 2434)

ข. ในกรณีที่จำนวนเงินในเช็คแต่ละฉบับหรือหลายฉบับรวมกันไม่เกินจำนวนที่ผู้พิพากษาคนเดียวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งได้ กล่าวคือ ไม่เกิน 300,000 บาท การฟ้องคดีแพ่งเรียกเงินตามเช็คนั้นจะรวมฟ้องต่อศาลซึ่งพิจารณาคดีอาญาก็ได้ ซึ่งการพิจารณาคดีแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทั้งนี้ ตามมาตรา 8 แห่งพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 (ห้องสมุดกฎหมาย, 2434)

6.2 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

ก. บุคคลผู้ลงลายมือชื่อของตนในเช็คย่อมจะต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในเช็ค ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 900 วรรคแรก (ห้องสมุดกฎหมาย, ม.ป.ป.)

ข. ผู้ทรงเช็คจะต้องนำเช็คไปเรียกเก็บเงินจากธนาคารเพื่อให้ธนาคารใช้เงิน และเมื่อได้มีการเรียกเก็บเงินจากธนาคารโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วจะได้รับเงินตามเช็คนั้น ถ้าเช็คถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้ออกเช็คจะต้องถูกบังคับให้ใช้เงินตามเช็คนั้น ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 990 มาตรา 914 ประกอบมาตรา 989 มาตรา 959 ประกอบมาตรา 989 (ห้องสมุดกฎหมาย, ม.ป.ป.)

6.3 หลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีอาญาของผู้เสียหาย

การดำเนินคดีอาญาความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความได้นั้น จะเริ่มดำเนินคดีโดยผู้เสียหายโดยนิตินัย ซึ่งมีสิทธิที่จะแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนเพื่อให้พนักงานสอบสวนสรุปสำนวนคดีให้พนักงานอัยการพิจารณา เมื่อพนักงานอัยการเห็นว่าสมควรที่จะฟ้อง ก็จะทำคำฟ้องยื่นต่อศาล นอกจากนี้ผู้เสียหายยังมีสิทธิที่จะฟ้องร้องคดีอาญาต่อศาลด้วยตนเองโดยศาลจะไต่สวนมูลฟ้องก่อนที่จะมีคำสั่งประทับฟ้อง ทั้งนี้ ไม่ว่าผู้เสียหายจะใช้สิทธิที่จะแจ้งความร้องทุกข์ หรือฟ้องร้องคดีสู่ศาลด้วยตนเอง จะต้องกระทำภายในกำหนดระยะเวลา 3 เดือนนับจากวันที่ผู้เสียหายรู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96 และประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(4), 2(7), 18, 141, 142, 143, 120, 22, 157, 162 (ห้องสมุดกฎหมาย, ม.ป.ป.)

6.4 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

เมื่อผู้ทรงเช็คได้มีการเรียกเก็บเงินโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ถือว่า ผู้ทรงเช็คถูกโต้แย้งสิทธิ และมีสิทธิที่จะฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับเอาจากผู้ออกเช็คให้รับผิดชอบชำระเงินตามที่ปรากฏในเช็คได้ ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 (ห้องสมุดกฎหมาย, ม.ป.ป.)

6.5 หลักเกณฑ์ในการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

6.5.1 ความหมายของคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

คดีแพ่งที่เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา หมายความว่า คดีแพ่งที่มีมูลมาจากการกระทำความผิดอาญาหรืออาศัยมูลความผิดทางอาญา เช่น นายแดงลักทรัพย์ของนายดำ การกระทำของนายแดงเป็นความผิดอาญาฐานลักทรัพย์ และเป็นการละเมิดต่อนายดำในทางแพ่ง ตาม

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ด้วย นายดำซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาก็มีสิทธิฟ้องในทางแพ่งให้นายแดงคืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินได้ หรือ นาย ก ขับริยนต์โดยประมาทชนนาย ข ทำให้นาย ข ได้รับอันตรายสาหัส เช่นนี้การกระทำของนาย ก เป็นความผิดอาญาฐานประมาททำให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส และเป็นการละเมิดต่อนาย ข ในทางแพ่ง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 ด้วย นาย ข ซึ่งเป็นผู้เสียหายในคดีอาญาก็มีสิทธิฟ้องในทางแพ่งให้นาย ก ชดใช้ค่าเสียหายจากการประมาททำให้ตนได้รับอันตรายสาหัสได้ (กุศล บุญยืน, 2539)

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ผู้เสียหายมีอำนาจฟ้องคดีอาญาได้เองด้วย กฎหมายจึงเปิดโอกาสให้ผู้เสียหายที่ฟ้องคดีอาญานั้นมีสิทธิฟ้องคดีแพ่งบังคับจำเลยตามสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการกระทำผิดอาญานั้นได้ในคราวเดียวต่อศาลเดียวกัน แม้ว่าศาลที่พิจารณาคดีอาญานั้นจะมีใช้ศาลชำระคดีแพ่งก็ตาม โดยสิทธิเรียกร้องในทางแพ่งที่เกี่ยวข้องเนื่องมาจากการกระทำผิดอาญานั้นจะต้องเป็นสิทธิเรียกร้องที่เกิดขึ้นโดยตรงจากการกระทำผิดอาญาจึงจะฟ้องเป็นคดีแพ่งรวมมาด้วยได้ (คณิต ณ นคร, 2537)

6.5.2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ก. การฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา โจทก์มีสิทธิที่จะฟ้องคดีแพ่งต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีอาญา หรือต่อศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งก็ได้ ซึ่งการพิจารณาคดีในส่วนแพ่งไม่ว่าโจทก์จะฟ้องรวมมาในคดีอาญาหรือแยกฟ้องเป็นคดีแพ่งต่างหากนั้น การพิจารณาคดีแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40 (ห้องสมุดกฎหมาย, ม.ป.ป.)

ข. ในคดีอาญาประเภทลักทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กรรโชกฉ้อโกง ยักยอกหรือรับของโจร ถ้าผู้เสียหายเริ่มต้นคดีโดยแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการได้ฟ้องคดีให้กับผู้เสียหายแล้วนั้น ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องทรัพย์สินหรือราคาที่เขาสูญเสียไปเนื่องจากการกระทำผิดนั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 บัญญัติให้พนักงานอัยการมีหน้าที่เรียกทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย (ห้องสมุดกฎหมาย, ม.ป.ป.)

ค. ในคดีอาญาที่ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกายชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ถ้าผู้เสียหายเริ่มต้นคดีโดยแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการได้ฟ้องคดีให้กับผู้เสียหายแล้วนั้น ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทน

แก้ต้นก็ได้ ทั้งนี้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคแรก (ห้องสมุดกฎหมาย, ม.ป.ป.)

6.6 อำนาจศาลในการพิจารณาคดี ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

6.6.1 พระธรรมนูญศาลยุติธรรม

ก. ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งซึ่งราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องไม่เกินสามแสนบาท ทั้งนี้ ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 17 ประกอบมาตรา 25 (ห้องสมุดกฎหมาย, 2543)

ข. ศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างสูงไว้ให้จำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ทั้งนี้ ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 17 ประกอบมาตรา 25 (ห้องสมุดกฎหมาย, 2543)

ค. ศาลจังหวัดมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งและคดีอาญาทั้งปวงที่มีได้อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมอื่น รวมถึงคดีที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลแขวง ทั้งนี้ ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 18 [8] ดังนั้น ในคดีแพ่งที่ราคาทรัพย์สินที่พิพาทหรือจำนวนเงินที่ฟ้องเกินกว่าสามแสนบาท และคดีอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 3 ปี จะอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลจังหวัด

6.6.2 ความหมายของคดีมีทุนทรัพย์

คดีมีทุนทรัพย์ คือ คดีที่มีคำขอเรียกร้องเงิน หรือทรัพย์สินให้มาเป็นของโจทก์ โดยจำนวนเงินหรือทรัพย์สินที่โจทก์ขอมาตามคำขอท้ายฟ้องถือเป็นทุนทรัพย์ที่โจทก์เรียกร้อง (จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย, 2537)

6.7 คำพิพากษาศาลฎีกา

1. คดีแพ่งที่ผู้ทรงเช็คเป็นโจทก์ฟ้องให้ผู้ส่งจ่ายเช็คชำระเงินตามเช็ค เป็นการฟ้องให้ผู้ส่งจ่ายเช็ครับผิดชอบใช้เงินตามเช็คอันเป็นสิทธิเรียกร้องในทางแพ่ง ไม่ต้องอาศัยมูลความผิดทางอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 ดังนั้น คดีแพ่งดังกล่าวจึงไม่ใช่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา และจะนำประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 46 ที่บัญญัติให้ศาลที่พิพากษาคดีส่วนแพ่งต้องถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำพิพากษาคดีส่วนอาญา มาใช้บังคับไม่ได้ ทั้งนี้ ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1308/2533 (ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, ม.ป.ป.)

2. ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องผู้กระทำความผิดเป็นจำเลยในความผิดฐานยักยอกทรัพย์ พนักงานอัยการมีหน้าที่เรียกทรัพย์สินคืนหรือให้จำเลยชดเชยราคาทรัพย์สินให้กับ

ผู้เสียหายเป็นคำขอส่วนแบ่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 ซึ่งความผิดฐานยักยอกทรัพย์นั้น มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ จึงอยู่ในอำนาจของศาลแขวง และแม้ว่าคำขอส่วนแบ่งของพนักงานอัยการจะมีราคาทรัพย์สินที่เรียกคืนหรือให้ชดใช้เกินกว่า 300,000 บาท ซึ่งโดยปกติแล้วจะเกินกว่าอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีของศาลแขวง ศาลแขวงก็มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแบ่งนี้ด้วย ทั้งนี้ ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4419/2528 (ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, ม.ป.ป.)

3. ในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องผู้กระทำความผิดเป็นจำเลย ถ้าผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียงหรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ตนก็ได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 วรรคหนึ่ง กฎหมายมีเจตนารมณ์ให้ผู้เสียหายซึ่งได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดของจำเลยและต้องไปดำเนินคดีในส่วนแบ่งเพื่อเรียกค่าสินไหมทดแทนดำเนินคดีส่วนแบ่งในคดีอาญาที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ต่อเนื่องกันไปได้ เพื่อให้การพิจารณาคดีส่วนแบ่งเป็นไปโดยรวดเร็ว กรณีไม่จำต้องคำนึงว่าศาลที่จะพิจารณาคดีอาญาจะเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแบ่งตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(1) และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม มาตรา 17 ประกอบมาตรา 25 (4) วรรคหนึ่ง และผู้เสียหายจะขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนเป็นจำนวนเงินมากน้อยเพียงใด ดังนี้ แม้คดีอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลชั้นต้นซึ่งเป็นศาลแขวง และผู้เสียหายขอให้บังคับจำเลยชดใช้ค่าสินไหมทดแทนซึ่งจำนวนเงินที่ขอเกินอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแบ่งของศาลชั้นต้นก็ตาม ศาลชั้นต้นก็มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีในส่วนแบ่งได้ทั้งนี้ ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10197/2556 และคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8452/2556 (ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, ม.ป.ป.)

วิธีดำเนินการวิจัย หรือวิธีการศึกษา

1. ศึกษาวิจัยจากเอกสารทางกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์การใช้สิทธิของผู้ทรงเชื้คในการเรียกให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้ในทางแบ่ง และการใช้สิทธิในการดำเนินคดีอาญากับผู้ส่งจ่ายเชื้คที่ถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ทั้งตัวบทกฎหมาย คำพิพากษาศาลฎีกา หนังสือภาษาไทย

บทความ และข้อมูลจากการค้นคว้าทางอินเทอร์เน็ต เพื่อศึกษาหลักเกณฑ์ทางกฎหมายในการใช้สิทธิเรียกร้องในทางแพ่งให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้กรณีเช็คถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน และความรับผิดชอบอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 และหลักเกณฑ์การดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญาดังกล่าว เปรียบเทียบตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 กับกฎหมายส่วนแพ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เปรียบเทียบการดำเนินคดีแพ่งและอาญาเกี่ยวกับการฟ้องเรียกให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้กรณีเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน การดำเนินคดีตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตลอดจนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินคดีข้างต้น

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร เพื่อเสนอแนะแนวทางในการปรับปรุงกฎหมายให้การดำเนินคดีอาญาและคดีแพ่งที่ฟ้องผู้ส่งจ่ายให้รับผิดชอบกรณีที่เช็คถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินสามารถดำเนินคดีไปในคดีเดียวได้ โดยไม่ติดปัญหาเรื่องอำนาจพิจารณาคดีของศาล

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

จากการศึกษาและวิจัย พบว่า

1. การกระทำความผิดอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 มาตรา 4 มีองค์ประกอบความผิด และหลักเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ (สนธิ สนั่นศิลป์, 2534)

- ผู้กระทำ จะเป็นผู้ส่งจ่ายเช็ค หรือผู้ออกเช็ค
- การกระทำความผิด คือ การออกเช็คเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริงและบังคับได้ตามกฎหมายโดยมีลักษณะหรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- (1) เจตนาที่จะไม่ให้มีการใช้เงินตามเช็คนั้น
- (2) ในขณะที่ออกเช็คนั้นไม่มีเงินอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้
- (3) ให้ใช้เงินมีจำนวนสูงกว่าจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินได้ในขณะที่ออกเช็ค
- (4) ถอนเงินทั้งหมดหรือแต่บางส่วนออกจากบัญชีอันจะพึงให้ใช้เงินตามเช็คจนจำนวนเงินเหลือไม่เพียงพอที่จะใช้เงินตามเช็คนั้นได้
- (5) ห้ามธนาคารมิให้ใช้เงินตามเช็คนั้นโดยเจตนาทุจริต

- วัตถุประสงค์ของการกระทำ และผู้เสียหาย คือ ผู้ทรงเช็ค หรือผู้ได้เช็คมาครอบครองโดยชอบด้วยกฎหมายเป็นคนสุดท้าย

- ความสำเร็จ เมื่อผู้ทรงเช็คได้มีการยื่นเช็คเพื่อให้ใช้เงินโดยชอบด้วยกฎหมาย ถ้าธนาคารปฏิเสธไม่ใช้เงินตามเช็คนั้น ผู้ออกเช็คมีความผิด ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

- เช็คนั้นเป็นเช็คที่ออกมาเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริง หรือเป็นเช็คที่มีมูลหนี้รองรับ และจะต้องเป็นหนี้ที่สามารถบังคับได้ตามกฎหมาย ดังนั้น หนี้ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น หนี้ที่เกิดจากการพนันชั้นต่อ หรือ เกิดจากนิติกรรมที่เป็นโมฆะ เช่น สัญญาจ้างวานฆ่า ซึ่งถือว่าเป็นนิติกรรมที่ต้องห้ามขัดแย้งโดยกฎหมายและขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน แม้จะมีการออกเช็คเพื่อชำระหนี้ดังกล่าวแล้วต่อมาเช็คถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้ส่งจ่ายก็ไม่ต้องรับผิดชอบตามพระราชบัญญัติดังกล่าว

ส่วนการดำเนินคดีอาญาตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 ก็เหมือนการดำเนินคดีอาญาความผิดอันยอมความได้ทั่วไป คือ ตัวผู้ทรงเช็คซึ่งถือว่าเป็นผู้เสียหายจากการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว จะต้องแจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน หรือฟ้องร้องคดีอาญาต่อศาล ภายในระยะเวลา 3 เดือนนับแต่รู้เรื่องและรู้ตัวผู้กระทำความผิด

2. การฟ้องร้องเรียกให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้กรณีเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นั้น เมื่อเช็คถึงกำหนดชำระเงินผู้ทรงเช็คจะต้องดำเนินการยื่นเช็คแก่ธนาคารเพื่อให้ใช้เงินก่อน ตามมาตรา 990 หากธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินผู้ทรงเช็คจึงจะมีสิทธิที่จะเรียกร้องหรือไล่เบี้ยเอาจากผู้ส่งจ่ายได้ ตามมาตรา 989 ประกอบมาตรา 914 และ 959 (ประทีป เณลิมภทรกุล, 2558)

ส่วนการดำเนินคดีแพ่ง โดยการฟ้องร้องเรียกให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้กรณีเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงินถือว่าตัวผู้ทรงเช็ค เป็นผู้ถูกระทบสิทธิในทางแพ่ง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 ผู้ทรงเช็คจึงมีสิทธิที่จะเป็นโจทก์ฟ้อง ผู้ส่งจ่ายเช็คเป็นจำเลย

3. เมื่อเปรียบเทียบตัวบทกฎหมายที่เกี่ยวกับการกระทำความผิดอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 กับกฎหมายส่วนแพ่งของการฟ้องร้องให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้กรณีเช็คถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แล้ว พบว่ามีองค์ประกอบที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังนี้

3.1 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำมีอยู่ 2 ฝ่าย คือ ผู้ส่งจ่ายเช็คที่ถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินในฐานะผู้ถูกดำเนินคดี และผู้ทรงเช็คในฐานะผู้ได้รับความเสียหาย ทั้งนี้ ผู้ทรงเช็ค

อาจเป็นผู้ได้รับเช็คมาโดยตรงจากผู้ส่งจ่าย ซึ่งในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรียกว่า “ผู้รับเงิน” หรือเป็นผู้ได้รับสลักหลังโอนเช็คต่อๆมาและเป็นผู้ครอบครองเช็คไว้คนสุดท้าย

3.2 สิทธิของผู้ทรงเช็คที่จะดำเนินคดีอาญา หรือฟ้องเรียกให้ผู้ส่งจ่ายชำระเงินเป็นคดีแพ่งนั้น ผู้ทรงเช็คจะต้องยื่นเช็คธนาคารเพื่อให้ใช้เงิน และธนาคารปฏิเสธไม่ใช้เงินตามเช็คนั้น

3.3 การออกเช็คที่จะเป็นความผิดตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 จะต้องเป็นเช็คที่ออกมาเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริงและบังคับได้ตามกฎหมาย กล่าวคือ เช็คจะต้องมีมูลหนี้รองรับและจะต้องเป็นหนี้ที่สามารถบังคับได้ตามกฎหมายด้วย หากเป็นเช็คที่ออกมาเพื่อรองรับมูลหนี้ที่ไม่สามารถเรียกร้องหรือบังคับได้ตามกฎหมาย แม้ว่าเช็คนั้นเมื่อผู้ทรงเช็คจะนำไปเรียกเก็บเงินจากธนาคารแล้วถูกปฏิเสธการจ่ายเงิน ย่อมไม่เป็นการผิดตามพระราชบัญญัติดังกล่าว

ในส่วนกฎหมายแพ่งนั้น หากผู้ทรงเช็คเป็นผู้ได้รับเช็คโดยตรงจากผู้ส่งจ่ายหรือผู้รับเงิน และเป็นเช็คที่ออกมาเพื่อรองรับมูลหนี้ที่ไม่สามารถเรียกร้องหรือบังคับได้ตามกฎหมายแล้ว ผู้ทรงเช็คย่อมไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องให้ผู้ส่งจ่ายชำระหนี้ โดยถือว่าเป็นหนี้ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือเป็นโมฆะ ผู้ทรงเช็คย่อมไม่มีสิทธิโดยชอบที่จะได้รับชำระหนี้

แต่หากผู้ทรงเช็คเป็นผู้ได้รับสลักหลังโอนเช็คต่อๆมาโดยสุจริตแล้ว ผู้ทรงเช็คคนนั้นย่อมได้รับความคุ้มครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 916 ที่จะได้รับชำระเงินตามตั๋วเงิน ดังนั้น ผู้ส่งจ่ายจะมาอ้างว่าในขณะที่ออกเช็คเป็นการออกเช็ครองรับหนี้ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อเป็นข้อต่อสู้ที่จะไม่รับผิดชอบต่อผู้ทรงคนปัจจุบันไม่ได้

4. เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินคดีอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 การดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกให้ผู้ส่งจ่ายชำระเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว พบว่า

4.1 การดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกให้ผู้ส่งจ่ายชำระเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ไม่ใช่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา เนื่องจากไม่ใช่คดีแพ่งที่มีมูลหรือมีสาเหตุมาจากการกระทำความผิดทางอาญาตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1308/2533 (ระบบสืบค้นคำพิพากษาคำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, ม.ป.ป.)

4.2 การดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกให้ผู้ส่งจ่ายชำระเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ถือเป็นคดีมีทุนทรัพย์ หากเป็นการเรียกร้องให้ชำระเงินไม่เกิน 300,000 บาท ก็จะอยู่

ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง แต่หากเป็นการเรียกร้องให้ชำระเงินเกินกว่า 300,000 บาท จะอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลจังหวัด

4.3 การดำเนินคดีอาญาตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 จะต้องดำเนินคดีต่อศาลแขวง เนื่องจากมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวมีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี ปรับไม่เกิน 60,000 บาท และในมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ได้บัญญัติให้สามารถฟ้องคดีแพ่งเรียกเงินตามเช็ครวมมาในคดีอาญาได้ ทั้งนี้จำนวนเงินที่เรียกร้องจะต้องไม่เกินจำนวนที่ผู้พิพากษานายเดียวมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งได้ หรือเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 300,000 บาท ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

แต่หากเป็นคดีแพ่งที่ฟ้องเรียกเงินตามเช็คที่มีจำนวนเงินเกินกว่า 300,000 บาทแล้ว จะต้องแยกดำเนินคดีอาญาเป็นคดีหนึ่งที่ศาลแขวง และคดีแพ่งเป็นอีกคดีหนึ่งที่ศาลจังหวัด เนื่องจากศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งไม่เกินอำนาจของผู้พิพากษานายเดียว หรือเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 300,000 บาท ตามพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ดังนั้น เมื่อในส่วนคดีแพ่งเรียกเงินตามเช็คที่มีจำนวนเงินเกินกว่า 300,000 บาทแล้ว ศาลแขวงจึงไม่มีอำนาจพิจารณาพิพากษา

การใช้สิทธิฟ้องคดีส่วนแพ่ง ตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว เห็นว่า ตัวบทใช้คำว่า “การฟ้องคดีแพ่ง” แสดงว่าเป็นสิทธิเฉพาะของผู้เสียหายที่จะฟ้องคดีส่วนแพ่งรวมมาในคดีอาญา ดังนั้น ในกรณีที่ผู้ทรงเช็คเลือกที่จะดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการ พนักงานอัยการจึงไม่มีสิทธิที่จะเรียกร้องเงินตามเช็คให้กับผู้ทรงเช็คได้

4.4 การดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญา ในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ดำเนินคดีแทนผู้เสียหายนั้น กรณีที่เป็นคดีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ 9 ฐาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 พนักงานอัยการจะต้องมีคำขอส่วนแพ่งโดยมีหน้าที่จะต้องเรียกคืนทรัพย์สินหรือราคาแทนผู้เสียหายด้วย และกรณีที่คดีอาญาที่ผู้เสียหายมีสิทธิที่จะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพราะเหตุได้รับอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย จิตใจ หรือได้รับความเสื่อมเสียต่อเสรีภาพในร่างกาย ชื่อเสียง หรือได้รับความเสียหายในทางทรัพย์สินอันเนื่องมาจากการกระทำความผิดของจำเลย ผู้เสียหายก็มีสิทธิยื่นคำร้องส่วนแพ่งเรียกร้องค่าเสียหายได้ ตามมาตรา 44 และแม้ว่าราคาทรัพย์ที่เรียกคืน หรือค่าเสียหายที่ทางผู้เสียหายเรียกร้องจะมีทุนทรัพย์เกินกว่าอำนาจของผู้พิพากษานายเดียว หรือ 300,000 บาทก็ตาม ศาลที่พิจารณาคดีส่วนอาญาก็มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งต่อไปได้ ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่

4419/2528, 10197/2556 และ 8452/2556 (ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา, ม.ป.ป.)

5. ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่ปัจจุบันการฟ้องคดีแพ่งเรียกให้ชำระเงินตามเช็คที่มีจำนวนเงินเกินกว่า 300,000 บาท ไม่สามารถฟ้องรวมไปในคดีอาญาตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค ต้องแยกดำเนินคดีออกเป็นสองคดีแพ่งต่างหาก ในกรณีที่ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญามีข้อเท็จจริงเดียวกัน ทำให้เป็นภาระกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับคดีที่ต้องดำเนินคดีในเรื่องเดียวกันซ้ำซ้อนกัน ทั้งที่คู่ความและพยานหลักฐานเป็นชุดเดียวกัน อาทิเช่น ผู้ทรงเช็คในฐานะโจทก์ ผู้สั่งจ่ายเช็คในฐานะจำเลย พยานที่จะต้องมาเบิกความในคดี ตลอดจนศาลและเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมต่างๆ ที่จะต้องมาดำเนินคดีในเรื่องเดียวกันซ้ำกันสองคราว ทั้งที่ทั้งสองคดีนี้มีข้อเท็จจริงเดียวกัน ซึ่งผลของคำพิพากษาในคดีอาญาและในคดีแพ่งอาจไม่สอดคล้องกัน

จากผลการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการที่ไม่สามารถดำเนินคดีอาญาตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 กับการใช้สิทธิทางแพ่งของผู้ทรงเช็คที่จะเรียกร้องให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงินจากกรณีที่เช็คถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินนั้น แบ่งออกได้เป็น 3 ส่วน

1. คดีแพ่งที่ผู้ทรงเช็คเรียกร้องให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงินจากกรณีที่เช็คถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ไม่ใช่คดีแพ่งที่มีมูลมาจากการทำความผิดตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 จึงไม่ใช่คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ดังนั้น จึงไม่สามารถดำเนินคดีแพ่งไปพร้อมกับคดีอาญาได้ทุกกรณี

2. พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 ไม่ได้ให้อำนาจพนักงานอัยการดำเนินคดีส่วนแพ่งแทนผู้เสียหายได้ และไม่ได้บัญญัติให้ผู้เสียหายสามารถเรียกร้องเงินตามเช็คในส่วนแพ่งมาในคดีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ได้ ดังนั้น พนักงานอัยการจึงไม่สามารถเรียกร้องเงินตามเช็คในส่วนแพ่งแทนผู้ทรงในฐานะผู้เสียหายได้

3. คดีอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 เป็นคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลแขวง ซึ่งศาลแขวงมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีแพ่งทุนทรัพย์ไม่เกิน 300,000 บาท ดังนั้น กรณีที่ผู้ทรงเช็คฟ้องคดีส่วนแพ่งสำหรับเช็คที่มีการเรียกเงินเกินกว่า 300,000 บาท จะต้องแยกดำเนินคดีส่วนแพ่งออกไปที่ศาลจังหวัด ทั้งนี้ เป็นไปตามมาตรา 8 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว

ซึ่งเมื่อเทียบเคียงกับการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้ว ในกรณีที่ผู้เสียหายใช้สิทธิดำเนินคดีอาญาเอง ตามมาตรา

40 บัญญัติให้การพิจารณาคดีส่วนแบ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งต้องพิจารณาพระธรรมนูญศาลยุติธรรมด้วย ทำให้การดำเนินคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 300,000 บาท ก็จะอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลแขวง แต่หากเกินกว่า 300,000 บาท จะอยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลจังหวัดเช่นเดียวกับหลักของ พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 แต่หากเป็นการดำเนินคดีโดยพนักงานอัยการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 และ 44/1 แล้ว จะเห็นได้ว่าแม้ว่าราคาทรัพย์สินที่เรียกคืน หรือค่าเสียหายที่ทางผู้เสียหายเรียกร้องจะมีทุนทรัพย์เกินกว่าอำนาจของผู้พิพากษานายเดี่ยว หรือ 300,000 บาทก็ตาม ศาลที่พิจารณาคดีส่วนอาญาก็มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแบ่งต่อไปได้ ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4419/2528, 10197/2556 และ 8452/2556

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ควรที่จะนำหลักการดำเนินคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาของพนักงานอัยการ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 และ 44/1 และแนวคำพิพากษาศาลฎีกาข้างต้น มาปรับใช้กับคดีอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 ในกรณีที่ผู้ทรงเช็คใช้สิทธิดำเนินคดีอาญาโดยพนักงานอัยการด้วย และโดยให้ผู้ทรงเช็คยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอบังคับให้ผู้ส่งจ่ายในฐานะจำเลยชำระเงินตามเช็คที่เรียกร้องมาให้แก่ตน เช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 44/1 อันจะทำให้พนักงานอัยการมีอำนาจดำเนินคดีส่วนแบ่งให้กับผู้ทรงเช็คในฐานะผู้เสียหายได้ และให้มีอำนาจเรียกร้องเงินตามเช็คได้โดยไม่ต้องติดปัญหาด้านทุนทรัพย์ส่วนแบ่ง แม้ว่าจำนวนเงินในเช็คที่เรียกร้องมานั้นจะเกินกว่าอำนาจพิจารณาพิพากษาของผู้พิพากษานายเดี่ยว แต่ในกรณีที่ผู้เสียหายใช้สิทธิฟ้องคดีอาญาเองและประสงค์ฟ้องคดีแพ่งเรียกร้องเงินตามเช็คเข้ามาในคดีอาญา ยังให้คงหลักการเดิมไว้ เพื่อมิให้ขัดกับคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญากรณีอื่นๆ ที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 40 ซึ่งบัญญัติให้การพิจารณาคดีแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง และพระธรรมนูญศาลยุติธรรม

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทสรุป

จากการศึกษาวิจัย ผู้วิจัยได้ข้อสรุปเกี่ยวกับลักษณะความผิดตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 และการเกิดสิทธิทางแพ่งของผู้ทรงเช็คที่จะเรียกร้องให้ผู้ส่งจ่ายชำระเงินจากกรณีที่เช็คถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ตลอดจนวิธีการดำเนินคดี ดังนี้

1. บุคคลที่ได้รับความเสียหายและผู้ดำเนินคดีในทางแพ่งและทางอาญาเป็นบุคคลคนเดียวกัน กล่าวคือ ฝ่ายผู้ทรงเช็คจะเป็นโจทก์ฟ้องคดีเองในคดีอาญา หรือใช้สิทธิในฐานะผู้เสียหายแจ้งความดำเนินคดีอาญาแล้วให้พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีต่อศาล โดยผู้ส่งจ่ายจะเป็นฝ่ายจำเลยและในคดีแพ่งผู้ทรงเช็คจะเป็นโจทก์ฟ้องผู้ส่งจ่ายเป็นจำเลยชำระเงินตามเช็ค
2. ทั้งความรับผิดทางแพ่งและความผิดทางอาญา เกิดขึ้นเมื่อผู้ทรงเช็คได้เรียกเก็บเงินตามเช็คที่ผู้ส่งจ่ายได้ออกมาแล้วธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน
3. การดำเนินคดีอาญาผู้ทรงเช็คมีสิทธิที่จะเลือกดำเนินคดีได้โดยเป็นผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาต่อศาล หรือจะใช้สิทธิแจ้งความร้องทุกข์แล้วให้พนักงานอัยการเป็นโจทก์ฟ้องคดีให้แทน ซึ่งในกรณีนี้ พนักงานอัยการไม่มีหน้าที่เรียกเงินตามเช็คให้ผู้ทรงเช็คในฐานะผู้เสียหาย และผู้ทรงเช็คก็ไม่สามารถยื่นคำร้องขอให้ศาลพิพากษาให้ผู้ส่งจ่ายชำระเงินตามเช็คให้ผู้ทรงเช็คได้ เนื่องจากคดีอาญาที่ฟ้องขอให้ลงโทษตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ ไม่ใช่คดีแพ่งที่เกี่ยวข้องกับคดีอาญา ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1308/2533
4. การดำเนินคดีอาญาตาม พ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 เป็นคดีที่อยู่ในเขตอำนาจของศาลแขวง เนื่องจากเป็นคดีที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท ส่วนการดำเนินคดีแพ่ง ถือว่าการเรียกให้ผู้ส่งจ่ายชำระเงินตามเช็คเป็นคดีมีทุนทรัพย์ ซึ่งหากเรียกร้องเงินจำนวนไม่เกิน 300,000 บาทจะอยู่ในอำนาจของศาลแขวง หากเกินกว่า 300,000 บาทจะอยู่ในอำนาจของศาลจังหวัด
5. ในกรณีที่ผู้ทรงเช็คใช้สิทธิดำเนินคดีอาญาโดยเป็นผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาต่อศาลเอง และจำนวนเงินในเช็คที่ฟ้องมีจำนวนไม่เกิน 300,000 บาท ผู้ทรงเช็คจะฟ้องคดีแพ่งรวมมาในคดีอาญาก็ได้ ตามความในมาตรา 8 แห่งพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค ซึ่งจะดำเนินคดีในศาลแขวง
6. จากการที่การฟ้องคดีแพ่งเรียกให้ชำระเงินตามเช็คที่มีจำนวนเงินเกินกว่า 300,000 บาท ไม่สามารถฟ้องรวมไปในคดีอาญาตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค ต้องแยกดำเนินคดีออกเป็นสองคดีแพ่งต่างหาก ในกรณีที่ทั้งคดีแพ่งและคดีอาญามี

ข้อเท็จจริงเดียวกัน ทำให้เป็นภาระกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับคดีที่ต้องดำเนินคดีในเรื่องเดียวกันซ้ำซ้อนกัน ทั้งที่คู่ความและพยานหลักฐานเป็นชุดเดียวกัน อาทิเช่น ผู้ทรงเช็คในฐานะโจทก์ ผู้สั่งจ่ายเช็คในฐานะจำเลย พยานที่จะต้องมาเบิกความในคดี ตลอดจนศาลและเจ้าหน้าที่กระบวนการยุติธรรมต่างๆ ที่จะต้องมาดำเนินคดีในเรื่องเดียวกันซ้ำกันสองคราว ทั้งที่ทั้งสองคดีนี้มีข้อเท็จจริงเดียวกัน ซึ่งผลของคำพิพากษาในคดีอาญาและในคดีแพ่งอาจไม่สอดคล้องกัน

ข้อเสนอแนะ

จากปัญหาที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยจึงขอเสนอแนวทางปรับปรุงกฎหมายให้การดำเนินคดีแพ่งเรียกให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงินตามเช็ค สามารถดำเนินคดีไปในคดีเดียวกับคดีอาญาตามพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 ได้ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมบัญญัติแห่งมาตรา 8 ของพ.ร.บ.ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ.2534 ข้อความดังกล่าวต่อไปนี้

มาตรา 8 “ ในกรณีที่ผู้เสียหายเป็นโจทก์ฟ้องคดีเอง ถ้าจำนวนเงินในเช็คที่เรียกร้องมาไม่เกินกว่าอำนาจพิจารณาพิพากษาของผู้พิพากษานายเดียว การดำเนินคดีแพ่งเพื่อเรียกให้ผู้สั่งจ่ายชำระเงินตามเช็คที่ฟ้องมาในคดีส่วนอาญานั้น จะรวมฟ้องมาในคดีส่วนอาญาก็ได้ การพิจารณาคดีแพ่งต้องเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ในกรณีที่พนักงานอัยการเป็นโจทก์ดำเนินคดีแทนผู้เสียหาย ผู้เสียหายจะยื่นคำร้องต่อศาลที่พิจารณาคดีอาญาขอบังคับให้จำเลยชำระเงินตามเช็คที่เรียกร้องมาให้แก่ตนก็ได้ และให้ศาลที่รับพิจารณาคดีส่วนอาญามีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีส่วนแพ่งต่อไปได้ แม้ว่าจำนวนเงินในเช็คที่เรียกร้องมานั้นจะเกินกว่าอำนาจพิจารณาพิพากษาของผู้พิพากษานายเดียว ”

เอกสารอ้างอิง

- กุศล บุญยืน. (2539). คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. สำนักพิมพ์นิติบรรณการ.
 คณิต ญ นกร. (2537). กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. สำนักพิมพ์นิติธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 3).
 จักรพงษ์ เล็กสกุลไชย. (2537). คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาคทั่วไป และภาคอุทธรณ์ฎีกา. สำนักพิมพ์นิติธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 1).
 ประทีป เฉลิมภัทรกุล. (2558). ตัวเงิน บัญชีเดินสะพัด. สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา (พิมพ์ครั้งที่ 9).
 ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา. (ม.ป.ป.).

<http://deka.supremecourt.or.th/search>. ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการ

สื่อสารในศาล ฎีกา เข้าดูเมื่อวันที่ 09/01/2560

สนิท สนันศิลป์. (2534). คำอธิบายพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เชื้อฯ พ.ศ. 2534. สูตรไพศาลการพิมพ์.

ห้องสมุดกฎหมาย. (ม.ป.ป.). ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์. <http://www.krisdika.go.th>.

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เข้าดูเมื่อวันที่ 09/01/2560

ห้องสมุดกฎหมาย. (ม.ป.ป.). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.

<http://www.krisdika.go.th>. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เข้าดูเมื่อวันที่

09/01/2560

ห้องสมุดกฎหมาย. (ม.ป.ป.). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.

<http://www.krisdika.go.th>. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เข้าดูเมื่อวันที่

09/01/2560

ห้องสมุดกฎหมาย. (ม.ป.ป.). ประมวลกฎหมายอาญา. <http://www.krisdika.go.th>. สำนักงาน

คณะกรรมการกฤษฎีกา เข้าดูเมื่อวันที่ 09/01/2560

ห้องสมุดกฎหมาย. (2543). พระธรรมนูญศาลยุติธรรม พ.ศ. 2543.

<http://www.krisdika.go.th>. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เข้าดูเมื่อวันที่

09/01/2560

ห้องสมุดกฎหมาย. (2534). พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เชื้อฯ พ.ศ. 2534.

<http://www.krisdika.go.th>. สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เข้าดูเมื่อวันที่

09/01/2560

Brand Leadership by David A Aaker and Erich Joachimsthaler

ปริทัศน์โดย สมาน อัครภูมิ¹

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เขียน

David A. Aaker เป็นรองประธานกรรมการยุทธศาสตร์แบรนด์ และศาสตราจารย์กิตติคุณของ Haas School Business, University of California at Berkeley เขียนบทความเกี่ยวกับเรื่องแบรนด์กว่า 80 ชื่อเรื่อง และได้รับรางวัล “บทความดีเยี่ยม” 3 เรื่อง นอกจากนี้ยังเป็นนักพูดและที่ปรึกษาเกี่ยวกับแบรนด์ทั่วโลก

Erich A Joachimsthaler เป็นผู้บริหารสูงสุด ของ Brand Leadership Company เป็นที่ปรึกษาด้านยุทธศาสตร์ และการจัดการศึกษาในเมืองนิวยอร์ก และเป็นศาสตราจารย์พิเศษของ Darden School, University of Virginia เขียนบทความ และกรณีศึกษาให้กับวารสารธุรกิจหลายฉบับ รวมทั้ง Harvard Business Review, Sloan Management Review, และ MIS Quarterly นอกจากนี้ ศาสตราจารย์ Joachimsthaler ยังเป็นนักพูด และผู้จัดประชุมสัมมนาทางธุรกิจทั่วโลกในสามภาษา คือ อังกฤษ เยอรมัน และสเปน

สาระสำคัญของหนังสือ

หนังสือที่จะนำมาปริทัศน์ในวารสารเล่มนี้เป็นหนังสือเกี่ยวกับ Brand หรือตราหยีห้อ ซึ่งผู้ปริทัศน์ของอนุญาตใช้คำทับศัพท์คือ “แบรนด์” เพราะจริงๆ แล้วเรื่องของแบรนด์ การสร้างแบรนด์ และภาวะผู้นำแบรนด์ นั้นกินความกว้างและลึกกว่าคำว่า “ยี่ห้อ หรือตราหยีห้อ” ในภาษาไทย

หนังสือ Brand Leadership หรือผู้ปริทัศน์ถอดความเป็นภาษาไทยว่า “ภาวะผู้นำแบรนด์” เล่มนี้แบ่งออกเป็น 10 บทแรกเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำแบรนด์และการจัดการแบรนด์ บทที่สองนำเสนอเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของแบรนด์ บทที่สาม เรื่องการสร้างความกระจ่างชัดและการให้รายละเอียดเกี่ยวกับแบรนด์ บทที่สี่ มิติของแบรนด์สัมพันธ์ บทที่ห้า เรื่องสถาปัตยกรรมแบรนด์ บทที่หก บทเรียนการสร้างแบรนด์ บทที่เจ็ด การสร้าง

¹ รองศาสตราจารย์, ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี อุบลราชธานี

แบรนด์: บทบาทของผู้ให้การสนับสนุน บทที่แปด การสร้างแบรนด์: บทบาทของ Web บทที่เก้า การสร้างแบรนด์: เป็นยิ่งกว่าการโฆษณา บทที่สิบ ภาวะผู้นำแบรนด์ของโลกที่ไม่ใช่แบรนด์โลก

สาระสรุปของหนังสือที่จะนำเสนอเพื่อการปริทัศน์ในครั้งนี้จะไม่นำเสนอเป็นรายบท แต่จะกล่าวสาระที่สำคัญเบื้องต้นเพื่อความเข้าใจแนวคิดที่ผู้เขียนทั้งสองนำเสนอในหนังสือเล่มนี้ดังกล่าวถึงต่อไป สำหรับผู้สนใจควรได้ศึกษาเพิ่มเติมจากหนังสือเล่มนี้ตามรายการบรรณานุกรมท้ายปริทัศน์นี้

แบรนด์และภาวะผู้นำแบรนด์

โดยทั่วไปเราจะเข้าใจว่า Brand (แบรนด์) คือตราสัญลักษณ์คำใดสินค้าหนึ่ง แต่ในเชิงธุรกิจแล้ว แบรนด์ เป็นมากกว่ายี่ห้อ แต่เป็นสิ่งที่ลูกค้า หรือผู้ใช้ผลิตภัณฑ์หรือบริการรับรู้ประทับใจ จดจำได้ และเลือกที่จะใช้สินค้าหรือบริการนั้นอีก เดิมนั้นการที่บริษัทหรือกิจการจะทำให้ลูกค้าติดแบรนด์โดยการจัดการแบรนด์ แต่ในปัจจุบันนี้นักวิชาการและนักบริหารองค์การเห็นว่าแบรนด์เป็นสิ่งที่มีความละเอียดอ่อนที่ไวต่อการรับรู้และความรู้สึกของลูกค้าจึงไม่ใช่สิ่งที่จะสร้างให้เกิดขึ้นได้โดยกระบวนการบริหารปกติ แต่เป็นสิ่งที่ต้องสร้างสรรค์ภายใต้ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และภาวะผู้นำในการนำสร้างแบรนด์ให้ติดตลาดได้

เอกลักษณ์แบรนด์และจุดเด่นของแบรนด์

เอกลักษณ์แบรนด์เป็นภาพลักษณ์ที่องค์การต้องการให้สินค้าหรือบริการของบริษัทนั้นๆ มีลักษณะเฉพาะหรือตัวตนที่แตกต่างจากสินค้าหรือบริการของคนอื่นอย่างไร ซึ่งโดยทั่วไปจะมีองค์ประกอบ หรือมิติในการอธิบายความแตกต่างของสินค้าหรือบริการนั้นหลายตัว แต่บริษัทต้องเลือกองค์ประกอบหรือมิติไม่กี่ตัวที่เห็นว่าเป็นจุดเด่นที่ต้องการทำให้สินค้าหรือบริการของตนแตกต่างจากคนอื่น ถ้าบริษัทค้นพบจุดเด่นนี้เจอ และสามารถสร้างความแตกต่างได้มากเท่าใด ยิ่งทำให้แบรนด์ของเรามีจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนมากเท่านั้น และเป็นจุดแข่งจุดขายที่สามารถเอาชนะคู่แข่งได้มากยิ่งขึ้น ติดตลาดมากขึ้น จนกลายเป็นแบรนด์ของตนเองต่อไป

การสร้างและกระบวนการวางแผนแบรนด์

แบรนด์ไม่ใช่สินค้าหรือบริการที่บริษัทนำเสนอเพื่อเป็นธุรกิจของตน แต่เป็นเอกลักษณ์หรือภาพลักษณ์ที่ลูกค้ารับรู้และประทับใจ พร้อมทั้งจะเลือกใช้สินค้าหรือบริการนั้นอีก ดังนั้นสินค้าหรือบริการเป็นเพียงจุดเริ่มต้น และกระบวนการที่เกี่ยวข้องในการสร้างตลาด และความยั่งยืนของสินค้าหรือบริการให้ได้ ดังนั้นแบรนด์จึงเป็นสิ่งที่ไม่ว่าจะสร้างขึ้นมาได้ง่าย การสร้าง

แบรนด์จะเกิดขึ้นได้ภายใต้ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กร วิสัยทัศน์ที่ยาวไกล ขับเคลื่อนด้วยการจัดการที่ดี ทีมงานที่มุ่งมั่น คู่ค้าที่สนับสนุนกันและกัน และโชคช่วย

อาจจะเป็นไปได้ว่าการจัดการแบรนด์คล้ายกันกับการจัดการเชิงกลยุทธ์ ดังนั้นกระบวนการวางแผนแบรนด์จึงคล้ายคลึงกันคือ เริ่มต้นจากการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์ กลยุทธ์แบรนด์ โปรแกรมสร้างแบรนด์ และเป้าหมายและการวัดผลสำเร็จตามเป้าหมายในการสร้างแบรนด์

ข้อสรุปและความเห็นเกี่ยวกับหนังสือ

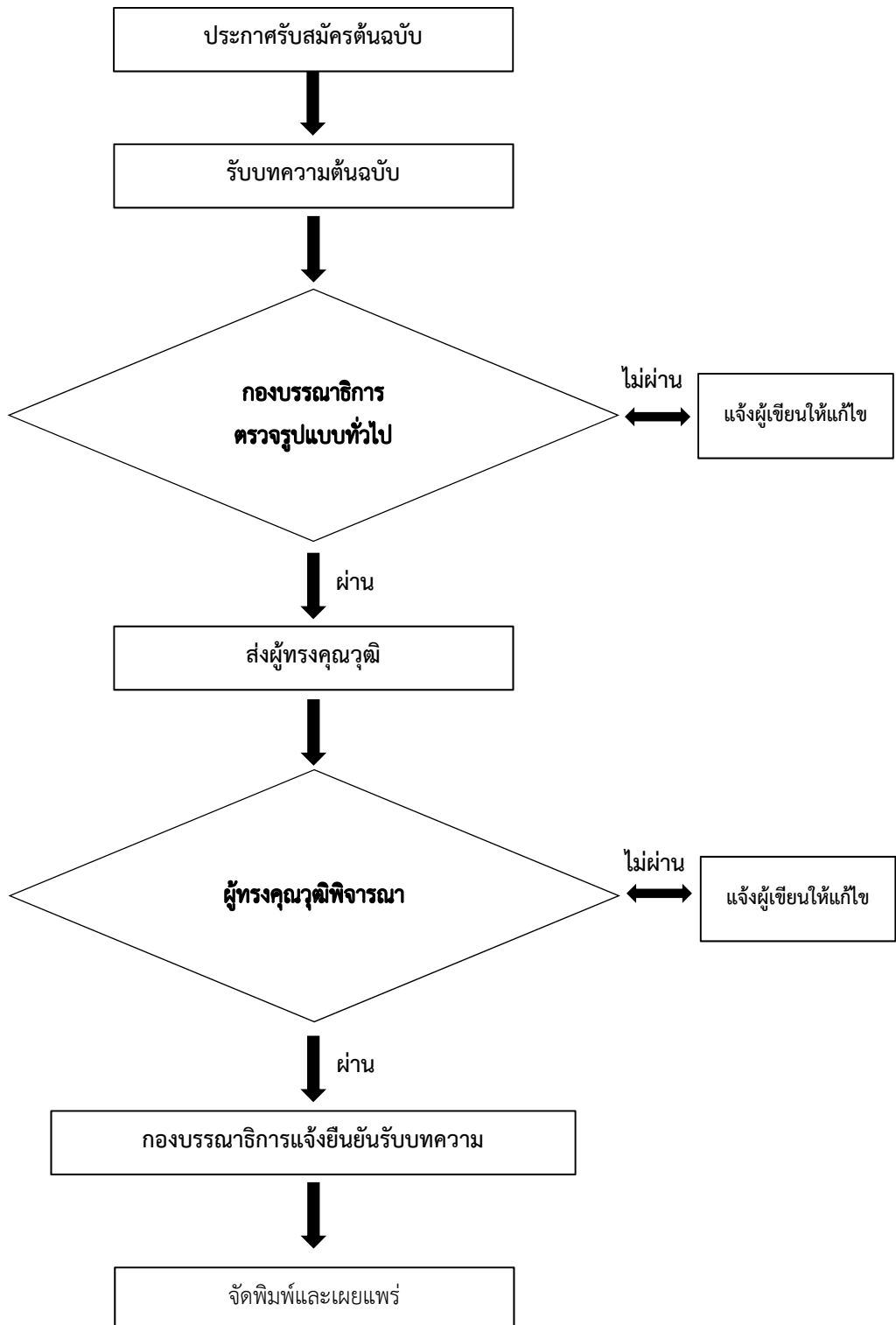
หนังสือเล่มนี้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับแบรนด์และภาวะผู้นำเพื่อสร้างแบรนด์ที่ชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างสินค้าหรือบริการกับแบรนด์ของสินค้าหรือบริการที่บริษัทนำเสนอ เนื้อหาของหนังสือได้นำเสนอทั้งหลักการ ตัวอย่าง และแนวปฏิบัติเป็นเลิศในแต่ละเรื่องที่น่าสนใจ โดยให้ความสำคัญกับการสร้างแบรนด์ภายใต้ภาวะผู้นำของผู้บริหารบริษัท ที่จะช่วยให้ผู้สนใจเข้าใจ และได้แนวทางในการสร้างแบรนด์ให้กับสินค้าหรือบริการของตนเองต่อไป ส่วนสาระโดยสรุปที่นำเสนอในการปริทัศน์หนังสือครั้งนี้เป็นเพียงสาระเบื้องต้นของเรื่องและหนังสือเท่านั้น แต่ก็เชื่อว่าจะเป็นฐานคิดในการทำความเข้าใจเรื่องนี้ไม่มากนักน้อย ท้ายสุดนี้ผู้ปริทัศน์เห็นว่าหนังสือเล่มนี้สมควรได้รับความสนใจและอ่านฉบับเต็มด้วยครับ

เอกสารอ้างอิง

Aaker, David A., and Joachimsthaler, Erich. (2000). *Brand Leadership*. Sydney: Simon & Schuster Australia.

ภาคผนวก

ขั้นตอนการจัดทำวารสาร

แบบเสนอผลงานวิชาการเพื่อลงตีพิมพ์ใน
วารสารนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์

ข้าพเจ้า ☐ นาย ☐ นาง ☐ นางสาว

ชื่อ-สกุล

(ภาษาอังกฤษ)

ตำแหน่งทางวิชาการ (โปรดระบุ)

☐ ศาสตราจารย์

☐ รองศาสตราจารย์

☐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์

☐ ดร.

☐ อาจารย์

☐ อื่นๆ

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ (ที่ติดต่อได้)

.....

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน โทรศัพท์มือถือ

โทรสาร E-mail

มีความประสงค์ขอส่งผลงานวิชาการ เรื่อง :

ชื่อผลงาน (ภาษาไทย)

.....

ชื่อผลงาน (ภาษาอังกฤษ)

.....

ประเภทผลงานวิชาการ ☐ บทความวิจัย ☐ บทความวิชาการ

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าผลงานนี้ ☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าเพียงผู้เดียว

☐ เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ที่จะระบุชื่อในผลงาน

ผลงานนี้ยังไม่เคยลงตีพิมพ์ตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และจะไม่นำไปเพื่อพิจารณาตีพิมพ์
เผยแพร่ในที่อื่นๆ อีก นับจากวันที่ข้าพเจ้าได้ส่งผลงานต้นฉบับนี้ มายังกองบรรณาธิการวารสารนวัตกรรมทาง
สังคมศาสตร์

.....ลายมือชื่อ เจ้าของบทความ
(.....)

วันที่

แบบรับรองพิจารณาบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ใน
วารสารนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์

ข้าพเจ้า ☐ ศาสตราจารย์ ☐ รองศาสตราจารย์ ☐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์
☐ ดร. ☐ อาจารย์

ชื่อ-สกุล

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ (ที่ติดต่อได้)

.....

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน โทรศัพท์มือถือ

โทรสาร E-mail

ขอรับรองว่าได้ตรวจสอบบทความวิจัยจากปริญญาณิพนธ์/วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์ เรื่อง :

ชื่อผลงาน (ภาษาไทย)

.....

ชื่อผลงาน (ภาษาอังกฤษ)

.....

ของนักศึกษา ชื่อ-สกุล

ว่าถูกต้องตามหลักวิชาการเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ซึ่งบทความนี้ไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่ที่ไหนมาก่อน และ
ไม่อยู่ระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์เผยแพร่ในที่อื่นๆ

.....ลายมือชื่อ

(.....)

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

วันที่

ใบสมัครสมาชิก
วารสารนวัตกรรมการทางสังคมศาสตร์

ชื่อ-สกุล

ที่อยู่และหมายเลขโทรศัพท์ (ที่ติดต่อได้)

.....

.....

โทรศัพท์ที่ทำงาน โทรศัพท์มือถือ

E-mail

☐ ขอสมัครเป็นสมาชิกวารสาร “นวัตกรรมการทางสังคมศาสตร์”

☐ หนึ่งปี 4 ฉบับ

ราคา 500 บาท

☐ สองปี 8 ฉบับ

ราคา 800 บาท

ชำระผ่าน ธนาคารกรุงไทย เลขที่บัญชี 313-0-73265-9

ชื่อบัญชี วารสารนวัตกรรมการทางสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชธานี

โดยได้แนบหลักฐานการชำระเงิน :

☐ สำเนาหลักฐานเอกสารยืนยันการชำระเงิน ส่งทางไปรษณีย์มายังมหาวิทยาลัยราชธานี

☐ อัปโหลดหลักฐานเอกสารยืนยันการชำระเงิน มายัง e-mail: jriss@rtu.ac.th วันที่

ฝ่ายสมาชิกวารสาร สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยราชธานี

261 เลี้ยวเมือง, ตำบลแจระแม อำเภอเมืองอุบลราชธานี อุบลราชธานี, 34000

โทรศัพท์: 0-4531-9900 ต่อ 124 โทรสาร: 0-4531-9911

E-mail : jriss@rtu.ac.th

คำแนะนำในการเตรียมและการส่งต้นฉบับ วารสารนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานทางวิชาการที่มีคุณภาพ พัฒนาองค์ความรู้ทางวิชาการ ด้านการศึกษา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การบัญชี บริหารธุรกิจและการจัดการ การท่องเที่ยว การจัดการการโรงแรม และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านสังคมศาสตร์
2. เพื่อเป็นสื่อกลางในการนำเสนอ แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นเชิงวิชาการ ของ ผู้ทรงคุณวุฒิ คณาจารย์ นักศึกษา และนักวิชาการ
3. เพื่อกระตุ้นให้เกิดการวิจัย การพัฒนานวัตกรรมด้านการศึกษา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การบัญชี บริหารธุรกิจและการจัดการ การท่องเที่ยว การจัดการการโรงแรม และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านสังคมศาสตร์อย่างต่อเนื่อง ทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ที่จะสามารถนำไปอ้างอิงประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์แก่สังคมโดยรวม

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน - มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม - กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม - ธันวาคม

ขอบเขตของวารสารฯ (Scope)

วารสาร Journal of Innovative Social Science รับบทความวิชาการ และบทความวิจัย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทความนั้นต้องนำเสนอให้เห็นถึงการสร้างสรรค์องค์ความรู้ทางวิชาการที่มีประโยชน์และน่าสนใจ รวมถึงการนำเสนอผลการวิจัย ที่เป็นปัจจุบัน เป็นประโยชน์ต่อทั้งแวดวงวิชาการและวิชาชีพ โดยบทความที่จะได้รับการตีพิมพ์นั้น จะต้องผ่านการพิจารณาถ่วงดุลโดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ความสามารถในสาขาที่บทความนั้นเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กัน โดยขอบเขตเนื้อหาทางวิชาการของวารสาร ฉบับภาษาไทย และภาษาอังกฤษ จะครอบคลุมเนื้อหาทางการศึกษา นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การบัญชี บริหารธุรกิจและการจัดการ การท่องเที่ยว การจัดการการโรงแรม และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านสังคมศาสตร์

สำหรับบทความที่จะลงตีพิมพ์ในวารสาร Journal of Innovative Social Science จะต้องเป็นบทความที่ไม่เคยได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่นๆ การละเมิดลิขสิทธิ์ถือเป็นการละเมิดลิขสิทธิ์ของผู้ส่งบทความโดยตรง การเผยแพร่ต่อไปต้องได้รับอนุญาตตามกฎหมายว่าด้วยลิขสิทธิ์

การพิจารณาบทความ (Editorial and Review Process)

บทความจะได้รับการพิจารณาตีพิมพ์จะต้องผ่านการพิจารณาจากกองบรรณาธิการ และผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาเพื่อทำการกลั่นกรองและตรวจสอบคุณภาพของบทความ ดังนี้

1. กองบรรณาธิการแจ้ง/ตอบกลับการได้รับบทความตามข้อกำหนดการส่งบทความ จากนั้นกองบรรณาธิการจะตรวจสอบชื่อเรื่องและเนื้อหาของบทความว่าเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และอยู่ในขอบเขต (Scope) ของวารสาร

2. เมื่อกองบรรณาธิการพิจารณาเห็นว่าบทความเป็นบทความที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และอยู่ในขอบเขต (Scope) ของวารสารจะดำเนินการส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาเพื่อตรวจสอบคุณภาพของบทความนั้นๆ ต่อไป โดยที่ผู้ทรงคุณวุฒิจะเป็นผู้พิจารณาว่าบทความอยู่ในระดับที่เหมาะสมที่จะลงตีพิมพ์ได้หรือบทความนั้นๆ ควรมีการแก้ไขในบางส่วนก่อนการตีพิมพ์ หรือปฏิเสธการตีพิมพ์ โดยกองบรรณาธิการจะอ้างอิงจากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

3. กองบรรณาธิการส่งหนังสือตอบรับการตีพิมพ์หรือปฏิเสธการตีพิมพ์ให้เจ้าของบทความ

ประเภทของผลงานวิชาการที่เปิดรับตีพิมพ์

1. บทความวิจัย (Research Article) เป็นงานเขียนที่เกิดจากการวิจัยของผู้เขียนหรือสมาชิกร่วมในงานวิจัยนั้น อย่างเป็นระบบ และไม่เคยได้รับการตีพิมพ์มาก่อน

2. บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความทางวิชาการที่นำเสนอเนื้อหาสาระทางวิชาการที่น่าสนใจ ซึ่งผ่านการวิเคราะห์ หรือประมวลจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เช่น จากการวิจัยที่ผ่านมา จากเอกสารอ้างอิง จากความคิดเห็นของผู้เขียนและผู้อื่น อาจมีการนำเสนอในมุมมองใหม่ ที่สนับสนุนหรือคัดค้านต่อทฤษฎี หรือองค์ความรู้ทางวิชาการเดิม หรือเป็นการนำเสนอแนวทางในการวิเคราะห์องค์ความรู้ใหม่ๆ ที่ไม่เคยมีผู้รวบรวมเรียบเรียง หรือวิเคราะห์มาก่อน

การเตรียมบทความเพื่อการตีพิมพ์ในวารสาร

บทความวิจัย ประกอบด้วย

1. ชื่อเรื่อง (Title) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. ชื่อผู้เขียน (Author(s)) ใช้ชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
3. บทคัดย่อ (Abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเป็นเรียงความย่อหน้าเดียว ที่สรุปสาระสำคัญของบทความไว้โดยครบถ้วน และควรมีความยาวไม่เกิน 300 คำ
4. คำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวนไม่เกิน 4 คำ และระบุไว้ท้ายบทคัดย่อ
5. เนื้อหา (Contents) ควรประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้
 1. บทนำ (Introduction)
 2. วิธีดำเนินการวิจัย (Methods)
 3. ผลการวิจัย (Results)
 4. สรุปและอภิปรายผล (Conclusion and Discussion)
 5. เอกสารอ้างอิง (References)
6. เอกสารอ้างอิง (References) ใช้การอ้างอิงและบรรณานุกรมของ APA 6th Edition Style (American Psychology Association)

บทความวิชาการ ประกอบด้วย

1. ชื่อเรื่อง (Title) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
2. ชื่อผู้เขียน (Author(s)) ใช้ชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
3. บทคัดย่อ (Abstract) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษเป็นเรียงความย่อหน้าเดียว ที่สรุปสาระสำคัญของบทความไว้โดยครบถ้วนและควรมีความยาวไม่เกิน 300 คำ
4. คำสำคัญ (Keywords) ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ จำนวนไม่เกิน 4 คำ และระบุไว้ท้ายบทคัดย่อ
5. เนื้อหา (Contents) ควรประกอบด้วยหัวข้อดังต่อไปนี้
 1. บทนำ (Introduction)
 2. สาระในประเด็นต่างๆ (Contents)
 3. สรุปและอภิปราย (Conclusion and Discussion)
 4. เอกสารอ้างอิง (References)

6. เอกสารอ้างอิง (References) ใช้การอ้างอิงและบรรณานุกรมของ APA 6th Edition Style (American Psychology Association)

การเตรียมต้นฉบับผลงานที่รับตีพิมพ์ (ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ)

1. ต้นฉบับพิมพ์ด้วยกระดาษ A4 พิมพ์หน้าเดียว ระยะบรรทัด 1 เท่า (Single Space) พร้อมระบุเลขหน้า และตั้งระยะขอบกระดาษ ขอบบน 1 นิ้ว ขอบซ้าย 1.25 นิ้ว ขอบขวา 1.25 นิ้ว

2. ชื่อเรื่อง ต้องมีทั้งชื่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนาทั้งกลางหน้ากระดาษ

3. ชื่อผู้เขียน (Author(s)) ใช้ชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 point ชิดขวาหน้ากระดาษ โดยระบุชื่อผู้เขียนของแต่ละคนที่มีส่วนในงานวิจัยเรียงตามลำดับความสำคัญ

4. บทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

บทคัดย่อภาษาไทย ให้ใช้คำว่า “บทคัดย่อ” ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนาชิดซ้ายหน้ากระดาษ ส่วนเนื้อหาของบทคัดย่อ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 point จัดแบบกระจายให้สม่ำเสมอ จำนวนไม่เกิน 300 คำ

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ให้ใช้คำว่า “Abstract” ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 18 point ตัวหนาชิดซ้ายหน้ากระดาษ ส่วนเนื้อหาของบทคัดย่อ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 point จัดแบบกระจายให้สม่ำเสมอ จำนวนไม่เกิน 300 คำ

5. เนื้อหา

5.1 เนื้อหาของต้นฉบับของบทความวิจัยและบทความวิชาการ มีความยาวไม่เกิน 15 หน้า กระดาษ A4 (รวมบทคัดย่อ เนื้อหา และเอกสารอ้างอิง)

5.2 เนื้อหาหัวเรื่อง ภาษาไทย ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 point ตัวหนา และเนื้อหาหัวเรื่องภาษาอังกฤษ ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 point ตัวหนา ชิดซ้ายหน้ากระดาษ

5.3 เนื้อหาบทความภาษาไทยให้ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 point และเนื้อหาบทความภาษาอังกฤษให้ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 16 point จัดแบบกระจายให้สม่ำเสมอ

6. ให้ใช้ระยะห่างระหว่างบรรทัด (Line Space) 1 บรรทัด

7. ข้อมูลในส่วนเชิงอรรถ

7.1 ข้อมูลผู้เขียน ให้ระบุ ชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนทุกคน (ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ) ตำแหน่ง หน่วยงานที่สังกัด E-mail หรือหมายเลขโทรศัพท์ โดยใช้หมายเลขกำกับตามลำดับ และให้ใส่เครื่องหมาย * เป็นตัวยกกำกับท้ายชื่อผู้แต่งหลัก (Corresponding Author) ภาษาไทย ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 point และภาษาอังกฤษ ให้ใช้ตัวอักษร TH SarabunPSK ขนาด 14 point

7.2 ส่วนประกอบอื่นหรือแหล่งที่มาของบทความ เช่น แหล่งทุนให้นำไปไว้ในส่วนของกิตติกรรมประกาศ

8. การอ้างอิงเอกสารให้ใช้รูปแบบ APA 6th Edition Style (American Psychology Association)

9. ใช้ตัวเลขอารบิกเท่านั้น และไม่ให้เกิดการตั้งค่าตัวเลขอัตโนมัติ

หมายเหตุ : นักศึกษาที่ส่งบทความวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ หรือสารนิพนธ์ จะต้องมีการรับรองจากประธาน หรือกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์หลักให้พิจารณาลงพิมพ์เผยแพร่

การติดต่อในการส่งบทความ

งานวารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชธานี

เลขที่ 261 ถนนเลียงเมือง ตำบลแจระแม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี 34000

โทรศัพท์ : 045-319-900 ต่อ 124

โทรสาร : 045-319-911

E-mail: jriss@rtu.ac.th

Contents

บทความวิชาการ

การศึกษาไทย 4.0 : แนวคิดและทิศทางใหม่ในการจัดการศึกษาไทย สมาน อัครภูมิ	1
---	---

บทความวิจัย

สภาพ และปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 คนาวรรณ พันธุ์โชติ , พงษ์ธร สิงห์พันธ์	12
---	----

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 ผ่องพรรณ พลราช, เกริกไกร แก้วล้วน	27
--	----

สภาพและปัญหาการบริหารงบประมาณของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29 วิระพงษ์ ก้านกิ่ง , ชวนคิด มะเสนาะ	41
---	----

การทำงานเป็นทีมของบุคลากรโรงเรียนน้ำขุนวิทยา อำเภอน้ำขุ่น จังหวัดอุบลราชธานี พัชรินทร์ อรุณเรือง , สมาน อัครภูมิ	59
--	----

การศึกษาการดำเนินคดีแพ่งและคดีอาญากับผู้ส่งจ่ายเช็ค ที่ถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน สุเมธ สุภัทรจำเนียร, ชีรศักดิ์ กองสมบัติ, พัชรภาา ดินดำ, พิพัฒน์ ตั้งสืบกุล	69
---	----

ปริทัศน์หนังสือ :

Brand Leadership by David A Aaker and Erich Joachimsthaler สมาน อัครภูมิ	89
---	----

